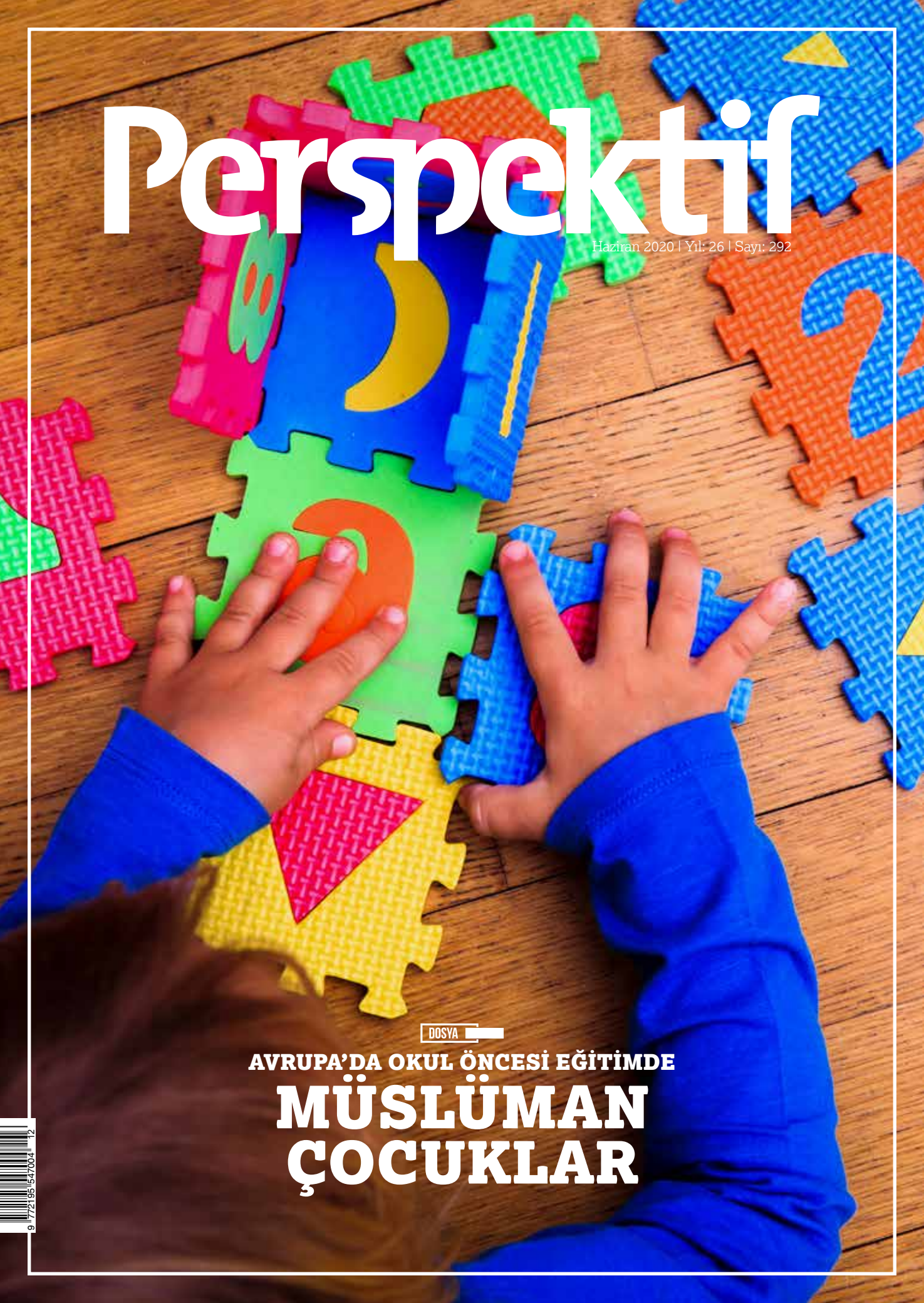

Perspektif

Haziran 2020 | Yıl: 26 | Sayı: 292

DOSYA

AVRUPA'DA OKUL ÖNCESİ EĞİTİMDE

MÜSLÜMAN ÇOCUKLAR

9 772196 347004 112

Perspektif

İslam Toplumu Millî Görüş
Aylık Haber-Yorum Dergisi
Juni 2020 • Haziran 2020 | Jg./Yıl: 26 | Nr./Sayı: 292

Herausgeber/Yayıncı
Für die IGMG - Islamische Gemeinschaft
Millî Görüş e.V. (Amtsgericht Köln, VR 17018) das
Generalsekretariat / İslam Toplumu Millî Görüş
adına Genel Sekreterlik

Vertreten durch den Vorstand/Yönetim Adına
Kemal Ergün, Vorsitzender/Genel Başkan
Bekir Altaş, Generalsekretär/Genel Sekreter
Hakki Çiftçi, stellv. Vorsitzender/Genel Başkan
Yardımcısı

Chefredakteur/Genel Yayın Yönetmen
Bekir Altaş (V. i. S. d. P.)

Editor/Editör
Elif Zehra Kandemir

Redaktion/Redaksiyon
Ali Mete, Enise Yılmaz, Ebru Hısm, Mehmet
Kandemir, Meltem Kural, Yasemin Yıldız, Feyza
Akdemir, Kübra Zorlu, Hatice Çevik

T +49 221 942240-240 • F +49 221 942240-201
info@perspektif.eu • redaktion@perspektif.eu

Druck/Baskı
Im Auftrag der IGMG durch PLURAL Publications
GmbH erstellt./IGMG adına PLURAL Publications
GmbH tarafından hazırlanmıştır.

Colonia-Allee 3 • D-51067 Köln • T +49 221
942240-260 • F +49 221 942240-201

Die Verantwortung für die Artikel liegt bei den
Autoren. / Yayımlanan yazıların sorumlulukları
yazarlarına aittir.

Anzeigenservice/İlan Servisi
T +49 221 942240-218 • F +49 221 942240-201
ilan@perspektif.eu

Abonnement/Abonelik
IGMG Mitgliederbetreuung/IGMG Üyelik
Hizmetleri: Colonia-Allee 3 • D-51067 Köln
T +49 221 942240-417 • F +49 221 942240-201
abone@perspektif.eu

Jahresabonnement/Yıllık Abone Ücret
40,- € | Für Vereinsmitglieder der IGMG
kostenlos./IGMG Genel Merkez üyelerine
ücretsizdir.

Auflage/Tiraj: 12.500 | ISSN: 2195 5476

perspektif.eu

ppp
plural publications

GÜNDEM

08

Fransa'da Polis Şiddeti:
"Sorun Üniformasının Hakkını Vermeyen
Biraz Polisten Daha Fazlası"

GÜNDEM

16

Hollanda'da Camilere Yönelik Meclis Soruşturması:
Siyasi, Ayrımcı ve Yaftalayıcı

DOSYA

26

Batı Avrupa'da Okul Öncesi Kurumların
Dünü ve Bugünü

DOSYA

30

Anaokulunda İki Dillilik ve
Çok Dillilik

DOSYA SÖYLEŞİ

54

"Çocuklar İçin Yemek Öğünleri Ayrımcı Değil,
Birleştirici Olmalı"

DÜNYA

58

Bitmeyen Savaş ve Salgın Arasında
Sıkışık Kalan Libya Halkı

34 **DOSYA**
Almanya'da "İslami
Anaokulu" Mümkün
Mü?

38 **DOSYA**
Batı Avrupa'da
İslami Anaokullarının
Bilançosu

42 **DOSYA**
Anaokullarının
Müslüman Çocuklar
Açısından Önemi

46 **DOSYA**
"Anaokulsuzluk":
Kreş ve Anaokulu
Gerçekten Bir
İhtiyaç Mı?

50 **DOSYA SÖYLEŞİ**
"Erken Çocukluk
Tecrübeleri Bize Bir Ömür
Boyunca Eşlik Eder"

62 **DÜNYA**
Okul Öncesi
Mahremiyet Eğitimi
ve Anaokulları

Aşırı Sağ ve İrkçilikle Mücadele İçin Yeni Komisyon

ALMANYA

Almanya Federal Hükümeti tarafından ülkede aşırı sağ ve ırkçılıkla etkin mücadele etmek için bir kabine komisyonu kuruldu. Komisyon Hanau kentinde şubat ayında düzenlenen ırkçı terör saldırısının ardından yapılan görüşmeler sonucunda oluşturuldu. İlk oturumda, bu yasama döneminde aşırı sağcılık ve ırkçılıkla mücadele konusundaki önlemlerin dökümü çıkarıldı ve ardından aşırı sağ ve nefret suçlarına karşı önlemler paketinin bugüne dek nasıl uygulandığı görüldü. Aşırı Sağ ve İrkçilikle Mücadele Kabine Komisyonu'nda Başbakan Angela Merkel, Federal İçişleri Bakanı Horst Seehofer, Dışişleri Bakanı Heiko Maas gibi bakanların yanı sıra eyaletlerin hükümet yetkilileri de bulunuyor.

Yeni Organ Bağı Kanunu 1 Eylül'de Yürürlükte

HOLLANDA

Hollanda'da 1 Temmuz 2020 tarihinden itibaren yürürlüğe girmesi planlanan yeni Organ Donörü Kanunu, korona krizi nedeniyle 1 Eylül tarihine ertelendi. Bu tarihten itibaren Hollanda'da donör siciline kararını beyan etmemiş ve Hollanda belediyelerinde kayıtlı 18 yaş ve üstü herkese organ bağışçısı olup olmama konusunda seçim yapması için bir mektup gönderilecek. Hollanda Organ Vakfı'nın açıklamalarına göre, ilk mektuptan sonra donör siciline hiçbir tercih girilmediği takdirde altı hafta sonra ikinci bir mektup gönderilecek. Yine hiçbir cevap vermeyen kişiler "Organ bağışına itirazı yok" ifadesi ile kayıtlara geçirilecek. Son olarak da kayıt durumu hakkında yeniden mektup gönderilecek.

İrkçi Polis Şiddeti Binlerce İnsanı Sokağa Döktü

ABD

ABD'de George Floyd isimli siyahi vatandaşın gözaltına alındığı sırada polis tarafından öldürüldüğü görüntülerin sosyal medyada yayılması ülke çapında infiale yol açtı. Görüntülerde bir polisin gözaltı işlemi sırasında, elleri arkadan kelepçelenmiş olarak yüzükoyun kaldırılan Floyd'un boynuna dizini dayayarak dakikalarca nefes almasını engellediği, adamın defalarca "Nefes alamıyorum." diye uyarmasına rağmen dizini boynundan çekmediği ve sonunda nefessiz kalan kurbanın can verdiği görülüyor. Bir restoranda güvenlik görevlisi olarak çalışan ve market alışverişi sırasında sahteciliğe teşebbüs suçundan gözaltına alınan Floyd'un sokak ortasında herkesin gözü önünde can vermesi ABD'de binlerce insanı sokağa döktü.

Kabe 21 Haziran'a Kadar Kapalı

SUUDİ ARABİSTAN

Suudi Arabistan 27 Şubat tarihinde uygulamaya koyduğu Kâbe ve Mescid-i Nebevî ziyaret yasağını sürdürüyor. İslami İşler Bakanlığı'nın yayımladığı genelgeye göre, Mekke haricindeki şehir ve yerleşim merkezlerinde camiler sadece vakit ve cuma namazları için açılacak. Buna göre camilerin kısıtlı olarak vakit ve cuma namazlarına açılacağını, ancak Kâbe de dâhil olmak üzere Mekke'deki mescitlerin açılmayacağı ifade edildi. Mekke'deki mescitlerin açılmasının 21 Haziran sorasında yeniden düşünüleceği belirtilen Suudi Arabistan'da iç hatlarda havayolu seyahatleri mümkün olabilecek. Ancak uluslararası uçuş yasağı en az 21 Haziran'a kadar devam edecek.

Perspektif 291/2020

Edebiyat birçoğumuzun derin bilgilere sahip olmadığı bir alan. Hele ki Avrupa'da yaşadığımız için anadilimiz olan Türkçe'den bazen uzak kalabiliyoruz. Dolayısıyla da bu sayımızda "Avrupa'da Türkçe Edebiyat" konusuna yer verdiğim için sevindim. Edebiyat demek bana göre bir dili güzel kullanmak, kendini daha iyi ifade edebilmek ve söylediklerinle dinleyenleri etkileyebilmek demek. Maalesef anadilimizi gittikçe az kullanıyoruz ve üstüne de düşmüyoruz. Oysa edebi eserler okumakla dilimizin en güzel kullanıldığı hallerini görme fırsatı yakalayabiliriz. Özellikle de Avrupa'da yaşayan gençlerin Türkçeye ve Türkçe edebiyata ihtiyacı olduğunu düşünüyorum.

Zübeyde Elikaya, Bochum

Yazı İşleri gelen mektupları kısaltma ve değiştirme hakkına sahiptir. Okuyucu mektupları dergi redaksiyonunun görüşlerini yansıtmamaktadır. Bize görüşlerinizi okuyucu@perspektif.eu e-posta adresi üzerinden bildirebilirsiniz.

Geçen Sayıdan Öne Çıkanlar

"Almanya'da mülteciler ev sahibi toplumun kaygılı vatandaşları tarafından 'kendi hak alanlarına tecavüz eden işe yaramaz kitleler' olarak görüldüler."

"Günümüzde özellikle Almanya'da büyüyüp eğitim gören yazarların Türk kültüründen ve dilinden uzaklaştığı ve Alman diline ve kültürüne yakınlaştığı görülüyor."

"Ruhun sanata ihtiyacı var. Bu motivasyonla edebiyata başlayacak, o zaman o edebiyatın yolculuğuna, o dilin ilkelerine sadık kalmamız ve o sadeliğe dönmemiz gerekiyor."

Fransa'da Polis Şiddeti

“Sorun Üniformasınının Hakkını Vermeyen Birkaç Polisten Daha Fazlası”

Fransa'da polis şiddeti endişe verici boyutta. Ülkede koronavirüs salgını nedeniyle yaşanan sağlık krizi yanında işçi sınıfı mahallelerinde çoğalan polis mevcudiyeti, daha derin bir sorunun göstergesi.

Hassina Mechai*

Fransa'da 23 Mart'ta ilan edilen sokağa çıkma yasağı sonradan kademeli olarak gevşetilse de bu süreçte ülkede hâkim olan olağanüstü hâl kontrollerin ve polis şiddetinin artmasına yol açtı.

Fransa'da polis zorbalığına sahne olan muhitlerden biri Paris'in 18. bölgesindeki işçi sınıfı mahallesi Goutte d'Or. Karantina döneminin başlarında bu mahallede güvenlik güçleri ağırlıklarını sergilercesine metro boyunca yaklaşık yirmi polis aracını yan yana diziyordu. Mayıs ayının sonunda bazı günler bu araçlar yerini mahallede devriye gezen ekiplere bıraktılar.

Goutte d'Or'da hareket hâlinde ve akıcı bir polis varlığı söz konusu. Polis araçları çıt çıkmayan Barbès bulvarını yavaşça çıkıyor, Montmartre bölgesini sembolik olarak ayıran Clignancourt sokağına gelince Goutte d'Or'a tekrar dönüyor. Polis araçlarının çok büyük bir kısmı turistik ve refah düzeyi yüksek Montmartre taraflarına uğramaya tenezzül bile etmiyorlar.

Goutte d'Or sakinleri karantina döneminde sıkı polis kontrolüne maruz kalsa da mahallenin sokakları, alışveriş için hızlı adımlarla koşturan kadınlar dışında bomboş. Az ilerideki Montmartre muhitiyle oluşan zıtlık oldukça dikkat çekici. Montmartre'da çiftler Sacré Cœur bazilikasının gölgesinde yürürken, kimileri de rahatça koşu yapıyor.

© Alexandros Michailidis/shutterstock.com

*Cezayir kökenli Fransız gazeteci Mechai, hukuk yüksek lisansı yapmış ve uluslararası ilişkiler ile Afrika ve Orta Doğu ilişkileri konusunda uzmanlaşmıştır.

Montmartre'de ortalıkta polis yok. Fransa'da bir yandan işçi sınıfı mahalleleri polis tarafından sıkı denetim altına alınmışken, diğer yandan Montmartre sakinlerinin Dalida'nın şarkularıyla dans ettiği görüntüler sosyal medyada gündem oluyor.

"Polis Şiddeti Daha Da Görünür Hâle Geldi"

Montmartre'dan birkaç yüz metre ötede Afrika-ların yoğun olarak yaşadığı Château Rouge muhiti var. Afrika ürünleri satan dükkânların eksik olmadığı bu mahalle de polisten nasibini aldı. Emniyet Müdürlüğü'nün ilettiğine göre tezgahların kaldırılmaları işgal etmesi ve hijyen önlemlerine uyulmaması nedeniyle mahalledeki dükkanlar için kısıtlamalar yapıldı. Esnafın çalışma saatleri 8-10 ve 14-16 olarak değiştirildi. Karantina önlemlerinin uygulanmasına dikkat ediliyor, dışarı çıkmak için gerekli olan belgeler sıkı bir şekilde kontrol ediliyor ve belgesi olmayanlar 135 avruluk cezaya çarptırılıyor. Bunların yanı sıra bu muhitte de yoğun bir polis varlığı söz konusu. Güvenlik güçleri megafondan duyurular yaparak sosyal mesafe kurallarını uygulatmaya çalışıyor.

Yıllardır polis şiddeti üzerinde çalışan aktivist ve gazeteci Sihame Assbague Perspektife verdiği demeçte olan bitenin yeni bir şey olmadığını açıklıyor: "Sokağa çıkma yasağıyla birlikte her gün maruz kalınan polis zorbalığı daha görünür hâle geldi. İnsanlar pencere ve balkonlarından polis şiddetini izler oldu. Bu yüzden karantinadan önce polis şiddetiyle birlikte daha çok sözlü tanıklıklara rastlarken, karantinayla birlikte çok daha fazla video kaydı aldık. İşçi sınıfı mahallelerindeki insanlar, polis zorbalığı ve kontrolünün her zamanki kadar olduğunu, ancak polisin kendi dokunulmazlığını daha fazla hissettirdiğini söylüyor. Aslında şiddet, işçi sınıfı mahalle sakinlerinin tanıdığı polisler tarafından uygulanıyor. Ancak bu memurlar koronavirüs ile birlikte oluşan sağlık 'savaşı' kapsamında zorbalıklarını dayandıracak ek bir mazeret bulmuş gibiler. Şiddet uygulayan polislerin artık kamuoyu tarafından meşru görülen bir gerekçeleri var. Sağlık alanındaki olağanüstü hâl ile birlikte karantina kurallarına uymayanlara içerideki düşmanlar gibi bakılıyor. Polis şiddetinin daha açık ve daha ciddi şekilde radikalleştiğini görüyoruz."

Sağlık Alanındaki Olağanüstü Hal Şiddeti Körüklüyor

Fransa'da sağlık alanındaki kriz derinleştikçe polisin göç kökenlilere yönelik şiddeti de arttı. Veya bu şiddette bir değişme olmazken, sosyal ağlar aracılığıyla olaylar herkesin dikkatine sunulduğu için bu durum daha da görünür oldu. Bu süreçte şaşırtıcı olaylar da yaşanıyor. Bunlardan biri de, polisi görünce kaçıp kendini Seine nehrine atan bir Mısırlının polis tarafından nehirden çıkarıldığı olaydı. Bu olay anında bir polisin kaçan kişiyi kastederek, "Bunun gibi 'bicot'lar yüzme bilmez" dediği anlar kayıtlara geçti. Kişiyi aşağılamak için kullanılan "bicot" terimi, Fransa'da Kuzey Afrika ve daha genel olarak Arapları küçümseyerek tanımlamak için kullanılıyor. Açıklama yapan Fransa İçişleri Bakanı Christophe Castaner, olaydaki memurlara yönelik iç soruşturma başlatıldığını ifade ettikten sonra polisin aslında kaçan şahsa sudan çıkması için yardım ettiğini de belirtti. Kaçan kişi ise daha sonra yaptığı açıklamada, polisin yardımı olmadan nehrin akıntısı nedeniyle kıyıya sürüklendiğini söyledi. İnsan Hakları Ligi (LDH), kamu güvenliğinden sorumlu polislerin ırkçı şiddet eyleminde bulunduğu dair şikayette bulundu.

Yaşanan süreçte gerginliklerin çoğaldığı kesin. Karantina kurallarına uymayanlara kesilen cezalar artsa da baskı ve şiddet içeren eylemler belirgin bir şekilde işçi sınıfı mahallelerinde yoğunlaşıyor. Yakın zamanda Marsilya kuzeyindeki işçi sınıfı bölgelerinde 16 yaşındaki bir çocuğu dövdükleri için 2 polis memuru 4 yıl hapis cezası almış olsa da, ceza alan çok az sayıda polis var. Marsilya polisi o hafta içinde iki kez hapis cezası almıştı. Nitekim 7 Mayıs'ta iki polis, Afgan bir mülteciyi yasadışı olarak tutukladıkları için 4 yıl ve 18 ay hapis cezasına çarptırıldı. Söz konusu olaya karışan polisler kaçırma, alıkoyma ve kasıtlı şiddet nedeniyle hapsedildiler. Bu tutumla çelişir şekilde Sarı Yelekliler gösterilerinde yoğun polis şiddeti oluşmasına rağmen polisleri deneyleyen Genel Ulusal Polis Denetimi (IGPN) isimli kurum tarafından yapılan 313 soruşturmada sadece iki polis memuru yargılandı.

"Polis Şiddeti Devletin Baskı Mantığını Gösteriyor"

Sihame Assbague'ye göre Marsilya'daki bu cezalandırmalar yeni değil. Öncesinde de hapis cezası alan polis memurları olmuştu. Fakat önceki dosyalarda polisler meslektaşlarına tanıklık ederek dayanışma sergiliyor ve polis şiddetine yönelik cezalar

çok yüksek olmuyordu. Genç Afgan dosyasını yakından takip eden Sihame Assbague'nin ifadelerine göre durumun bu raddeye gelmesinde güvenlik kameralarının kaydettiği videolar büyük rol oynadı.

Assbague konuyu daha geniş anlamda şöyle yorumluyor: "Baskıcı bir sistemin işlevini yerine getirmesi için bazen fedakârlık yapması gerekir. Bununla sistemin işlediği ve adil olduğu gösterilir. Gittikçe daha fazla insan şikâyetinde bulunuyorken kurumu kurtarmak için bireysel olarak şahıslar feda edilir. Bu cezalandırmaların polisin hâkimiyeti üzerinde hiçbir etkisi yok. Çelişkili olarak bu aslında polisleri koruyor, çünkü birkaç polisin ceza alması bu sistemin dokunulmaz olmadığını göstermeyi sağlıyor. Ancak polis şiddetinin çokluğu yanında bu cezalar oldukça cüzi kalıyor. Polisin uyguladığı şiddet aslında devletin baskı mantığını gösteriyor. Biz de aslında tam da bu noktaya işaret etmeliyiz. Çünkü bu şiddet sistem içindeki münferit sorun veya üniformasının hakkını vermeyen birkaç polis meselesi değil. Asıl sorun, sorgulanmayan baskıcı bir sınıf ve ırk düzeninin kurulmuş olmasıdır."

Bununla birlikte sivil toplum kuruluşları ve insan hakları birliğinin ikaz ve raporları birbiri ardına geliyor. Uluslararası Af Örgütü endişe verici raporda, Fransız güvenlik güçlerinin bazı üyelerinin karantina sırasında yasadışı güç kullandığı konusunda uyarıyor. Rapor karantina sırasında Fransa'da gözlemlenen ırkçı hakaretleri ve yasadışı güç kullanımını gözler önüne seriyor. Sihame Assbague bu durumu kendisine gelen tanıklıklarla doğruluyor: "Sağlık alanındaki olağanüstü hâl ile yeni bir durum gözlemliyorum. Yıllardır ilk kez Kuzey Afrika kökenli mağdurlar oldukça çok sayıda. Daha öncesinde siyahi ve Kuzey Afrikalı mağdurlar vardı, evet. Fakat bugün toplam sayıyla karşılaştığımızda Arap ve Müslümanları hedef alan ırkçı ifade sayısında belirgin bir artışla birlikte mağdurların yüzde 90'ının Kuzey Afrika kökenli olduğunu görüyoruz. Bu şiddet olayları ülkenin farklı bölgelerinde tekrarlanıyor ve analiz edilen vakaların çoğunda uluslararası hukuka aykırı olarak şiddetin cezalandırıcı bir önlem olarak kullanıldığı görülüyor."

Fransa'da Örtük Kurumsal Şiddet

Fransa'da polis şiddeti sıklıkla gündeme gelmesine rağmen bu konuya gereken önem gösterilmi-

yor. Genelde Fransa'da kendi polisimizin uyguladığı şiddeti sorgulamaktan ziyade siyahi Amerikalılara üzülmeyi tercih ediyoruz. Yıllık mağdur sayısı ne kadar olursa olsun, şiddetin varlığı bile sorun olarak görülüyor. Bağımsız bir araştırmaya göre, Fransa'da 1977'den Aralık 2019'a kadar polis müdahalesi nedeniyle 676 kişi öldü. Uzun süredir polis şiddetiyle ilgili resmî bir istatistik bulunmazken, polise yönelik olan şiddet rakamları sürekli güncelleniyor. Fransa'da polis şiddeti üzerine kurumsal bir veri akışı ancak 2017 yılında oluşturulabildi.

Uzun süre inkâr edildikten sonra, Fransa'da polis zorbalığı yarım ağızla kabul edilmeye başlandı. Bu değişiklik şüphesiz Ekim 2005'te Ziyed Benna (15) ve Bouna Traoré'nin (17) maç çıkışı iftara giderken polis devriyesinden kaçmak için elektrik direğine çarpılıp hayatlarını kaybetmeleri üzerine gerçekleşen gösterilerden sonra oldu. Daha önce Fransa İçişleri Bakanı olan Nicolas Sarkozy cumhurbaşkanlığı döneminde polise neredeyse mutlak destek sağlamış olsa da, sonraki dönem Cumhurbaşkanı François Hollande polis şiddetini, görünüşe ve ırka göre yapılan kontrolleri sorgulamaya başlamıştı. Ancak o da geri vitese taktı ve olaylar ve ölümler birbiri ardına geldi. Bunlardan en dikkat çekenleri, polis karakolunda boğularak öldürülen 24 yaşındaki genç Fransız Adama Traoré ve 42 yaşında kuryelik yapan bir aile babası Cédric Chouviat'ın ölümü oldu. İkisi de polisin etkisiz hâle getirmeye çalışırken uyguladığı teknik nedeniyle canından oldu.

Bu vakalar Fransa'da polis şiddetinin sadece işçi sınıfı mahallelerini veya ırklarından dolayı ayrımcılığa maruz kalan grupları değil, potansiyel olarak herkesi etkileyebileceğini gösteriyor.

Sihame Assbague'ye göre sorun çok derin: "Polisler Fransa'da resmen dokunulmazlığın tadını çıkarıyor. Bu dokunulmazlık hukuki destek alıyor; çünkü şiddet uygulayan polisler nadiren ceza alıyor ve çok nadiren ağır cezaya çarptırılıyorlar. Siyaseten dokunulmazlıkları da var; çünkü siyasi söylem her zaman onlara gerekçe ve meşruiyet buluyor. Hem Fransız devleti hem de medya tarafından korunuyorlar. Her seferinde mağdur cezalandırılıyor ve objektif olmaya çalışılmadan resmî versiyon yayınlanıyor."

NSU Davasının Sonu Ya Da Sınıfta Kalan Mahkeme

6 Mayıs 2013 tarihinde başlayan NSU davası 21 Nisan 2020'de tamamlanan gerekçeli kararla şimdilik son buldu. Peki Almanya'yı derinden yaralayan terör örgütüne dair soruların ne kadarı yanıtlandı?

Ünal Koyuncu*

İrkçı terör örgütü Nasyonal Sosyalist Yeraltı (NSU) 4 Kasım 2011 tarihinde ortaya çıktığında Almanya'da âdetta yer yerinden oynamıştı. Bu örgüt 2000-2007 yılları arasında 10 cana kıymış, bombalı saldırılar düzenlemiş, cinayet girişimlerinde bulunmuş ve birçok soyguna girişmişti. İşin ilginç, tüm bu eylemlerini yakayı ele vermeden gerçekleştirebilmişti. Şayet örgütün üyeleri Uwe Mundlos ve Uwe Böhnhardt 4 Kasım 2011'de günü bir karavanda intihar etmeseydi ve Beate Zschäpe yaşadıkları evi ateşe vermeseydi, bir ihtimal hayatlarına "özgürce" devam edebileceklerdi.

O gün, sadece kendilerinin bildiği bir sebeple kendilerini sıra dışı bir yöntemle ele vermişlerdi. Ülke daha önce yaşanmamış bir devlet skandalıyla karşı karşıya kalmıştı. Kamuoyunda cevaplanması gereken onlarca sorular sorulmuştu. Devlet yetkililerinden olayın vahameti karşısında sorumluluk anlayışıyla örtüşür bir şekilde açıklamalar gelmişti. Yaşananların utanç verici olduğu söylenmiş, kurbanlar için anma merasimi düzenlenmiş, olayların aydınlatılacağı sözü de verilmişti.

O günden bu yana devletin istihbarat kurumlarının NSU terör örgütüyle ilişkisi

hakkında basında fazlasıyla haber ve yorum yer aldı. Polisiye romanları veya filmleri aratmayacak ilişkiler ağı medyanın ve meclis araştırma komisyonlarının konusu oldu. Anayasayı Koruma Dairesi içerisinde NSU ile ilgili dosyaların imha edilmesi veya Münih'te başlayan dava sürecinde tanıkların şüpheli ölümleri skandallar zincirine eklenen halkalar arasında yer aldı. Kamuoyu NSU'nun destekçilerinin ve istihbarat içindeki uzantılarının aydınlatılacağı ve böylelikle devletin aşırı sağ ve illegal unsurlardan arındırılacağı beklentisi içerisinde oldu.

Geçtiğimiz günlerde, 2011 yılının kasım ayında ülkeyi derinden yaralayan terör örgütüyle ilgili soruların aydınlatılabilmesi için son şans olarak değerlendirilebileceğimiz bir gelişme yaşandı. O günlerden yaklaşık dokuz yıl sonra Münih Yüksek Eyalet Mahkemesi, NSU'nun üçüncü üyesi ve tek sanık Beate Zschäpe hakkında 10 Temmuz 2018 tarihinde verdiği müebbet hapis cezasının gerekçeli kararını açıkladı. Mahkeme yaklaşık iki yıllık bir çalışma sonucunda 3025 sayfalık gerekçeli karar metnini 21 Nisan tarihinde tamamladı. Böylelikle 6 Mayıs 2013 tarihinde başlayan NSU davası şimdilik son bulmuş oldu.

*Siegen Üniversitesi siyaset bilimi, sosyoloji ve tarih dallarında yüksek lisans eğitimini tamamlayan Koyuncu'nun uzmanlık alanları göç, entegrasyon, diaspora politikaları ve Avrupa ülkelerinde Müslümanlar gibi konulardır.

Gereçeli Kararda Yer Bulamayan Noktalar

Bu final de, yedi yıllık mahkeme sürecinde görülen diğer örneklerde yaşandığı gibi yine akıllara birden fazla soru getiriyor. Gereçeli kararın açıklanmasının ardından müdahil avukatlar tam da bu soruları gündeme getiriyor. Örneğin cinayetlere kurban giden kişiler hakkında niçin bir şeyler yazılmamıştı? Avukat Seda Başay-Yıldız Tagesspiegel gazetesinde yaptığı söyleşide bu yaralayıcı eksikliğe dikkat çekerek, "Dokuz göçmen, bir polis olmak üzere on cinayet yaşandı. Dokuz göçmen ırkçı sebeplerle ve bir polis memuru devlete karşı nefret nedeniyle vahşice öldürüldü. Yüksek Mahkeme'nin gereçeli kararında öldürülenlerin sadece isimleri var. Bu da büyük ihtimalle sırf isimlerine yer vermek maksadıyla yapılmış. Kurban kaç yaşındaydı? Ailesi var mıydı? Cinayetlerin aileye ne gibi etkisi oldu? Bunlarla ilgili hiçbir şey yok. 3025 sayfalık kararda tek bir cümle yok. Bu tutum gerçekten çok utanç verici ve saygısızca." yorumunda bulunuyor.

Bir başka çarpıcı eksikliğe, gereçeli kararlar ilgili yapılan haberlerde dikkat çekiliyor. Olayın patlak verdiği günden bu yana polis ve Anayasayı Koruma Dairesi ile ilintili olarak gündeme gelen ilişkiler de metinde yer bulmamış. Bu konularda basın tarafından âdeta deşifre edilen suiistimaller, ihmalkarlıklar, kayıtsızlıklar göz önünde bulundurulduğunda gelinen son nokta daha da hayret verici bir hâl alıyor. Nihayetinde terör örgütü NSU çölde oluşmamıştı. Thüringen eyaletinde, bu eyaletin Anayasayı Koruma Dairesi tarafından muhbir aracılığıyla parasal olarak beslenen bir ortamda yeşermişti. Halit Yozgat'ın öldürüldüğü gün Anayasayı Koruma Dairesi çalışanı Andreas Temme olay yerinde bulunmuştu. Bunlarla ilgili de herhangi bir cümle, ifade veya anekdot gereçeli kararda yer almıyor. Yani hakimler NSU terör örgütünün beslediği ortamı ve destekçileri tarihî nitelik taşıyan bir karar metninde belirtmeye, kayıt altına almaya değer bulmuyor. Dolayısıyla bir bakıma da bu tiplerin yargı önünde hesap vermelerinin önu tıkanıyor.

Boşa Çıkan Beklentiler, Devlet Refleksi ve Sınıfta Kalan Mahkeme

Münih'teki mahkeme sürecinin bu son halkasını nasıl değerlendirmeli? Yargının eleştirilere maruz kalan körlüğünü nasıl açıklamalı? İlk olarak altı çizilmesi gereken nokta, olayların kapsamlı bir şekilde aydınlatılması yönündeki beklentilerin tamamen

boşa çıktığıdır. 3025 sayfalık metinle mahkeme bir yandan çok şey söylüyor; ama diğer yandan da aslında fazla bir şey söylemiyor. Evet, mahkeme ırkçı terör örgütünün geride kalan bir üyesi hakkında niçin müebbet hapis cezası verdiğini izah ediyor. Bir bakıma sadece o bir kişiye yoğunlaşıyor. Ama bunu yaparken olaylar silsilesine at gözlüğüyle bakıyor.

Basında yer alan haberler ve iddialar üzerinde hiç durmuyor. Yedi yıllık mahkeme süreci analize tabi tutulduğunda bu sonuç aslında çok şaşılacak bir durum değil. Zira bu zaman zarfında da mahkeme tüm kamuoyu beklentisi ve baskısına rağmen sadece Beate Zschäpe'ye odaklanmış, diğer iddialarla ilgili olması gerektiği ölçüde kılını kıpırdatmamıştı. Buna rağmen davayı takip edenler açısından gereçeli karar, meselenin sadece Zschäpe'den ibaret olmadığının adını koymak açısından bir bakıma son ümit niteliği taşıyordu. Bu ümit de boşa çıkmış oldu.

NSU cinayetleri Almanya tarihinde Neonazilerin ilk kanlı eylemi değildi. Solingen'den NSU'ya kadar aşırı sağcıların şiddet eylemlerinde Anayasayı Koruma Daireleri'nin rolü dikkat çekiyor. Hukukçuların, hukuk sosyologlarının üzerinde durması gereken asıl noktaysa mahkemenin, metni yazan yargıcın niçin böyle hareket ettiği. Hâkim söz konusu metni yazarken bir tercihte bulunuyor, verilen kararı etkileyen bazı unsurları ele alırken olayın bütünlüğünde belirleyici olan diğer unsurları yok sayıyor. Bu açıdan baktığımızda metin, mahkemenin kurbanlara yönelik bakış açısını da ele veriyor. Avukat Seda Başay-Yıldız'ın işaret ettiği gibi cinayetlere kurban giden kişilere bir "insan" olarak yer verilmiyor. Dolayısıyla gereçeli kararı okuyan bir kişi isimlerin dışında başka herhangi bir bilgiye ulaşamayacaktır. Bu, kurbanların metin üzerinden kimliksizleştirildiği anlamına geliyor.

"Kol Kırıldı, Yen İçinde Kaldı"

Ayrıca her ne kadar kurumsal ırkçılık meselesi fazla gündeme gelmemiş olsa da, bu tablo kişinin aklına ister istemez bu sorunu getiriyor. Böyle bir sorunun olup olmadığını zihinde canlandırabilmek açısından şu soru sorulabilir: Cinayete kurban giden kişiler mahkeme tarafından "daha değerli" kabul edilen vasıflara sahip olsaydı acaba nasıl bir tablo ortaya çıkardı?

Mahkemenin tutumunu izah etmeye yarayan bir diğer yaklaşım, benzer davalarda diğer ülkelerden

de bildiğimiz tipik devlet refleksinin sergilenmesidir. Düşünsenize, güvenlik ve istihbarat birimlerinin rolü medyada yer alan haberlerde açıkça yer alıyor ama mahkeme karar metninde bile üç maymunu oynayabiliyor. Sanki ırkçı teröristlerle bazı Anayasayı Koruma Daireleri'nin hiçbir ilişkisi olmamış gibi davranıyor. Devletin yargı kanadındaki bir mahkeme, yürütme kanadındaki bir kuruluşun hatalarını, çarpıklığını zikretmiyor. Yani Türkçedeki bir atasözle yorumlamak gerekirse, kol kırılıyor yen içinde kalıyor.

NSU davası Alman devleti için toplum ve devletteki ırkçı unsurlarla hesaplaşmak adına ciddi

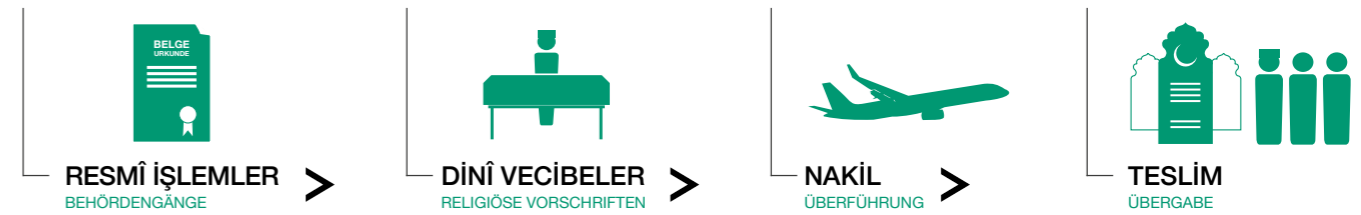
bir fırsattı. Bu fırsat değerlendirilmiş olsaydı, çarpıklığın ve illegalliğin üzerine tam anlamıyla gidilmiş olurdu. ırkçı kişilerin hem kamuda hem de toplumda hayat alanının daraltılmasına katkıda bulunurdu. Bugün bizler de gereçeli karar metnini yorumlarken çok farklı, ümit verici değerlendirmelerde bulunmuş olurduk. Belki de NSU davasında yer alan Türk kökenli avukat Seda Başay-Yıldız polis menşeli tehdit mektupları almazdı. Bu ihtimaller ıskalanmış oldu. Medya özgürlüğün ve çeşitliliğin verdiği imkânla iddiaların üzerine gitme noktasında iyi bir sınav verdi diyebiliriz. Aynı durumu sivil toplum kanadında da gözlemlemek mümkün. Ancak mahkeme sınıfta kaldı.

EN HÜZÜNLÜ GÜNÜNÜZDE YANINIZDAYIZ

IN SCHWEREN STUNDEN SIND WIR BEI IHNEN

HERKES ÖLECEK YAŞTADIR
DER TOD KENNT KEIN ALTER

UKBA Cenaze Yardımlaşma Derneği | Cenaze Hizmetleri
UKBA Bestattungshilfeverein e. V. | Bestattungskostenunterstützungsgemeinschaft (BKUG)

Colonia-Allee 3 | D-51067 Köln | T + 49 221 942240-430 | F + 49 221 942240-429 | cenaze@ukba.eu | www.ukba.eu
Amtsgericht Köln VR 17561 | Kreissparkasse Köln | IBAN: DE37 3705 0299 0149 2829 41 | BIC / SWIFT: COKSDE33

Hollanda'da Camilere Yönelik Meclis Soruşturması:

Siyasi, Ayrımcı ve Yaftalayıcı

Hollanda'daki cami derneklerine yurtdışı finansman konusunda siyasi baskılar giderek artıyor. 2020 şubatında camiler, Hollanda siyasi sisteminde en ağır yöntemlerden biri olarak değerlendirilen meclis soruşturmasına tabi tutuldu. Soruşturmanın akabinde hükümet, "özgür olmayan ülkelerden" finansmanın yasaklanması için yasa tasarısı hazırladı.

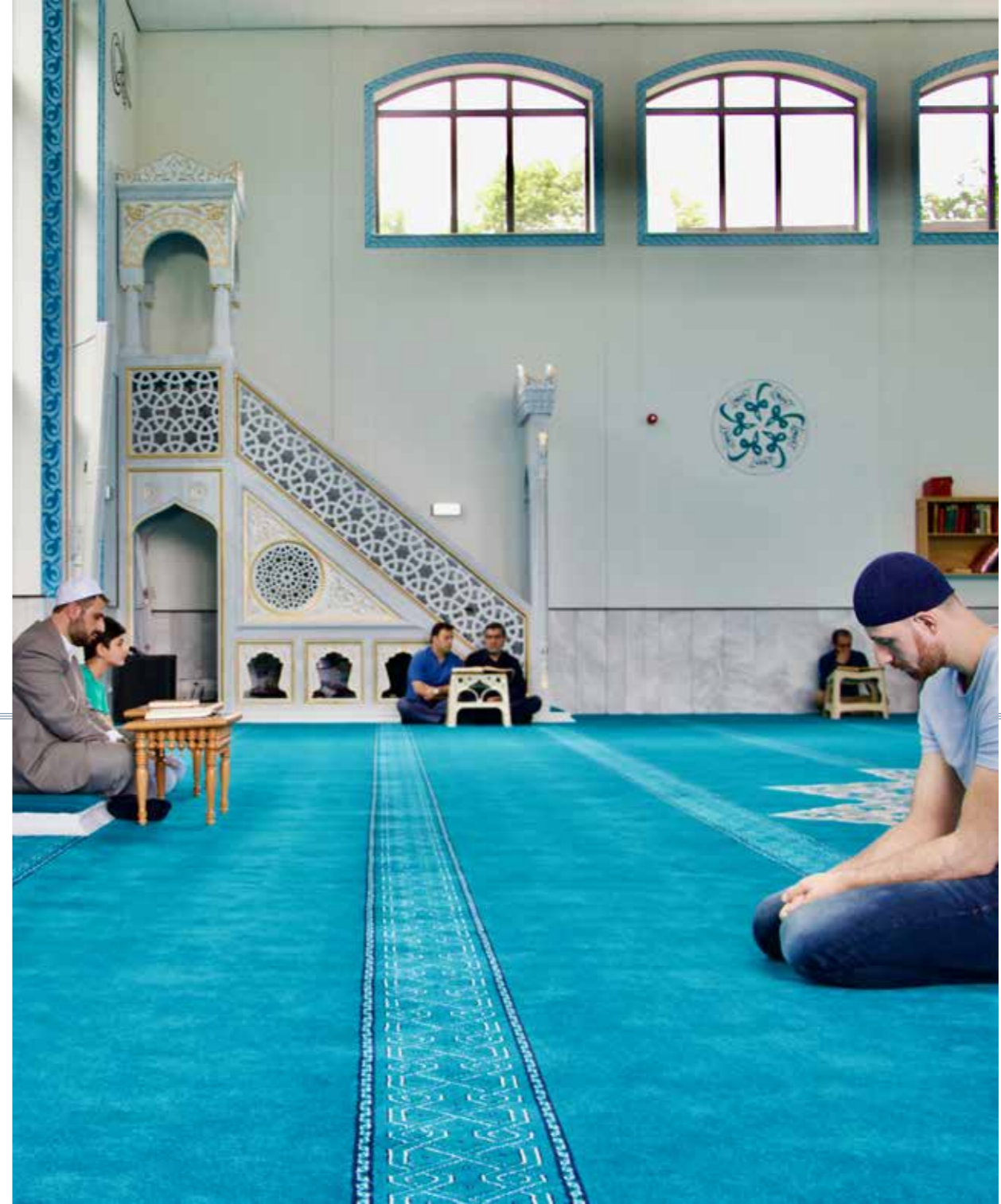
Reyhan Sena Uçok

Hollanda'da Sosyalist Parti (SP) ve Devletçi Reform Partisi (SGP) tarafından sunulan önerge sonucunda 10-20 Şubat 2020 tarihleri arasında "istenmeyen yurtdışı finansmanı" sebebiyle camilere yönelik meclis soruşturması gerçekleştirildi. Hollandacası "parlementaire ondervraging" olan meclis soruşturması kararının temelinde başka devletlerin veya yurtdışındaki Selefî grupların finansal destek aracılığıyla Hollanda'daki Müslümanları olumsuz etkilediği varsayımı yatıyor.

2017 yılında hükümet protokolünde, yurtdışı finansmanı konusunda kısıtlamaya gidileceğine dair taahhüt yer alıyordu. Yurtdışı finansmanına

ilişkin tartışmalar, 2018 yılında Körfez ülkelerinden finansman alan camilerin listesinin Hollanda basınına sızması ile tekrar gündem olmuştu. Temsilciler Meclisi, bu finansman ile Selefî akımların camileri olumsuz etkilediğini ve bunların denetlenmesini talep etmişti.

Yurtdışı finansmanına ilişkin tartışmalar, Fas camileri ile sınırlı değil. 2016 yılında Türkiye'de yaşanan darbe girişiminin ardından Türkiye'deki siyasi gelişmelerin Hollanda'daki Türk toplumunda gerginliklere yol açtığını gerekçe göstererek meclis, Hollanda Diyanet Vakfı'na bağlı camilerin yurtdışı finansmanının yasaklanmasını istemişti. Hollanda hükümeti, bu yasağın din özgürlüğüne zarar vereceği gerekçesiyle müm-

© Anadolu Images

kün olmadığını söylemiş olsa da camiler üzerinde olumsuz yurtdışı etkenlerinin kısıtlanmasına yönelik imkanları araştırmaya devam edeceğini belirtmişti. 2018 yılında, Türkiye Devleti tarafından desteklenen Türkçe anadil dersleri de Hollanda siyasetinin gündemine düşmüş ve meclis bu eğitimlerin de denetlenmesi gerektiğini savunmuştu.

Hollanda Hükümetinin “Problemleri Davranış” Tanımı

Bu çerçevede Hollanda hükümeti, geçtiğimiz yıllarda yurt dışından finansman alan dernekler üzerinde denetimi artırmaya yönelik girişimlerde bulunmuş, fakat mevcut yasal düzenleme çerçevesinde denetim ve müdahale yetkileri sınırlı kalmıştır. 2019 şubat ayında istenmeyen yurtdışı finansmanı ile mücadele amacıyla “Problemleri Davranış ve İstenmeyen Yurtdışı Finansmanı Özel Görev Timi” (Fl. “Taskforce Problematisch Gedrag & Ongewenste Buitenlandse Financiering”) adında işbirliği platformu kurulmuştur. Bu yapılamada Sosyal İşler ve İstihdam Bakanlığı, İçişleri Bakanlığı (ve buna bağlı Hollanda İstihbarat Dairesi), Dışişleri Bakanlığı, Adalet ve Güvenlik Bakanlığı (ve buna bağlı Ulusal Güvenlik ve Terörle Mücadele Koordinatörlüğü NCTV) kurumlarına yer verilmiştir.

Hükümet 11 Şubat 2019 tarihli yazılı açıklamasında “problemleri davranış” kavramını, demokratik hukuk düzenini baltalayan davranışlar olarak tanımlamıştır. Örnek olarak siyasi seçim gibi demokratik süreçlerin veya demokratik-anayasal kurumların otoritesinin sistematik ve ısrarcı bir şekilde reddedilmesi gösterilmiştir. Bu davranışların ceza hukuku kapsamına girmemesine rağmen “kabul edilemez” olduğu ifadesi ise dikkat çekmektedir. Ancak hükümet, problemleri davranışın yasadışı bir davranış kapsamamasından dolayı bu konuda

müdahale yetkilerinin sınırlı olduğunu kabul etmiştir. Hükümet yine de müdahaleye bazı durumlarda ihtiyaç olduğunu söyleyerek açıklamasında “Driesporenaanpak” yönteminden bahsetmektedir. Bu yöntem ile hükümet, derneklere belirli ölçülerde baskı uygulanabilmesi gerektiğine karar kılmıştır. Örneğin derneğin sübvansiyonu kesilebilmektedir. Hükümetin “Driesporenaanpak” ile mevcut imkan ve yetkilerini, suç teşkil etmeyen fakat siyaset tarafından “istenmeyen” olarak nitelendirilen faaliyetlerde bulunan dernekler üzerinde sistematik bir baskı aracı olarak kullanıyor olması hukuki açıdan değerlendirmeye muhtaçtır.

Hollanda hükümeti, açıklamasında bahsi geçen problemleri davranışın yurtdışı finansmanından kaynaklandığı varsayımını yapmakta ve bu varsayım üzerinden yurtdışı finansmanı konusunda yasa değişikliğine gitmek istemektedir. Taskforce yapılanmasının öncelikle Selefi gruplara odaklanacağı belirtilmiştir. Açıklamada hükümet, “özgür olmayan ülke” kavramı için uluslararası düzeyde mutabakat sağlanmış bir tanımın olmadığını kabul etse de baz alabileceği bir kaynak arayışına girer ve bu çerçevede Freedom House tarafından kullanılan tanımları ele alır. Tarafsızlığı tartışılır olan Freedom House’ın özgür olmayan ülkeler listesinde Türkiye de vardır.

Meclis Soruşturması Kararı ve Süreci

Hollanda Temsilciler Meclisi, hükümetin 2019 şubat ayında yaptığı açıklamanın ardından camilerin yurtdışı finansmanının kısıtlanmasına yönelik sürecin yeterince ilerleme kaydetmediği gerekçesiyle, 2019 mart ayında hükümeti denetleme görevi kapsamında sahip olduğu en ağır yöntemlerinden birini teşkil eden meclis soruşturması yöntemini kullanma kararı aldı. Meclis Anketi Yasası’na (Fl. “Wet op de Parlementaire Enquête”)

Soruşturmada Körfez ülkelerinden destek alan camilerin yanı sıra, Türkiye Devleti’nin yurtdışındaki vatandaşlarına yönelik politikası da gündeme geldi.

dayanan meclis soruşturmasında komisyon tarafından çağrılan bütün uzman ve tanıkların araştırmaya katılım sağlamaları yasal olarak zorunludur ve yemin ederek ifade verme zorunluluğu vardır.

10-20 Şubat 2020 tarihleri arasında “özgür olmayan ülkelere” finansman alan cami kuruluşlarına yönelik gerçekleştirilen meclis soruşturmasına toplam 8 cami temsilcisi katılım sağlamıştır. 3 kamu görevlisi, 2 belediye başkanı ve 5 uzman/araştırmacı ise uzmanlık görüşü vermek üzere katılım sağlamıştır. Soruşturmada sorumlu olan komisyonda 9 milletvekili yer almıştır.

Soruşturma sürecinde zaman zaman cami dernekleri ve komisyon arasında gerginlikler yaşanmıştır. Komisyonun, dernek temsilcilerinin sadece sorulan sorulara cevap vermesi yönündeki talimatına uymayan Al Fitrah Cami Başkanı Salam’ın mikrofonu kapatılmış, Vahabiliğin tanımını sormak isteyen Mavi Cami Başkanı Jacob van der Blom’a ise soru sorma izni verilmemiştir. Soruşturma esnasında yurtdışı finansmanı konusunda cami temsilcilerine son derece ayrıntılı ve bazen provokatif olarak algılanabilecek sorular sorulmuştur. Van der Blom’a geçimini nasıl sağladığı, Waqf Vakfı’nın Başkanı Damanhoury’ye finansal desteği nakit, kripto veya banka yoluyla alıp almadığı ve kimlerle görüştüğü, Hollanda Diyanet Vakfı’ndan Murat Türkmen’e ise katıldığı bir gösteri hakkında dakikalarca ısrarcı üslup ile sorular yöneltilmiştir. Al Fitrah Camisi, komisyon tarafından istenilen belgeleri vermeyi reddettiği için komisyon tarafından mahkemeye verilmiştir. Mahkeme, caminin belgeleri vermek zorunda olduğuna karar vermiştir. Soruşturma esnasında bazı cami temsilcilerinin, komisyonun sorularına çelişkili cevaplar verdiği ve yeterince güçlü bir retoriğe sahip olmadığı da gözlemlenmiştir.

Hollanda İstihbarat Dairesi (AIDV) Genel Mü-

dürü Dick Schoof, Hollanda yasalarına, diline, sosyal medya araçlarına iyi hâkim olan ve stratejik davranabilen ikinci nesil Selefilere etkisinin Körfez ülkelerinden gelen finansal desteğin yardımıyla giderek arttığını açıklamıştır. Selefi gruplara dair endişelerinin yersiz olmadığı, uzun vadede Hollanda için tehdit oluşturabileceği, Selefi gruplara ait hafta sonu okullarında Hollanda’nın entegrasyon politikası ile uyumlu eğitimin verilmeyeceğini belirtmiştir. Endişelerin olmasına rağmen mevcut yasal düzenleme çerçevesinde hareket alanlarının sınırlı olduğunu belirtmiştir.

Waqf Vakfı’nın Başkanı Damanhoury, soruşturmada sadece Müslümanların sorgulanmasına tepki göstermiş, Vatikan’ın kiliseler üzerindeki etkisinin de araştırılması gerektiğini belirtmiştir. Damanhoury, “istenmeyen yurtdışı finansmanı” gibi kavramlar üzerinden camilere baskı uygulanmasını eleştirmiş ve bir hukuk devletinde belirlilik ilkesine göre suç teşkil eden davranışların ve bunlar için öngörülen yaptırımların nelerden ibaret olduğunu açıkça ve herkesin anlayabileceği şekilde belirlenmesi gerektiğini belirtmiştir.

Soruşturmada Körfez ülkelerinden destek alan camilerin yanı sıra, Türkiye Devleti’nin yurtdışındaki vatandaşlarına yönelik politikası da gündeme gelmiştir. Terör uzmanı Ronald Sandee, Hollanda Devleti’nin yurtdışı finansmanı konusunda fazla naif davrandığını, Türkiye’nin yurt dışındaki camilere maaşlı imamlar göndermesinin arkasında siyasi ve dinî bir strateji yattığını, asıl amacın Hollanda’daki Türkler üzerinde hâkimiyet kurmak olduğunu belirtmiştir.

Komisyon tarafından entegrasyon uzmanı olarak nitelendirilen eski İşçi Partisi (PvdA) Milletvekili Keklik Yücel’in ise Türkiye’nin milliyetçilik ve siyasal İslamcılıktan oluşan zehirli bir düşünce yapısını yurt dışına ihraç ettiği yönündeki açık-

Hollanda hükümeti 2019 mart ayında hükümeti denetleme görevi kapsamında sahip olduğu en ağır yöntemlerinden birini teşkil eden meclis soruşturması yöntemini kullanma kararı aldı.

lamaları dikkat çekmiştir. Yücel, “Türk Selefiligi” kavramını kullanmış ve “cihatçıların” 10’da 1’inin Hollanda’daki Türkler olduğu iddiasında bulunmuştur. Bu iddiasını hangi araştırmaya dayandırdığını ise belirtmemiştir.

Profesör Erik-Jan Zürcher, Türkiye Devleti’nin yurt dışındaki Türk vatandaşları ile bağımlı hangi politikalar aracılığıyla korumaya çalıştığını açıklamış ve Diyanet İşleri Başkanlığı’nın yurtdışına yönelik din hizmetini Türkiye’nin siyasi tarihi bağlamında değerlendirmiştir. Zürcher, özellikle 2000’li yıllarda Türkiye’nin başarısının artmasından sonra Avrupa’daki Türklerin Türkiye ile bağlarının kuvvetlendiğini, Türkiye’yi bir gurur kaynağı olarak gördüklerini belirtmiştir. Bu bağlamda Türkiye’nin tek taraflı etkisinden bahsedilmemesi gerektiği, Avrupa’da yaşayan vatandaşların da bizzat Türkiye’ye aidiyet hissettiğini belirtmiştir. Zürcher, Avrupa’daki Türklerin Türkiye’ye düşman olan bir ülkede yaşadıkları algısının verilmeye çalışıldığını, bu düşünce yapısına Hollanda Türk toplumunun yüzde 70’inin eğilimli olduğunu belirtmiştir. Komisyonun Türkiye’den imamların yasaklanması kararının Hollanda için uygulanabilir olup olmadığı sorusuna karşılık Zürcher, bu durumda Hollanda’nın bir alternatif sunması gerektiğini, şimdiye kadar düzenlenen yerinden imam eğitimlerinin başarısının ise tartışılır olduğunu belirtmiştir. Zürcher ayrıca varsayıldığı gibi sadece Diyanet aracılığıyla yurt dışındaki vatandaşların yönlendirilmediği, özellikle medya gibi diğer kanalların daha etkili olduğunu ifade etmiştir. Zürcher’in bu açıklaması, problemli davranış ve yurtdışı finansmanı arasında siyaset tarafından kurulan bağlantıyı da sorgular niteliktedir.

Hollanda Diyanet Vakfı adına katılan Murat

Türkmen’e ise vakfın yapılanması ve vakfın Türkiye Devleti ile ilişkisi sorulmuştur. Komisyonunda yer alan Hristiyan Birliği (CU) Milletvekili Gert-Jan Segers’in, Murat Türkmen’in 2014 yılında Almelo’daki Ermeni anıtına karşı yapılan gösteriye katılımı konusunda ısrarcı sorular sorması dikkat çekmiştir. 2016 yılında din müşaviri Yusuf Acar’ın FETÖ sempatanları hakkında Türkiye makamlarına bilgi vermiş olması hakkında yöneltilen soruya karşılık Türkmen, bunu Acar’ın HDV adına yapmadığını söylemiş olsa da komisyonun ısrarcı sorularının ardından yanlış yapıldığını, bunun ispiyonculuk anlamına geldiğini ve bunu onayladığını ifade etmesi dikkat çekmiştir.

“Problemli Davranışla” Mücadelede Yetki Artışı

Problemli Davranış & İstenmeyen Yurtdışı Finansmanı Özel Görev Timi Başkanı Roscam Abbing ve Finansal Uzmanlık Merkezi’nden (FEC) Rijssenbeek’in açıklamalarında dikkat çeken hususlar, “terör finansmanı ile mücadele” çalışmalarının yasal bir dayanağa sahip olduğu, fakat “istenmeyen yurtdışı finansmanı” çalışmalarında hukuki bir çerçevenin henüz olmadığını ve buna ihtiyaç duyulduğunu belirtmeleri olmuştur. Rijssenbeek, komisyonun para transferlerinin şeffaflaştırılması önerisine de eleştirel bakmıştır. Rijssenbeek, derneklerin finans kaynaklarını paylaşmaya zorlamak için “problemli davranış ve istenmeyen yurtdışı finansmanı” gerekçelerinin mevcut yasal düzenleme çerçevesinde kabul edilebilirliğini sorgulamıştır.

Kovid-19 süreci sebebiyle meclis soruşturmasına ilişkin nihai rapor henüz komisyon tarafından yayınlanmamıştır. Nihai raporda bundan sonra

© Rob Kwak/shutterstock.com

çizilmek istenen yol haritasının somutluk kazanaçağı düşünülmektedir.

Uluslararası Hukuk Profesörü Tom Zwart, soruşturmanın sadece camilere yönelik olmasını ayırmıcılık olarak değerlendirmiştir. Zwart, soruşturma öncesinde de “istenmeyen yurtdışı finansmanı” konusunda yapılan siyasi girişimlerin demokratik hukuk düzenini tehdit edebilecek nitelikte olduğuna dair uyarıda bulunmuştu. 4 Şubat 2020 tarihinde Hollanda’da 140 camiye temsil eden SPIOR, FIO, SMBZ ve SIORH kuruluşları da soruşturmanın sadece camileri kapsamasını ayırmıcı bulduklarına dair meclis başkanına mektup yollamışlardı. Ancak bu itirazların henüz Hollanda siyaseti tarafından dikkate alınmadığı görülmektedir. Hollanda siyasetinin göçmenlere karşı söylem ve tutumu, 2019 yılında Irkçılığa ve Hoşgörüsüzlüğe Karşı Avrupa Komisyonu (ECRI), BM İnanç ve Din Özgürlüğü Raportörü ve BM Irkçılık Özel Raportörü tarafından da gündeme getirilmişti.

Yurtdışı Finansmanını Kısıtlamaya Yönelik Yasa Tasarıları

Soruşturmanın ardından Hollanda hükümeti, özgür olmayan ülkelere finansmanın yasaklanmasına yönelik yasa tasarısı hazırlığı içinde olduğunu, bu tasarı için öncelikle Danıştay’dan tavsiye istediklerini açıklamıştır. Uluslararası sözleşmelerde derneklerin, faaliyetlerini yürütmek için gerek ulusal gerekse yabancı veya uluslararası mali ve maddi kaynak arama, alma ve kullanma özgürlüğüne sahip olduğu göz önünde bulundurulduğunda bu kısıtlamanın ne derece mümkün olacağı merak konusudur.

Derneklerin zorunlu olarak finans kaynaklarını paylaşmalarına ilişkin yasa tasarısı ve sakıncalı derneklerin yasaklanmasına ilişkin yasa tasarısı üzerinde de çalışılmaktadır. Nisan ayında yayınladığı yazılı açıklamada hükümet, resmî olmayan eğitim olarak nitelendirilen camideki hafta sonu okulları üzerinde denetim mekanizmalarını artırmak için yasal imkânları da araştırdıklarını belirtmiştir.

Dernekleri finans kaynaklarını paylaşmaya zorlamak için “problemli davranış ve istenmeyen yurtdışı finansmanı” gerekçeleri sorgulanıyor.

Birleşik Krallık Azınlıkların Kovid-19'dan Ölme Oranı Çoğunluğa Kıyasla 2,5 Kat Daha Fazla

Kovid-19 salgınının kısa sürede çok hızlı bir şekilde yayıldığı İngiltere'de salgından en fazla etkilenen toplum kesimini Müslümanlar oluşturuyor. Uzmanlar bu durumda çeşitli toplumsal faktörlerin etkili olduğunu düşünüyor.

Chris Allen*

Kovid-19'a ilişkin vefat sayısının 40 bine yaklaştığı Birleşik Krallık'ta devletin salgına verdiği yanıt haklı bir şekilde sorgulanıyor. En fazla ölümün yaşandığı Avrupa ülkesi olarak elde edilen bu istenmeyen "şöhret" daha yoğun bir sorgulamayı da beraberinde getirdi. Salgın geniş halk kitlelerini etkilerken pandemiden en büyük zararı Britanya'nın etnik ve dinî toplulukları gördü. Ülkenin en büyük azınlık gruplarından biri olan Britanyalı Müslümanlar, orantısız bir şekilde yüksek olan enfeksiyon ve ölüm oranlarıyla, üzerlerinde Kovid-19 gerçeğinin baskısını tüm gücüyle hissediyor.

Hayatını Kaybeden Müslüman Sağlık Çalışanları

Salgının Müslüman topluluklar üzerindeki etkisinin ilk işareti beklenmedik bir şekilde ortaya çıktı. Hükümetin Birleşik Krallık'ta karantina koşullarını uygulamak için öne sürdüğü nedenlerden biri, ülkenin devlet tarafından finanse edilen sağlık kuruluşu Ulusal Sağlık Servisi'ni (İng. "National Health Service" – NHS) korumaktır. Tüm gözlerin üzerine çevrildiği sağlık kuruluşu NHS'nin bünyesinde çalışan bir doktorun pozitif Kovid-19 tanısı konulmasının ardından vefat etmesi kamuoyunda geniş yankı buldu. Sonradan adının Amged El-Hawrani olduğu

bildirilen 55 yaşındaki doktorun Müslüman olduğu haberlere yansdı. İlerleyen haftalarda hayatını kaybeden Müslüman NHS doktorlarına dair daha birçok haber medyada yer aldı.

Ortaya çıkan tabloda ölen ilk sekiz doktorun hepsinin Bangladeş, Mısır, Hindistan, Nijerya, Pakistan, Suriye ve Sudan asıllı Müslümanlar olduğu görüldü. Kovid-19 nedeniyle ölen ilk NHS hemşiresinin de 36 yaşındaki Areema Nasreen adlı bir Müslüman olduğu bildirildi. Bu durumu açıklamak için Müslümanların ülke nüfusu ile karşılaştırıldığında -diğer etnik ve dinî azınlıklar gibi -NHS işgücünün orantısız bir yüzdesini oluşturduğu gerçeğine dikkat çekildi. Mevcut verilere göre nüfusun takriben yüzde 6'sını oluşturan Müslümanlar NHS'nin toplam iş gücünün yaklaşık yüzde 10'unu teşkil ediyor. Aynı veriler tüm NHS doktorlarının yaklaşık yüzde 17'sinin ve en yoğun Kovid-19 vakalarının tedavi edildiği yoğun bakımda çalışanların yaklaşık üçte birinin de Müslüman olduğunu gösteriyor. Müslümanların NHS için bu denli tamamlayıcı bir güç olması mevcut duruma etki eden bir faktör olabilir.

Sokaktaki Halk Nasıl Etkileniyor?

NHS çalışanları dışında, Müslümanlar ve diğer azınlıklar da Kovid-19'dan orantısız bir şekilde

*Leicester Üniversitesi Nefret Araştırmaları Merkezi'nde öğretim üyesi olan Dr. Chris Allen İslamofobi ve İslamofobik nefret suçları konularında çalışmalar yürütmektedir.

yüksek oranda etkilendi. En son veriler etnik ve dini azınlıklara mensup kişilerin Covid-19'dan vefat etme olasılığının beyaz çoğunluk nüfusuna oranla 2.5 kat daha fazla olduğunu gösteriyor. Müslüman Yardım Forumu'na göre Müslümanlar çeşitli sosyal faktörler nedeniyle bilhassa risk altında bulunuyor.

Bu sosyal faktörlerden ilki Britanya Müslümanlarının bir hanenin içinde birden fazla kuşağı barındıran birlikte yaşama kültürüyle ilgili. Aynı şekilde sağlıkla ilgili faktörlere bakıldığında Müslüman toplumun çoğunluk toplumuna oranla daha sık kalp hastalığı veya diyabet gibi ciddi sağlık sorunlarına maruz kaldığı görülüyor ki, bu da onları virüs ile enfekte olmaları hâlinde daha savunmasız duruma getiriyor. Son olarak Müslümanların yaklaşık yüzde 46'sı ülkedeki en yoksul bölgelerin yüzde 10'unda yaşıyor ve bu durum Müslüman toplumu modern Britanya'nın en dezavantajlı gruplarından biri yapıyor.

Bu gerçek, şehirlerde yaşayan Müslümanların, sayısı giderek artan ölümlerini defnetmek için verdikleri mücadelede kendisini gösteriyor. Birmingham'da şehrin en büyük camilerinden biri olan Jamia Ghamkol Sharif Merkez Camii, kendi otoparkında geçici bir morg inşa etti. Gönüllülerin naaşları yıkayıp kefenlediği geniş bir çadırın yanında 30 cenaze kapasiteli soğutulmuş bir konteyner da bulunuyor. Mevcut durumda kullanılmayan ibadet yerleri ise tabutlara ev sahipliği yapıyor. Medyaya yansıyan haberlere göre caminin her hafta yaptığı cenaze töreni sayısı normal şartlarda bir yılda yaptığı cenaze sayısına ulaştı. Ülke genelinde benzer şekilde geçici morglar inşa eden başka en az on caminin daha olduğu düşünülüyor.

Bir Soruşturma ve Bir Hakaret

İngiltere hükümeti, İngiltere Kamu Sağlığı Kurumu'nun (İng. "Public Health England") tüm etnik ve dinî topluluklardaki Covid-19 bağlantılı

ölümlerin bilimsel bir incelemesini başlatacağını duyurdu. Müslümanlar ve Müslüman toplum temsilcileri başlarda bu durumu memnuniyetle karşılasalar da Trevor Phillips'in incelemeye danışman olarak görevlendirilmesinin ardından derin endişe duyduklarını dile getirdiler. Perspektifte Mayıs ayında yayımlanan makalede de ortaya koyulduğu gibi son derece bölücü ve tartışmalı bir isim olan Phillips, hakkında çıkan İslamofobi iddialarının ardından yakın zamanda İşçi Partisi'nden ihraç edilmişti. Britanya Müslüman Konseyi yayımladığı açık bir mektupta İslamofobi nedeniyle hakkında devam eden bir soruşturma olan birini böyle bir pozisyona atanmanın tamamıyla uygunsuz olduğunu ifade etti. Bunun, NHS için çalışırken Covid-19'dan vefat eden Müslümanların yaşlı ailelerine hem duyarsızlık hem de hakaret anlamına geldiği belirtildi. Ancak bugüne dek bu konuyla ilgili ne hükümet ne de İngiltere Kamu Sağlığı Kurumu'ndan herhangi bir yanıt gelmedi.

Kovid-19 salgınının ülkedeki Müslümanlar ve diğer vatandaşlar için neden acı ve yıkımlar bir yana, mevcut tablo İngiltere'nin Müslüman toplumla ilişkilerinin merkezinde yatan çatışmaları gözler önüne seriyor. Bir yanda NHS'nin işgücünü oluşturmada Müslümanların orantısız derecede yüksek bir yüzdeye sahip olması onların İngiliz toplumuna ne derece iyi entegre olduklarını ve toplumun ayrılmaz bir parçası hâline geldiklerini gösteriyor. Daha geniş açıdan bakıldığında aynı şeyin diğer devlet kurumları için de geçerli olduğu anlaşılıyor.

Diğer yandan Trevor Phillips'in denetimler için danışman olarak atanması, hükümetin Müslüman toplumun endişeleri ve Phillips hakkında yapılan suçlamaları göz ardı ederek Müslümanların duygularını tamamen hiçe sayması anlamına geliyor. Hâl böyleyken İngiltere'de salgın süresince kullanılan "bu işte hep beraberiz" sloganının Müslümanları pek de kucaklamadığı anlaşılıyor.

Müslümanların yaklaşık yüzde 46'sı ülkedeki en yoksul bölgelerin yüzde 10'unda yaşıyor ve bu durum Müslüman toplumu modern Britanya'nın en dezavantajlı gruplardan biri yapıyor.

Helal Kesim Sağlıklı Besin Herkes Yesin

Batı Avrupa'da Okul Öncesi Kurumlarının Dünü ve Bugünü

Batı Avrupa'da sanayileşmenin geleneksel aile yaşamında meydana getirdiği değişiklikler çocukların bakımının erken yaşlarda farklı kurumlarca üstlenilmesini de beraberinde getirdi. Okul öncesi olarak adlandırılan bu dönemde çocuklara verilen eğitim ve bakımın içeriği ve süresi ülkeden ülkeye göre çeşitlilik gösteriyor.

Meryem Özmen-Yaylak*

Cocuklar zihinsel, duygusal, sosyal ve bedensel gelişiminin yüzde 70'ini 0-6 yaş arasında tamamlıyor. Okul öncesi olarak bilinen bu süreçte verilecek eğitimin büyük bir kısmı daha sonra gelen yetişkinlik dönemindeki tavrı, alışkanlık, inanç ve değer yargılarını biçimlendirmede belirleyici oluyor.

Çocuğun yetiştiği ortam ise gelişim sürecini etkileyen önemli bir faktör. Sosyal ve duygusal bir varlık olarak insanın gelişim temellerini oluşturma görevini günümüzde okul öncesi eğitim kurumlarının üstlendiği görülüyor.

Okul öncesi kurumlaşma süreçleri incelendiğinde Batı'da 18. yüzyıl Sanayi Devrimi dönemindeki gelişmeler tetikleyici rol oynamıştır. Sanayi Devrimi sırasında erkek ve kadın iş gücüne duyulan ihtiyacın artması ev dışında çocuk bakım ihtiyacını doğurmuştur.

Sanayileşmenin Okul Öncesi Eğitime Yansımaları

Sanayileşme öncesine ait büyük ölçüde kırsal

ve tarıma dayalı toplumlarda yaşayan çocuklar, genellikle parçalanmamış ve geniş aileler içinde büyürlerdi. Çocukların bakım sorumluluğu kesin bir şekilde kadınlara aitti. Bu, kadınlara çocukların temel ihtiyaçları arasında yer alan emzirme ihtiyacını karşılayabilme, onlarla doğrudan ilgilenbilme imkânı sağlıyordu. Hane nüfusunun fazla olması ve fazla kardeş sayısı çocukların kendi aralarında da birbirleriyle yardımlaşmalarına olanak tanıyordu.

Sanayileşme ve kentlere göç ile birlikte çalışma düzeninin yanı sıra aile yapısında da birtakım değişiklikler meydana geldi. İş koşullarının oluşturduğu zorluklar çalışan anneler için çocuk bakım ihtiyacını da beraberinde getirdi. Değişen şartlara bağlı olarak değişime uğrayan ebeveynlik becerileri ve farklı bir sosyalleşme türü gelişti. Annenin sorumluluğundaki geleneksel çocuk bakımı anlayışı ortaya çıkan yeni tabloda mümkün görünmüyordu.

İlk açılan çocuk bakım evleri ağırlıklı olarak yoksul ve kimsesiz çocukların eğitim ve bakım

*Almanya merkezli faaliyetlerini yürüten Fudul isimli sosyal hizmetler kurumunun kurucu başkanıdır.

ihtiyacı karşılamaya yöneliktir. Avrupa'da okul öncesi eğitim kurumlarına ilk olarak 1774 yılında Fransa'da, daha sonra 1840 yılında Almanya'da ve 1907 yılında İtalya'da rastlamak mümkündür. İngiltere'de 1911 yılında açılan ilk okul öncesi eğitim kurumunda yoksul aile çocuklarının sağlık ve bakımlarının sağlanması amaçlanmıştır. Pestalozzi (1742-1827) kendi çocuğu üzerindeki gözlemlerinden yola çıkarak, kırsal bölgelerde yoksul çocuklara yönelik okul öncesi eğitim veren okullar açtı.¹

İngiltere'de Owen, Almanya'da Fröbel ve İtalya'da Montessori okul öncesi eğitimin temelini atan diğer isimler. Avrupa'da çocuklar için özel okullar açılmasında eğitimci Rousseau'nun da önemli katkıları oldu. Bu kurumlara Fransa'da "creche" (beşik), Almanya'da "Kindergarten" (çocuk bahçesi) adı verilmiştir.

Batı Avrupa Ülkelerinde Okul Öncesi Eğitim

Anaokulları Batı Avrupa'da 1820'den itibaren görülmeye başlanmış ve programları Montessori, Pestalozzi ve Fröbel'in fikirlerinden etkilenerek oluşturulmuştur. Bu eğitim zorunlu değildir. Okuma-yazma çalışmaları, konuşma, çevre, aritmetik, müzik, sanat, beden eğitimi ve trafik eğitimine önem verilir. Her sınıfta bir öğretmen ve bir de yardımcı bulunur. Öğretmenler en az ön lisans mezunu olmak zorunda olup tam gün ve haftada 40 saat çalışma prensibine göre çalışırlar. Her sınıfta 25-28 çocuk olabilmekte, sınıflar aynı yaş ve karma yaş gruplarından oluşmaktadır. Zorunlu okula başlama yaşı ise altıdır.

Norveç'te ilk gündüz bakımevi 1837 yılında kuruldu. Bugün ise ülkede farklı sosyo-ekonomik düzeye sahip aileler için 3 farklı yapıda çocuk gündüz bakım evleri bulunuyor.² Bu kurumlar Norveç Çocuk ve Aile İşleri Bakanlığı'na bağlıdır. Okullarda çocukları yaşama hazırlayıcı oyunlar, serbest yaratıcı faaliyetler ön plandadır ve çocuklar devlet tarafından ölçme ve değerlendirmeye tabi tutulmazlar. Yapılan araştırmalara göre OECD ülkelerinde 0-2 yaş arası çocukların anaokuluna gitme oranı ortalama yüzde 33 olurken, bu rakam Danimarka, İzlanda, Norveç ve İsveç gibi İskandinav ülkelerinde yüzde 50'nin üzerindedir.³ Avusturya'da ise 3-5 yaş aralığındaki çocukların yüzde 32'si yarım günlük okul öncesi bir eğitim kurumuna, yüzde 20'si ise çocuk bakım merkezlerine gitmektedir.

26 özerk kanton ile yönetilen İsviçre'de her bölgenin kendi eğitim sistemini belirleme imkânı bulunuyor. Bu

nedenle merkezi, yani ulusal bir aile eğitimi politikası bu ülkede mevcut değil. İsviçre'de annelerin yüzde 74'ü çalışıyor. Okul öncesi dönemdeki çocuklar anneleri ağırlıklı olarak yarı zamanlı işlerde çalıştıklarından bu okullara yarı zamanlı devam ediyorlar. Çocuk bakımı ise özel organizasyonlar tarafından yürütülüyor.

Almanya'da anaokulları 1840'lı yıllarda görülmeye başlanmış, gerçek bir okul öncesi eğitim anlayışı ise Fröbel ile yaygınlaşmıştır. Bu modele göre çocuk 6 yaşına girdiğinde zorunlu eğitimi başlamaktadır. Oyun ile eğitimin sağlıklı karışımının önemsendiği Almanya'da doğu ve batı arasında okullaşma bağlamında belirgin farklılıklar vardır. Almanya'nın batısında okullaşma oranı yüzde 96 iken doğusunda yüzde 75'dir. Doğu Almanya ile Batı Almanya birleştikten sonra doğudaki merkezîyetçi sistemin yerini batı sistemi almıştır. Kurumlar günlük bakımevleri (0-3 yaş), anaokulları (3-6 yaş), tam gün anaokullar (0-12 yaş), 5 yaş grubu çocuklar için ilkokullar içindeki anasınıfları, aile bakım merkezleri (0-3 yaş) ve engelli çocuklar için özel anaokulları şeklinde gruplandırılmıştır. Eğitimci ise mesleki yüksekokul veya üniversite mezunudur.

Belçika'da da zorunlu okula başlama yaşı 6'dır. Öğretmenler mesleki yüksek eğitim enstitüsünden mezun olmak zorundadırlar. Okul öncesi dönemdeki çocukların okullaşma oranı yaklaşık yüzde 95'tir. Belçika federal bir devlet olduğu için eğitim sisteminde devlet, bölge, komün ve Katolik kilisesi tarafından desteklenen kurumlar vardır. Anaokulları ücretsizdir ve isteğe bağlıdır. Sınıflar genellikle yaş gruplarına göre ayrılır.

İngiltere'de okul öncesi eğitim hizmeti resmî kurumlar, gönüllü kuruluşlar ve özel sektör tarafından verilir. Resmî kurumlara bağlı okul öncesi eğitim kurumları ücretsizdir. Diğerlerinde ise verilen hizmete ve ailenin durumuna göre ücret alınır. Anaokulları, ana sınıfları, gündüz bakımevleri, oyun grupları, birleşik okul öncesi merkezleri, aile merkezleri, bebek ve ebeveyn kulüpleri gibi çok çeşitli yapılar da bulunmaktadır. İngiltere oyuncak kütüphanelerinin en yaygın olduğu ülkedir. İngiltere'de zorunlu okula başlama yaşı 5'tir. Öğretmenler dört yıllık üniversite veya yüksekokul mezunudur. 3-5 yaş arası okullaşma oranı yüzde 53'tür. İktisadi İşbirliği ve Kalkınma Teşkilatı (OECD)'nin yaptığı araştırmaya göre İngiltere'de ev ve kreş harici çocukların üçüncü bir eğitim kurumuna gönderilme oranı yüzde 41 ile oldukça yüksektir.

Danimarka'da 0-10 yaşlarında çocuğu olan annelerin yüzde 76'sı ev dışında çalıştığı için ülkede aile ve çocukların yararına kanunlar çıkarılmış ve imkânlar sağlanmıştır. Yerel yönetimler çocuk bakımını sağlamak, yürütmek ve kontrol etmekle yükümlüdürler. Tam gün anaokulları farklı yaş grupları için merkezler, okul sonrası programlar ve gündüz bakımevleri vardır. Zorunlu okula başlama yaşı 6'dır. 3-6 yaş arası okullaşma oranı ise yaklaşık yüzde 100'dür. Öğretmenlerin meslekî yüksek eğitim enstitüsünü bitirmeleri gerekmektedir.

Finlandiya'da da zorunlu okula başlama yaşı 7'dir. Öğretmenlerin üniversite mezunu olması gerekmektedir. 3-6 yaş arası okullaşma oranı yüzde 63'tür. Merkezi, bölgesel ve yerel yönetimler eğitim çalışmalarını yönetir. Gündüz bakımevlerinden Sosyal Hizmetler ve Sağlık Bakanlığı ile Ulusal Sosyal Yardım Kurulu; okul öncesi eğitimden ise Eğitim Bakanlığı ve Ulusal Genel Eğitim Kurulu sorumludur.

İsveç'te okula başlama yaşı 7'dir. 3-6 yaşta okullaşma oranı ise yaklaşık yüzde 100'ü buluyor. Belediyeler, özel sektör, kooperatif ve aile birlikleri okul öncesi eğitim kurumu açabilme hakkına sahipler. İsveç'te de Danimarka'da da bu yaş aralığındaki çocuklara okuma-yazma ve matematik öğretilmemektedir. Dil gelişimine çok önem verilen İsveç'te erken çocukluk eğitimi yaklaşımı benimsendiği için öğretmenler hem okul öncesi hem de ilköğretim birinci kademedeki öğretmenlik yapabilecek şekilde öğrenim görürler.

Fransa'da zorunlu okula başlama yaşı 6'dır. Beş yaşındaki çocukların yüzde 100'ü okula giderken, 3 yaşın altındakiler için bu oran yüzde 20'dir. Öğretmenler üniversite mezunu olmak zorundadırlar. Ülkede okul öncesi eğitimin asıl amacı yetersiz koşullara sahip ve annesi çalışan çocukların ilkokula hazırlanmalarına yardımcı olmanın yanı sıra özel eğitim gerektiren çocukları daha hızlı tespit edip ihtiyaç duyacakları eğitimleri sağlayabilmektir.

Refah Düzeyi Yükseldikçe Anaokuluna Başlama Yaşı Düşüyor

OECD ülkelerinde yaşayan ailelerin sosyo-ekonomik arka planları göz önüne alındığında refah seviyesinin çocukları erken yaşta bir eğitim kurumuna yazdırma oranına yansıtıldığı görülmektedir. Buna göre refah seviyesi arttıkça çocukları daha erken yaşlarda okul öncesi eğitim kurumlarına yazdırma eğilimi bulunmaktadır.⁴ Fransa, Belçika ve Hollanda gibi Batı Avrupa ülkelerinde dar gelirli ve yüksek gelirli

aileler arasındaki fark daha azdır. Düşük gelirli ailelerde bu oran yüzde 30 ila 40 olurken, refah seviyesi yüksek kesimde bu oran yüzde 60-75 arasında değişiyor.

İlköğretim öncesi çocukların haftalık kaç saat eğitim aldıkları ve bakıma tabi tutuldukları da ülkeden ülkeye değişmektedir. OECD ülkeleri arasında 0-2 yaş grubundaki çocukların haftalık eğitim ve bakım saati 25 ile 35 saat arasında değişmektedir. Dünya genelinde Danimarka çocukların eğitimde ve bakımda geçirdikleri zaman bakımından 70 saat ile zirvede yer almaktadır. Bu oran ülkenin bazı bölgelerinde 80 saate kadar çıkabilmektedir.

Fransa ve Hollanda'da ise haftalık 60 saatin üzerindedir. Ancak Fransa'nın bazı bölgelerinde bu oran 65'lere kadar çıkarken bazı bölgelerde aileler çocuklarını haftalık toplam 35 saat ya da daha az bir süre için okula göndermektedirler.

Farklılıkları göz önünde bulundurarak çocukların erken yaşlarda etkili eğitimi alabilmeleri için yapılması gereken şey birey, özel sektör veya kamuda çocuklara özel biçilmiş kurumsal süreçleri şekillendirmektir.

Dipnotlar

1. Aktan, O. ve Akkutay, Ü. (2014). OECD Ülkelerinde ve Türkiye'de okul öncesi eğitim. *Asian Journal of Instruction*. 2014 -2(1), 64-79.
2. Gündüz bakımı farklı sürelerle açıktır. Sadece bakım veya hem bakım hem eğitim amaçlı olabilmektedirler.
3. Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü'nün okul öncesi eğitimi derlediği araştırma raporu: http://www.oecd.org/els/soc/PF3_2_Enrolment_childcare_preschool.pdf
4. Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü'nün okul öncesi eğitimi derlediği araştırma raporu: http://www.oecd.org/els/soc/PF3_2_Enrolment_childcare_preschool.pdf

Kaynaklar

- Aden Grossman, Wilma (2011). *Der Kindergarten: Geschichte-Entwicklung-Konzepte*. Beltz.
- Aktan, O. ve Akkutay, Ü. (2014). OECD Ülkelerinde ve Türkiye'de okul öncesi eğitim. *Asian Journal of Instruction*. 2014 -2(1), 64-79.
- Dirim, A. (2004). *Okul Öncesi Eğitimi*. İstanbul: Esin Yayınevi
- Över, F.A., İncesulu, A., Gözçağan, E. ve Erdoğan, İ. 2005. "Danimarka ve İsveç Eğitim Sistemleri" Editör: İrfan Erdoğan. *Özel Okullar Birliği Yayını*. İstanbul 2004.
- Poyraz, H., ve Dere, H., 2001. "Okul Öncesi Eğitimin İlke ve Yöntemleri" Anı Yay., Ankara.
- Temel, F., 2004. "Dünya'da ve Türkiye'de Okul Öncesi Eğitim" Okul Öncesi Eğitimin İlke ve Yöntemleri. Anadolu Üniversitesi Yay. No:1219. Açık Öğretim Fakültesi Yay. No: 699, Eskişehir.
- http://www.oecd.org/els/soc/PF3_2_Enrolment_childcare_preschool.p

Anaokulunda İki Dillilik ve Çok Dillilik

Anadili Türkçe olan göçmen kökenli çocukların çok dilliliğini nasıl teşvik etmeli? Anaokulunda iki dilli uygulamaların avantajları neler? Anaokulunda çok dillilikle ilgili temel tartışmalar, ailelerin daha bilinçli olması gerektiğini ortaya koyuyor.

Feyza Akdemir*

Almanya'da anaokullarındaki göçmen kökenli çocukların sayısı her yıl artış gösteriyor. 2007'de anaokullarındaki çocukların yüzde 23'ü göçmen kökenliyken, 2019'da bu sayı yüzde 28'e ulaştı.¹ Bu durum Almanca dışında farklı bir dil ile büyüyen çocukların anaokullarında daha fazla yer aldığı anlamına geliyor.

Çok dillilik, okul öncesi eğitimden bağımsız olarak göçmen kökenlilerle ilgili en sık tartışılan konulardan biri. Anaokullarında çok dillilik çocuğun gelişimi, eğitim hayatı ve dil edinimi açısından büyük önem arz ediyor. Almanya'da eyaletlerin eğitim programları çok dilliliğe değer verilmesini ve hem köken dilin hem de Alman dilinin gelişimine katkı sağlanmasını teşvik ediyor. Peki bu teşvik okul öncesi kurumlarında karşılık buluyor mu?

Anaokulunda Dil Çeşitliliği Temsil Edilmiyor

Almanya'da anaokullarında çok dillilik/iki dillilik yaygın bir fenomen değil. Anaokullarında ve Okullarda Çok Dillilik Derneği'nin (Alm. "Verein für frühe Mehrsprachigkeit an Kitas und Schulen") 2014 yılında yayımladığı araştırmaya göre Almanya genelinde 1035 adet iki dilli konseptte sahip anaokulu var.

Bu sayı Almanya'daki tüm anaokulu sayısının yaklaşık yüzde 2'sine denk. Toplamda 21 farklı dilin temsil edildiği bu anaokullarında, Almancanın yanında en çok İngilizce ve Fransızca eğitim verilirken, Türkçe, iki dilli eğitim veren tüm anaokullarının yüzde 4'ünde, yani 42 anaokulunda kendine yer bulmuş.²

Tek dilli eğitim sürdüren anaokullarında, çocukların köken dilleri devlet teşvikine rağmen anaokullarının günlük akışında yer almıyor. Bu durum çocukların ve ailelerinin dil çeşitliliğinin anaokullarında temsil edilmemesi demek.

Almanya'da 2017 yılında 19 anaokulunda yapılan bir çalışma ailelerin ve çocukların dil çeşitliliğinin anaokullarında görünür olmadığını, çok dilliliğin anaokullarının girişindeki selamlama afişlerinden öteye gitmediğini ve çok dilli materyallere erişimin de sınırlı olduğunu vurguluyor.³ 2018 yılında yayımlanan, 19 anaokulunda rastgele seçilmiş 38 çocukla yapılan başka bir araştırma çocukların anaokulundaki akranları ile Almanca dışındaki bir dilde nadiren iletişim kurduklarını ve anaokulu eğitimcileri ile sadece istisnai durumlarda Almanca harici bir dilde iletişime geçtiklerini gösteriyor.⁴

*Münster Üniversitesi'nde Psikoloji eğitimi gören Akdemir, Perspektif dergisi yayın kurulu üyesidir.

İki Dillilikte İki Farklı Yaklaşım: “Immersion” ve “Submersion”

Çocukların iki dili eş zamanlı öğrenmekte güçlük çekeceği, son merhalede iki dilin de etkin bir biçimde öğrenilemeyeceğine dair bazı ön kabuller var. Peki ikinci dil nasıl öğrenilir ve bu hususta ne tür tanınmış metotlar var?

İki dilli büyüyen çocukların eğitiminde kullanılan iki ana eğitim metodunu Daldırma (İng. “Immersion”) ve Batırma (İng. “Submersion”) oluşturmaktadır. Daldırma, yeni dilin ancak o dilin doğal ortamına girerek öğrenilebileceğini ve ikinci dilin ana dilin edim yolu ile edinileceğini savunur. Bu yöntem özellikle iki dilli anaokullarında en çok kullanılan yöntemdir. Bu yönetime göre dil anaokulunda sürekli kullanılarak ve anaokulunun günlük akışına entegre edilerek öğretilir. Bu yöntemin savunucuları, ana dilin ikinci dil edinimini olumsuz etkilemediğini, aksine ikinci dil edinimine fayda sağladığını söyler. Bugün anaokullarında “kısmi daldırma” denilen metot kullanılmakta ve bir dilin bir eğitmen tarafından temsil edildiği yöntem izlenmektedir. Burada bir eğitmen sadece çocuğun sahip olduğu ilk dili konuşurken, diğer eğitmen yeni dili konuşur. Herhangi bir dile ağırlığın verilmediği ve iki dilin anaokulunun günlük akışında eşit derecede konuşulduğu bir ortam olması sağlanır. Burada anadil teşvik edilir/ikinci dille eşdeğer kabul edilir ve anadili konuşmak bir başarısızlık göstergesi olarak kabul edilmez. Bu durum toplumdaki dilsel ve kültürel çeşitliliğin korunmasına da hizmet eder. Kanada, İsviçre, Lüksemburg, Belçika, Güney Afrika ve Avustralya gibi ülkelerde çok dilli ve çokkültürlü eğitim desteklenir ve bu ülkelerde dil edinimi hususunda ağırlıklı olarak “daldırma” yöntemi kullanılır.

Batırma yöntemi ise azınlıkların dilsel ve kültürel asimilasyonunu öngörür ve göç alan birçok ülkede kullanılmaktadır. Bu yaklaşıma göre anadil, aile ve yakın sosyal çevre ile kısıtlıdır ve eğitim sisteminde kabul görmez. Burada ikinci dilin yani yerel dilin, anadilin kaybolması pahasına öğrenilmesi söz konusudur. İkinci, yani okul dilindeki başarısızlık bir yetersizlik göstergesi olarak kabul edilir ve destek eğitimler planlanır. Bunun dışında okul dili dışındaki dillerin kullanımını teşvik edilmez. Öğrencilerin kimliklerini, dillerini ve aidiyetlerini reddeden bu yöntemin okul başarısının önünde önemli bir engel teşkil ettiği düşünülmektedir.

Ebeveynlerin Eğitimi Artıkça Çift Dillilik Teşviki Artıyor

2015 yılında Berlin’de 110 Türkiye kökenli ebeveyn ile yapılan bir anket, ailelerin okul öncesi iki dilli eğitim hakkındaki görüşlerini ortaya koyuyor.⁵ Anketin sonuçlarına göre iki dilli eğitime yaklaşım evde konuşulan dile, ebeveynlerin gelir düzeyine ve eğitim seviyesine göre değişiyor. Ebeveynlerin eğitim seviyesi yükseldikçe Türkçe-Almanca iki dilli anaokullarına destek artıyor. Özellikle üniversite mezunu ebeveynler yalnızca Almanca konuşulan anaokullarına en çok karşı çıkanlar arasında. Düşük eğitim seviyesine sahip ebeveynler ise ağırlıklı olarak sadece Almanca konuşulan anaokullarını destekliyor. Aynı şekilde gelir düzeyi düşük olan ebeveynler orta ve yüksek gelir seviyesine sahip ebeveynlere kıyasla daha az iki dilli anaokullarını savunuyor. Evlerinde her iki dilin veya ağırlıklı olarak Almancanın konuşulduğu ebeveynler ise iki dilli anaokullarını desteklerken, evlerinde sadece Türkçenin konuşulduğu ebeveynler sadece Almanca eğitim veren anaokullarını tercih ediyorlar.

Burada özellikle anaokulu eğitmenlerine, anaokulu program ve materyallerini sağlayan yönetimlere, ayrıca ebeveynlere önemli görevler düşüyor. Eğitmenlerden çocukların ilk dillerine saygılı davranmaları ve iki dilli olmaları beklenirken, anaokulunun günlük akışında farklı dillerin temsil edilmesi isteniyor. Ve ebeveynlerle iş birliği yapmak da bu bağlamda önem kazanıyor.

Çocukların bir dilden daha fazlasını eş zamanlı öğrenme yeteneği var ve bu yeteneğin diğer dili baskılamayacak biçimde erken yıllarda öğrenilmesi önem arz ediyor. Sadece aile içerisinde konuşulan dil, unutulmaya ve asimile olmaya mahkumdur. Bu yüzden farklı dil kullanımları anaokullarında desteklenmeli ve yeterli dilsel girdi bu gündelik akış içerisinde sağlanmalıdır. Dil temaslarının eşit ve düzenli olmadığı durumlar ideal değildir ve anaokullarındaki çeşitliliğin sonucu olarak bugün köken dillerin anaokullarına entegre edilmesine yönelik talepler vardır. Bunların bugün tam anlamıyla karşılanmadığını ve bu çalışmaların artırılması gerektiğini söyleyebiliriz.

“Anadil Kriminalize Edilmemeli”

İki dillilik literatürde teşvik edilirken, pratikte anaokulundaki bazı eğitmenler tarafından ilk dil yasaklanabiliyor. Duisburg Belediyesi’ne bağlı

anaokullarında çalışan dil uzmanı Şeyda Altın* bu durumun çocuklarda derin izler bıraktığını söylüyor. “Çocuğun anadilinin yasaklanması özgüvenini de yitirmesine sebep oluyor.” diyen Altın, anaokulunda karşılaştığı bir olayı şöyle anlatıyor: “Bir anaokulunda, anadili Almanca olmayan çocuklara kötü davranan bir eğitime şahit oldum. Çocuklara ‘Türkçe konuşmayın, yasak dil’ diye bağırıyordu. Önce anaokulu idaresine bildirdim, ardından Gençlik Dairesi’ne ilettim. Normalde anaokulu idareleri ve sorumluları da anadilin bu şekilde kötülenmesini istemiyorlar. Çünkü mevcut literatür bunun yanlış olduğunu söylüyor. Fakat şu an Almanya’da ciddi bir eğitmen açığı olduğu için, eldeki eğitmenlerle yola devam etmek durumundalar. Bunun için eğitmenlerin eksikliklerini doldurmaya, onlara seminerlerle hassasiyet kazandırmaya çalışıyorlar.”

Anaokullarında çocukların kendi aralarında sürekli Türkçe konuşmalarını da doğru bulmayan Altın, çocukların kendilerini Almanca ifade edebilmesinin, okula özgüvenle başlayabilmeleri için önemli olduğunu vurguluyor. Altın’a göre buradaki ayırt edici tutum üslup: “Çocuğa Türkçeyi yasak bir dil olarak sunmamak lazım. ‘Ne güzel iki dil biliyorsun. Türkçeyi biliyorsun, aferin. Türkçe dediklerinin Almancası nasıl, şimdi de onu öğrenelim.’ demek gerek. Çocuğun anadilini kabul ederek ikinci dilin öğrenilmesi teşvik edilmeli.”

Burada “şikâyet” konusunun dilin yasaklanması, çocuğun anadilinde özgüveninin kırılması olduğunu ekleyen Altın, bu tarz durumlarda önce anaokulu müdürüyle konuşulmasını tavsiye edip ekliyor: “Eğer müdür meseleye müdahale etmiyorsa anne ve babalar Gençlik Dairesi’ne şikâyet edebilirler. Bu durumlarda aslında pek farkında olmasalar da ebeveynlerin büyük gücü var. Çünkü anneler-babalar, bu anaokullarının müşterileri. Anaokulu idareleri de müşterilerini kaybetmek istemezler. Aileler karşı çıktığında mesele başka boyuta taşınır.”

“Türkçe Benim Anadilim, İstedğim Zaman Konuşurum”

Çocuğa anadili ile ilgili özgüvenin ailede kazandırılması gerektiğini söyleyen Altın bir örnekle bu durumu açıklıyor: “Çalıştığım bir anaokulunda eğitmenler sürekli ‘Türkçe konuşmak yasak’ diyor, bunu gören diğer çocuklar da birbirlerine baskı kuruyordu. Çocuklar Türkçe konuşan bir çocuğa Almanca,

‘Türkçe konuşamazsın’ diye kızıyorlardı. Yani anadilini konuşan çocuğu hem eğitmen azarlıyordu, hem de bu çocuk arkadaşları tarafından dışlanıyordu. Bu tepkiyi alan bir çocuk, benim hiç beklemediğim şekilde kendisine kızan arkadaşlarına şöyle dedi: ‘Türkçe benim anadilim. İstedğim yerde ve istediğim zamanda konuşurum!’ Benim müdahale etmeme gerek kalmadan çocuk en güzel cevabı vermişti. Çocuklar bu özgüveni ancak aileden alırlar. Fakat bu, ‘çocuk durmadan Türkçe konuşsun’ demek anlamına gelmiyor. Sadece çocuğun anadilinde özgüveni kırılmamalı.”

Literatürde tavsiye edilen çoklu dil edinimlerinin pratikte her zaman uygulanmadığını biliyoruz. Son 15 yıldır bu alandaki eksikliklerin giderilmesi için bazı girişimler mevcut. Fakat bu girişimlerden kalıcı sonuçlar ortaya çıkana kadar özellikle ailelerin anaokullarında yerel dillerin yanı sıra köken dillerin de edinimlerinin ve teşvik edilmesinin arkasında durmaları gerekiyor. Özellikle iki dilli anaokullarının artırılması ile ilgili bir talepleri varsa bunu da gerekli mercilere ulaştırmalıdır. Köken dilin eğitim sistemi içerisinde asimile olması nasıl kabul edilemezse, aynı şekilde çocuğun eğitim hayatını sürdüreceği yerel dilde zayıf olması da kabul edilemez. Bu bağlamda ebeveynler tam anlamıyla durumun ve haklarının bilincinde olmasa bile, iki dilli anaokullarının çocuğun gelişimi için büyük önem taşıdığı ve sayılarının artırılması gerektiği bir gerçek. Bu minvalde yapılan çalışmaların desteklenmesi ve taleplerin aktarılması gerek.

Dipnotlar

1. Statistisches Bundesamt (2019): “Statistiken der Kinder- und Jugendhilfe Kinder und tätige Personen in Tageseinrichtungen und in öffentlich geförderter Kindertagespflege am 01.03.2019”
2. Verein für frühe Mehrsprachigkeit an Kindertageseinrichtungen und Schulen FMKS e.V., Bilinguale Kitas in Deutschland
3. Jahreis, S., Ertanir, B., Frank, M., Sachse, S., & Kratzmann, J. (2017). Sprachenvielfalt und Mehrsprachigkeit in sprachlich heterogenen Kindertageseinrichtungen. Diskurs Kindheits- und Jugendforschung/Discourse. Journal of Childhood and Adolescence Research, 12(4).
4. Jahreis, S., Ertanir, B., Sachse, S., & Kratzmann, J. (2018). Sprachliche Interaktionen in Kindertageseinrichtungen mit hohem Anteil an mehrsprachigen Kindern. Forschung Sprache, 6(2), 32-41.
5. Esen, E., & Taheri, A. İki Dilli Okul Öncesi Eğitim Hakkında Bilimsel Tartışmalar ve Uygulamalar - Berlin’de Türk Kökenli Göçmen Çocuklar ve Gençler Örneğinde bir Giriş

Kaynaklar

- Bir Çocuk - İki Dil Berlin Örneğinde Türk-Alman Okul Öncesi Eğitim Koşulları ve Fırsatlar, Editör: Erol Esen

Almanya'da "İslami Anaokulu" Mümkün Mü?

Almanya'da İslami anaokulu açmanın önünde yasal olarak bir engel olmamasına karşın uygulamada karşılaşılan bürokratik engeller ülkede İslami anaokullarının açılmasını güçleştiriyor.

Rukiye Özmen*

Almanya'da anaokulları 0-6 yaş arasındaki çocukların hafta içi her gün, tüm veya yarı zamanlı bakım ve öğrenim gördükleri kurumlardır. Almanya'da bir anaokulunun eğitim verebilmesi için dil gelişimi, motor gelişimi ve beden gelişimi konularında yetkin olması zorunludur. Bu zorunluluğun yanı sıra anaokulları kendilerine çeşitli konseptler belirleyebilir. Deneyerek öğrenme, oyunla öğrenme gibi yöntemler geliştirebilirler.

Bunun yanı sıra dinî ve manevî değerlere önem veren ve bunları çocuklara aktaran anaokulu modelleri de vardır. Örneğin Katolik ve Protestan kiliselerine bağlı olan ve içerisinde Hristiyan dinine özgü ritüellerin teşvik edildiği anaokulları gibi. Ebeveynler mümkün oldukça kendilerine ve dünya görüşlerine en yakın hissettikleri anaokullarını tercih etmeye çalışırlar.

Özellikle yaşadığımız gayrimüslim çoğunluk toplumlarında, Müslüman ebeveynler çocukları için

Bielefeld Uygulamalı Bilimler Üniversitesi Çocuk Pedagojisi bölümü mezunu olan Rukiye Özmen, Bielefeld Üniversitesi Eğitim Bilimleri bölümünde yüksek lisans eğitimine devam etmektedir. Özmen, IGMG Genel Merkez Eğitim Başkanlığı bünyesinde Almanya anaokulu sorumluluğu görevini yürütmektedir.

© rkl_foto/shutterstock.com

kendi dinî görüş ve inanışlarına uygun anaokulu arayışına girmektedir. Hassasiyetlerinin önemsenmesi ve çocuklarının evde gördüğü dinî ve ahlaki değerleri anaokulunda da görebilmesi arzusunu taşırlar.

Almanya'da Anaokulu Konseptleri

Anaokulu konseptinin, yani pedagojik içeriğinin anaokulu işletmecisinin tasarrufunda olduğunu söylemiştik. Çocuğun özgün gelişimini engellemediği, haklarını ihlal etmediği ve her türlü istismardan uzak olması şartıyla anaokulu sahibi kişi veya kurum tüm konsepti tek başına belirleme hakkına sahiptir. Bu özgün konseptler heterojen bir toplumda zenginlik olarak kabul edilir. Burada önemli olan konseptin pedagojik olarak açıklanabilir olmasıdır.

Anaokulları farklı içerikler sunsalar da, yasaya göre hiçbir çocuk ayrımcılık görmeden her anaokulunda kolaylıkla eğitim alabilme hakkına sahiptir. Dini, dili, etnik kökeni gibi özellikleri nedeniyle ayırım yapılmaksızın anaokullarının her çocuğa açık olması gerekir. Örneğin Katolik bir anaokulu "Anaokulumuza sadece Hristiyan çocukları kabul ediyoruz." diyemez.

İslami anaokulu dendiğinde akla ilk olarak helal yemek, temizlik, tesettürlü eğitimci, İslami tabirlerin rahatlıkla kullanıldığı, farklı inanış ve dinî amellerden uzak bir öğrenim modeli gelir. Özellikle de son yıllarda görülen akımlardan sonra, Müslüman ailelerin çocuklarını fitratlarına göre yetiştirme arzusu bu İslami anaokulu modelini daha da aranırlar bir alternatif hâline getirmiştir.

Normal anaokullarında olduğu gibi, İslami anaokulu konseptlerinde de doğrudan ve zorunlu bir "öğretme" modeline gidilmez. Çocukların evde gördükleri içerikleri anaokulunda da görebilmeleri ve yaşayabilmeleri amaçlanır. Örneğin İslami anaokulunda çocuklara Arapça harfler öğretilmez ama kurum içerisinde dinî terim ve motifler ile karşılaşmaları sağlanır.

Aynı şekilde yemeğe besmele ile başlarken sofraya dua ile bitirmek, İslami içerikli ilahiler söylemek, peygamber kıssalarını anlatmak, ramazan, kandil ve bayram gibi dinî özel günleri konu etmek ve kutlamak İslami anaokullarında görebileceğimiz diğer içeriklerdir.

Anaokulları Kimlere Bağlıdır Ve Kimler Anaokulu Açabilirler?

Almanya'da belediyeler, kiliseler, sosyal yardım kuruluşları (Alm. "Wohlfahrtsverband" - AWO, DRK ve "Paritätische" gibi), şirketler, kamu yararına çalışan dernekler ve çok nadir de olsa "özel anaokulu" statüsüyle olmak şartıyla bireyler anaokulu açabilirler.

Almanya'da anaokulları en çok belediye ve sosyal hizmet kuruluşları tarafından açılmaktadır. Kiliseler de dâhil, kendilerinin doğrudan taşıyıcılıkları (Alm. "Trägerschaft") olan kurumlar -mekân olduğu sürece- kolaylıkla anaokulu açma hakkına sahiptirler.

Kamu yararına çalışan dernekler ve şirketler ancak taşıyıcılık aldıktan sonra anaokulu açmaya hak kazanırlar. Bir de özel anaokulları vardır ki, bunlar da yine şahıs ve dernekler tarafından açılabilirler. Ancak özel anaokulları Gençlik Daireleri (Alm. "Jugendamt") tarafından pek arzu edilmez ve finansal olarak devlet desteği alamazlar.

Taşıyıcılık Nedir?

Anaokulu açabilme hakkına sahip olanların ortak özelliği çocuk ve gençlik alanlarında uzun süre faaliyet göstermiş olmaları ve Sosyal Yasa'nın sekizinci kitabı (Alm. "Sozialgesetzbuch - Achten Buch") uyarınca onaylı bir taşıyıcıya (Alm. "freie Trägerschaft der Kinder und Jugendhilfe") sahip olmalarıdır. Bu iki nitelik anaokulu açabilmenin temel koşuludur.

Kamu yararına çalışan bir derneğin bu statüyü elde edebilmek için özellikle çocuk ve gençlik faaliyetlerinde en az üç yıl çalışmış olması ve bunu belgelemesi gerekmektedir. Bunlar çocuklara ve gençlere değer katacak çeşitli eğitim ve sosyal faaliyetler olabilir. Daha sonra bir taşıyıcılık başvurusunda bulunabilirler. Konuyla ilgili Gençlik Daireleri'nin yönlendirmelerinin dikkate alınması gerekmektedir.

Bu statünün elde edilmesiyle birlikte hem bu alanda çalışma izni elde edilir, hem de anaokulu gibi projeler için sübvansiyon alınır. Almanya şartlarına baktığımızda İslami cemaatler, kiliseler gibi doğrudan bu statüye sahip olamasalar da, bu statünün elde edilmesinin önünde yasal olarak hiçbir engel yoktur.

"İslami cemaatler, kiliseler gibi doğrudan "taşıyıcılık" statüsüne sahip olamasalar da, bu statüyü elde etmelerinin önünde yasal olarak hiçbir engel yoktur."

Taşıyıcılıklar Kim Tarafından Verilir?

Taşıyıcılık başvurusu Gençlik Dairesi'ne yapılır, lakin karar belediye meclisinden çıkar.

Belediye Meclisi oturumunda Gençlik Dairesi temsilcileri ve sosyal hizmet kuruluşlarının temsilcilerinin yanı sıra, siyasi parti temsilcileri bulunur ve konuyla ilgili oy verme hakkına sahiptirler.

Yani anaokulu açma izinleri aynı zamanda siyasi bir zemine de oturtulmuştur. Böylelikle şehir yönetiminin politik yapısı, şehirde yapılan çalışmalarını doğrudan etkileyecek hâle gelmiş olmaktadır. Bu durumda özellikle ırkçı partilerin belediyelerde koltuk sahibi olduğu şehirlerdeki İslami dernek çalışmalarının bu durumdan nasıl etkileyeceğini tahmin etmek hiç de zor değil.

Teori ve Pratikte Yaşanan Farklar

Bu aşamada Almanya'da bu alanda uzun yıllardır teori ve pratik uygulamalar arasında gözlemlediğimiz birkaç meseleyi zikretmekte fayda var. Şehirlerde anaokulu ihtiyacı olmasına rağmen, İslami değerleri baz alan anaokulu konsepti ile bir Gençlik Dairesi'ne gittiğinizde daha ilk görüşmede anaokulu ihtiyacının olmadığı veya İslami bir konseptin mümkün olmayacağı gibi söylemlerle sıkça karşılaşılıyor.

Kurumlar kendi konseptlerini oluşturma konusunda tasarruf hakkına sahipken ve İslami değerleri baz alan konseptler yasak olmadığı hâlde, maalesef bunlar çoğu zaman Gençlik Daireleri tarafından geri çevrilebiliyor. Özellikle konseptin tanıtım aşamasında gelen itirazlar, İslami derneklerin konsept içeriklerini değiştirmelerine neden oluyor.

Pratikte yaşanan bir diğer sorun ise çok uzun yıllar çocuk ve gençlik faaliyetleri sürdürmüş olsalar da İslami teşkilatların bu alanda yaptığı çalışmaların yetersiz görülebilmesi. Bu nedenden dolayı İslami derneklerin, özellikle kendi semtlerinde, diğer

derneklere nazaran çok daha fazla faaliyet yapması ve ek olarak daha fazla tanıtım çalışması gerçekleştirilmesi gerekiyor.

Anaokulunun "bel kemiği" olarak kabul edilen taşıyıcılık onayının da belediye meclisinden geçmesi İslami hassasiyetleri olan derneklerin işini bir hayli zorlaştırıyor. İslami bir anaokulu işleten bir dernek başkanının "Alman bir soy ismine sahip olduğum için, önümüzdeki engelleri başka derneklere nazaran daha kolay aşabildik" cümlesi bu konudaki sıkıntıları özetlemesi bakımından oldukça manidar. Ayrıca İslami anaokulu açmak isteyenler hakkında medyaya yansıyan olumsuz haberler de birçok insanın şevkinin kırılmasına ve projelerin feshedilmesine sebep oluyor.

Ülkemiz Almanya'da İslami anaokullarının sayısı az. Bunun sebeplerini ise hem yukarıdaki zikrettiğimiz uygulamada karşılaşılan problem ve engeller, hem de Müslümanlar olarak bu alanlara gereken ağırlığı vermiyor olmamız teşkil ediyor.

Özellikle ülkemizdeki İslami anaokullarının ortaya çıkış hikayelerinin arkasında -normal anaokullarına nazaran- daha uzun yıllar süren yoğun çabaların yattığını görüyoruz. Örneğin bir anaokulu 3 senede açılırken, Mannheim'daki Lalezar İslami anaokulu 7 yılda açılabilmiştir.

Hâl böyleyken uzun yıllar önce başlatılan onlarca anaokulu çalışması olmasına rağmen sadece bu bir avuç İslami anaokulu başarıya ulaşabilmiştir. Diğer çalışmalar yukarıda zikredilen "problemlere" takılmış ve maalesef hedefine ulaşamamıştır. Bu çerçeveden baktığımızda İslami bir anaokulu açmak istemek, profesyonel çalışmanın yanı sıra sizin kimliğinizle ve kimliğinizin buradaki yansımalarıyla yakından alakalıdır.

Batı Avrupa'da İslami Anaokullarının Bilançosu

Milyonlarca Müslüman'ın yaşadığı Batı Avrupa ülkelerinde İslami anaokullarıyla ilgili yasal zemin nasıl? Avusturya, Fransa, Belçika, Hollanda ve İngiltere'de İslami anaokullarıyla ilgili durumun kısa bir özeti.

Meltem Kural*

Avrupa ülkelerinde yaşayan çoğu Müslüman ebeveyn çocukları için kendi dinî görüş ve yaşayışlarına uygun eğitim kurumlarını tercih ediyor. İslami öğretilerin önemsendiği ve çocukların evde gördüğü dinî ve ahlaki değerler ile karşılaşabilme imkânını bulduğu İslami anaokullarında helal yemek, temizlik ve mahremiyet konularına gösterilen hassasiyet İslami anaokulu modelini Müslüman ebeveynler için daha cazip hâle getiriyor. Peki farklı ülkelerde İslami anaokulları ile ilgili zemin nasıl? Avusturya ile başlayalım.

Avusturya'da İslami Anaokulları Siyasetin Gölgesinde

İslam dininin resmî olarak 1912 yılından beri tanındığı Avusturya'da İslami anaokullarının açılması hukuken mümkün. Anaokulları Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı'na bağlı olarak eyalet yönetiminin idaresi altında bulunuyor.

2005 yılında Viyana Belediyesi'nin anaokullarına artan talebi karşılamak için özel anaokullarını teşvikinin ardından Viyana'da çok sayıda İslami anaokulu açıldı. Anaokulu açmak isteyen ve sicili temiz olan herkes bir dernek kurup, bu dernek üzerinden okul öncesi eğitim hizmeti sunabiliyordu. Anaokulu açarken ihtiyaç duyulacak olan yatırım maliyetlerini de devlet üstleniyordu.

Ancak 2015 yılında yürürlüğe giren İslam Yasası ile birlikte hukuki anlamda bir şey değişmemiş olsa da, siyasi ve toplumsal baskılar yoğunlaştı. Özellikle işletmecisi Müslüman olan bir anaokuluna yönelik yolsuzluk iddiaları medyada oldukça fazla yankı buldu. Bu gelişmelere bağlı olarak İslami anaokulları mercek altına alındı ve farklı gerekçeler gösterilerek kapatıldı.

Bunun ardından özel anaokulların müfredatına yönelik çeşitli düzenlemeler yapıldı, anaokulu açma kriterleri yükseltildi ve yatırım maliyetleri ile alakalı devlet desteği kaldırıldı. Önceden yılda iki kez olan teftişlerin sayısı ve süresi arttırıldı. Bu teftişler esnasında özellikle İslam dini ile ilgili içerik ve semboller sorgulanmaya başladı.

Avusturya'da İslami anaokullarının sayısı resmî olarak kayıt altına alınmıyor. 2017 temmuz ayında Prof. Ednan Aslan'ın, Uyum Bakanı Sebastian Kurz'un siparişi üzerine "İslami çocuk yuvaları" hakkında hazırladığı araştırmaya göre Viyana'da yaklaşık 150 tane İslami anaokulu, 450 tane ise İslami çocuk grubu var. Aslan'ın İslami çocuk yuvalarıyla ilgili tartışmalı araştırması Avusturya'da bu yuvaların kapatılması yönündeki siyasi tartışmada kaynak olarak kullanılmıştı. Araştırmanın daha sonra bakanlık çalışanları tarafından manipüle edildiği ortaya çıkmıştı.

*Londra Üniversitesi SOAS'ta (School of Oriental and African Studies) yüksek lisans eğitimi almış olan Meltem Kural Perspektif dergisi yayın kurulunda yer almaktadır.

2006'da kurulan Juwa eğitim kurumlarının müdürü Ali Kaya 2015'ten bu yana yapılan resmi değişiklikleri standartların yükseltilerek okul öncesi eğitim hizmetinin sadece bu işe gönül vermiş ehil kişiler tarafından yapılması açısından olumlu bir gelişme olarak değerlendiriyor. Ancak hizmet şuuru ile faaliyet gösteren bazı kurumların da bu düzenlemeler kapsamında kapatılmış olmasının üzücü olduğunu vurguluyor.

Fransa'da İslami Anaokulu Açma Şartları Zorlaşıyor

Fransa'da İslami anaokullarının sayısı artarken hükümet tarafından öne sürülen zorluklar her geçen gün daha çok hissediliyor.

Ülkedeki okul çeşitleri devlet okulu ve özel okul olmak üzere iki gruba ayrılıyor. Özel okullar da kendi içlerinde sözleşmesiz özel okullar, devletle sözleşme altındaki özel okullar ve devletle ortaklık sözleşmesi olan özel okullar olarak üç kategori altında toplanıyor. Bunlardan sözleşmesiz özel okullar, diğer okulların aksine devletten hiçbir maddi destek almadan finans kaynaklarını ve tüm masraflarını kendileri karşılıyor. İslami anaokulları sözleşmesiz özel okullar kategorisinde yer alıyor.

2019 istatistiklerine göre Fransa'da sözleşmesiz okulların yüzde 4'ü Müslüman değerlere göre eğitim veriyor. Ülke genelindeki anaokulu öğrencilerinin yüzde 0,05'i ise İslami okullarda kayıtlı.

Fransa'da 21 Şubat 2018 tarihinde kabul edilen yasa tasarısı ile özel okulların açılması zorlaştırıldı. Bu yasa ile sözleşmesiz özel okulların açılmasına itiraz etmek için belediye yönetimi ile devlete verilen süre uzatılırken, okulların açılması için istenen şartlar güçleştirildi. Örneğin özel okullarda görev alan öğretmenlerin en az 5 yıl tecrübeli olmaları şartı getirildi. Yeni yasaya göre ayrıca koşullara aykırı olarak okul açan kişiler 15 bin avro para cezasına çarptırılacak.

Devletten hiçbir şekilde yardım almayan sözleşmesiz okulların ana finans kaynakları kayıt ücretleri ve bağışlar. Bu nedenle Fransa'da İslami anaokulu fiyatları, devlet desteği alan Hristiyan okullarınkine kıyasla oldukça yüksek.

Fransa Eğitim Bakanlığı okulları iki yılda bir, her yıl, hatta bazılarını yılda birkaç kez kontrol ediyor. İslami anaokullarının diğerlerine göre daha sık denetlendiği belirtiliyor. Müslüman Özel Eğitimi İçin Avrupa

Birliği (UEPM) Başkanı Fatih Sarıkr, Fransa'da hâlihazırda bazı okullarının hiçbir neden yokken yılda 3 kez denetlendiğini vurgulamış, zaten zor olan bürokratik süreçlerin daha da zorlaştırıldığını açıklamıştı.

Belçika'da İslami Anaokulları Devlet Desteği Alıyor

Belçika'da Flaman Bölgesi, Valon Bölgesi ve Brüksel Başkent Bölgesi olmak üzere 3 özerk bölge var. Anayasa'nın 24. Maddesi'nde eğitimin hiçbir felsefi düşünceye bağlı olmadığına ve okulların açılması ve eğitim düzenlenmelerinden bölgelerin sorumlu olduğuna vurgu yapılıyor. Bu anlamda bölge yönetimleri bu konuda tam yetkili.

Belçika'da da İslami anaokulları açmak hukuken mümkün. Okulun genel veya dinî bir topluluğa bağlı olmasına bakılmaksızın ana giderleri devlet tarafından karşılanıyor, öğretmenlerin maaşları bölge yönetimi tarafından ödeniyor. Ülkede toplam dört tane İslami anaokulu var. Bunlardan ilki 1989 yılında Brüksel'de kurulan Al-Ghazali anaokulu ve ilkokulu.

Belçika'da belediyeler veya resmî tüzüğü olan sivil toplum kuruluşları anaokulu açabilirler. Başvuruda okulda uygulanacak eğitim ve pedagojik proje, iç tüzük, okul binasına dair planlar ve hangi eğitim programının uygulanacağını belirten referansın hazır olması gerekiyor. Ayrıca okulu açmak isteyen kuruluş tüzüğünün ve yönetim kurulundaki kişilerin "temiz" belgelerinin sunulması isteniyor. Eğer dinî bir anaokulu açılacaksa ülkede o dinle ilgili en yüksek kurulun onayı da gerekli; bu kurum İslam cemaati için Executief.

Anaokulu müfredatının belirlenmesinde, ana hat ve konuların tayininde bölge yönetimi, uygulama şekil ve yöntemlerinin belirlenmesinde ise kurucu kurul söz sahibi. Brüksel La Vertu Erdem Okulu yöneticilerinden Abdurrahman Kaya genel denetimler dışında devletin İslami anaokullarında işlenen müfredata müdahalesinin söz konusu olmadığını belirtiyor.

Hollanda'da Anaokulları İlköğretim Bir Parçası

Hollanda'da okul açma özgürlüğü Anayasa'nın 23. maddesi ile garanti altına altında. 1848 yılında kabul edilen yasa ile Hollanda'da okullar "devlet" ve "special schools" olarak adlandırılan devlete bağlı ancak "özel" statüye sahip okullar olmak üzere ikiye ayrılıyor. "Özel okullar" belli bir din veya dünya görüşüne sahip insanlar tarafından açılmış devlet

okulundakinden farklı bir eğitim metodu kullanan okullar. Ancak her iki okul türü de 1917 yılında kabul edilen yasa ile devlet tarafından finanse ediliyor.

Hollanda'da 1985'ten itibaren anaokulu ilkokulla birlikte ilköğretimi (Basisschool) oluşturuyor. Dolayısıyla ülkede anaokulu ve ilkokul ayrımı yok. Bu sisteme göre ilköğretim anaokulu seviyesinden, yani 4 yaşından itibaren başlıyor ve 8 sene sürüyor. Alt sınıflar olarak nitelenen 1. ve 2. sınıfları ana sınıfları teşkil ediyor.

Okul başvuruları belediye meclisi tarafından değerlendiriliyor ve İslami okul başvuruları sağcı görüşe sahip belediyeler tarafından çoğunlukla reddediliyor. 2007'de açılan Ababil ilkokulunun müdürü Kemal Kadi, Hollanda'da İslami ilkokul açmanın önünde hukuki anlamda bir engel olmasa da prosedürlerin işi zorlaştırdığını belirtiyor. Hollanda'da her belediyenin kendi nüfusuna göre okullar için belirlediği bir öğrenci sayısı var ve 5 sene içerisinde o öğrenci sayısına ulaşamayan okullar kapatılıyor. Kadi, İslami okullara genelde Müslümanların yaşamadığı bölgelerde kurulma izni verildiğini, böylece yeterli sayıda öğrenciye ulaşamayarak okulun kısa sürede kapanmasının beklendiğini belirtiyor.

Ülkedeki ilk İslami ilkokullar 1987 yılında Eindhoven şehrinde açılan Tareq Ibbnoe Ziyad ve 1988 yılında Rotterdam şehrinde açılan Al Ghazali okulları. Bugün Hollanda'da 54 tane İslami ilkokul var. Son yıllarda Hollanda'da İslami okullardaki öğrenci sayısı yüzde 60 arttı. Bunda bu okulların liseye geçiş sınavlarındaki üstün başarısının rolü var.

İngiltere'de Her Anaokulu Aynı Şartlara Tabi

Anaokulunun zorunlu olmadığı İngiltere'de devlet destekli anaokulu eğitimi 3 yaşında başlıyor. Ülkede anaokulu açabilmek için herkesten istenen belli şartlar var. Bunlar anaokulu müdürünün aynı alanda en az iki yıllık mesleki tecrübeye sahip olması, 3-4 yaş arası çocuklar için her 8 çocuk başına bir görevlinin düşmesi gibi genel koşullar. Kısacası İngiltere'de İslami anaokulu açmanın önünde herhangi bir yasal engel bulunmuyor.

Ülkede tüm anaokullarının ilişkili olduğu iki kurum mevcut. Bunlardan ilki "Ofsted" isimli kurum. İngiltere'deki (neredeyse) bütün okulları denetlemekle görevli olan bu kurum, aynı zamanda anaokullarını da denetliyor. Bu denetimlerden geçer not alan kurumlar eğitimlerine devam edebiliyor.

Anaokullarından sorumlu olan diğer kurum ise yerel otoriteler. İngiltere'de genel olarak eğitimden

sorumlu yerel otoritelerin anaokulları ile bağı özellikle ücretsiz anaokulu eğitim hakkıyla alakalı. Aileler çocuklarını ücreti yerel otorite tarafından karşılanmak üzere yerel otoritelerin anlaşmalı olduğu herhangi bir devlet veya özel anaokuluna yollayabiliyor. Bunlar arasında Ofsted denetimlerinden geçmiş İslami anaokulları da var.

Öte yandan İngiltere'de anaokullarının takip etmek zorunda olduğu bir çerçeve program bulunmaktadır. Ofsted denetimlerinde dikkate alınan hususlardan bir tanesi de bu programa ne derece uyulduğu. Bu program çocuklar arası fırsat eşitliğinin sağlanması, ayrımcılığın önlenmesi, ailelerle işbirliği yapılması ve kaliteli eğitim verilmesi gibi hususları içeriyor. İngiltere'deki dinî eğitim politikaları üzerine çalışmalar yapan Dr. Abdurrahman Hendek çerçeve program haricinde İngiltere'de anaokullarına yönelik herhangi bir müfredat zorunluluğu bulunmadığını ve bunun da tüm anaokullarına geniş bir manevra alanı sunduğunu belirtiyor.

Avrupa'da İslami Anaokulları Zor Ama Mümkün

Genel olarak bakıldığında Batı Avrupa ülkelerinde İslami anaokullarının açılmasını engelleyen hukuki bir zemin yok. Okullarda uygulanan müfredatların belirlenmesi de bazı istisnalar dışında Müslüman okul idarecilerinin inisiyatifinde.

Buna karşılık kimi ülkelerde Müslüman toplum tarafından İslami anaokulları açma konusunda karşılaşılan engeller daha çok siyasi konjonktürle alakalı olup hükümetlerin yaklaşımına göre yıllar içerisinde değişebiliyor. Aşırı sağ ve muhafazakâr siyasi eğilimli yerel ve bölgesel otoriteler Müslümanların bu hususta karşılaştıkları zorluklarda belirleyici.

Mevcut tabloya baktığımızda İslami anaokulları konusunda en özgürlükçü yaklaşımın İngiltere ve Belçika'da, en katı yaklaşımların ise Avusturya ve Fransa'da olduğu görülüyor.

Avrupa genelinde sağ siyasetin söylemlerine artan ilginin bir sonucu olarak Müslüman toplum etrafında yoğunlaşan tartışmalardan şüphesiz Müslümanlara ait kurum ve kuruluşlarla birlikte İslami anaokulları da etkileniyor. Ancak Avrupa'da 30 yılı aşkın süredir varlık gösteren köklü İslami eğitim kurumları bu alanda Müslümanların gösterdiği üstün başarıyı ve güçlü iradeyi ortaya koyuyor.

Anaokullarının Müslüman Çocuklar Açısından Önemi

Anaokulları küçük yaştan itibaren çocuklara öz kimliklerini geliştirme ortamı ve başkalarıyla iletişim kurma fırsatı sunan ideal ortamlardır. Ancak bunun sağlıklı bir şekilde gerçekleşmesi için anaokulunun belli bazı şartlara haiz olması gerekiyor.

Arzu Ağırman*

Küreselleşen günümüz dünyasında çoğunluk toplumunu gayrimüslimlerin oluşturduğu ülkelerde Müslümanlar ciddi bir nüfus oranına sahip. Bu durumda Müslümanların içerisinde yaşadıkları toplumların birer parçası olduklarının bilinciyle toplum içerisinde aktif olarak yer almaları büyük önem arz ediyor.

Ailelerin toplumun sosyal kurumlarıyla ilk karşılaşması ise genellikle anaokulu ile başlıyor. Her anaokulu toplumu yansıtan bir çeşitlilik mekânıdır. Çocuklar çokkültürlü toplumda yaşama deneyimini ilk olarak orada tecrübe ederler. Bu kültürel çeşitlilik zamanla yaşamlarının doğal bir parçası hâline gelir. Böylece çocuklar kültürel ve dinî farklılıkların normal olduğunu yaşayarak öğrenme imkânı yakalar.

Çocuklara Yönelik Eğitimin Amaçları

Almanya gibi göç ülkesi olan ve dışarıdan yüksek oranda göç alan Avrupa ülkelerine baktığımızda daha verimli bir "kapsayıcılık politikası" (Alm. "Inklusionspolitik") adına

bir takım toplumsal düzenlemelerin hayata geçirildiğine şahit oluyoruz. Birlikte yaşama kültürünün benimsenebilmesi için kültürel ve dinî çeşitliliğin teşvik edilmesine yönelik olarak anaokulu döneminden başlanarak başta eğitim alanında olmak üzere çeşitli düzenlemeler yapılmaya devam ediyor.

Taraf devletlerin üzerinde mutabık olduğu Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi'nin 29. maddesinde, eğitimin amaçlarından birinin çocuğun kendi kültürel kimliğine, diline ve değerlerine, aynı zamanda kendisinininkinden farklı uygarlıklara saygısının geliştirilmesi olduğu belirtilmektedir. Diğer amaçlar arasında, "Çocuğun anlayışı, barış, hoşgörü, cinsler arası eşitlik ve ister etnik, ister ulusal, ister dinî gruplardan, isterse yerli halktan olsun, tüm insanlar arasında dostluk ruhuyla, özgür bir toplumda, yaşantıyı, sorumlulukla üstlenecek şekilde hazırlanması" ifadesi dikkat çeker.

Eğitimin söz konusu bu amaçları tüm çocuklar için geçerli olup taraf devletler buna yönelik gerekli içeriğin müfredatta, eğitim materyallerinde, eğitim yöntemlerinde ve

*Berlin'de "Kültürlerin Meyveleri" (Alm. "Früchte der Kulturen") adlı anaokulunun yöneticiliğini ve başkanlığını yürüten Arzu Ağırman'ın uzmanlık alanları içerisinde çocuk ve gençlik pedagojisi bulunmaktadır.

politikalarında yeterince yansıma bulmasını sağlamak durumundadırlar.

Çocukların gelecekte barışçıl bir dünyada yaşama-ya devam edebilmeleri ve sağlıklı birer kişilik geliştirebilmeleri için BM Çocuk Hakları Sözleşmesi'nin uygulanması elzemdir. Bu uygulama hoşgörü ve kültürler arası eğitimin yanı sıra arkadaşlığı, kendini tanımayı ve kişilik gelişimini teşvik eder. Çocuklar çeşitliliği güvenli bir ortamda, onları kültürel ve dinî kimlikleri ile oldukları gibi kabul eden bir anaokulundan daha iyi nerede deneyimleyip öğrenebilirler?

Çocuklarda Dinî Kimlik Oluşumu

Çocuklarda dinî kimliğin nasıl oluştuğu sorusunda farklı görüşler vardır. Bir görüşe göre, çocuğun diğer dinî geleneklerle karşılaşmadan önce öncelikle kendi dinî aidiyet bilincinin gelişmiş olması gerekir. Farklı dinlere mensup akrabalarıyla güvenli bir diyaloga girebilmek için bu farkındalık onun için bir temel teşkil eder. Çocuk karşılaştığı her farklı inancı bu temel üzerinden anlamaya çalışır. Bu temel olmadan diğer dinî geleneklerle karşılaşmak çocuk için kafa karıştırıcı olabilir ve kimlik karmaşası riskine yol açabilir.

Bir diğer görüşe göre ise, dinî kimlik gelişimi ömür boyu süren bir süreçtir. Bu kimlik kişi başkalarıyla karşılaştığında ve iletişime girdiğinde ya da "Ben kimim?" ve "Diğerleri kim?" soruları arasındaki gerilimde gelişir ve değişir. Bu öğrenme sürecinde çocuğun kimliği daha tamamlanmamıştır. Edinilen tecrübelerin yaşam boyunca sosyal karşılaşmalarda daima yeniden geliştirilmesi ve dengelemesi gerekir.

Bu dinî kimlik anlayışına göre, çocukların çoğulcu ortamlardan olumsuz etkilenmesi veya çoğulculuğu kaldıramayacakları endişesi söz konusu değildir. Çünkü çocuklar çoğulcu bir toplumda yaşamaktadırlar ve farklılıkları barındıran toplumsal ilişkiler günlük yaşamlarının bir parçası hâline gelmiştir.

Dinî çeşitliliğin mevcut olduğu anaokullarında Müslüman ailelerin ve çocukların belirsizliğe mahkûm edilmemesi, kimlik inşasını güçlendirici uygulamalar ile desteklenmesi gerekir.

Doğru Anaokulu Seçimi

Ebeveynler her zaman çocukları için en iyi koşulları ister. İyi bir eğitim bütün aileler için

önemlidir. Bunun yanı sıra çoğu ebeveyn kendi kültür ve inanç değerlerine de çok önem verir ve buna bağlı olarak anaokulu seçiminde hassas davranır.

Müslüman ebeveynler şüphesiz kültürel ve dinî hassasiyetlere önem veren anaokullarında kendilerini kabul görmüş ve anlaşılabilir hissedebilir. Bu nedenle ebeveynlerin çocuklarını bir anaokuluna kayıt ettirmeden evvel, okulun hangi taşıyıcı kuruma ait olduğunu ve pedagojik konseptlerinde dinî hassasiyetlere ne derece önem verildiğini tespit etmeleri gerekir. Bu iki önemli etmene göre tercihlerini hangi yönde kullanacaklarını belirleyebilirler.

Bazı durumlarda çoğunluk toplumundan farklı bir kültürel ve dinî mensubiyeti olan aileler kendi düşünceleriyle anaokulunun benimsediği pedagojik yöntem ve dinî pedagojik anlayış içerik olarak bağdaşmadığında anaokullarıyla iletişim ve anlaşmada zorluk yaşayabilirler. Ancak bu konudaki benzeyen veya ayrışan hususlar ancak anaokulu ve ebeveynler arasında sağlıklı bir istişare gerçekleştirildiğinde ortaya çıkar.

Bu nedenle bir seçim yapmadan önce karşılıklı beklentilerin çekinmeden dile getirilmesi ve kalfardaki soru işaretlerinin ortadan kaldırılması önemlidir. Örneğin anaokulunun helal beslenme, mahremiyet hassasiyeti ve dinî kutlamalar gibi konulara olan yaklaşımının daha en başta açıklığa kavuşturulması gerekir.

Anaokullarında kültürel ve dinî çeşitliliğin pedagojik olarak tanınması ve takdir edilmesi eğitim kalitesinin de bir parçasıdır. Ancak pedagojik konseptten ziyade anaokulunda çalışan pedagogların yaklaşım ve eğitim düşüncelerinin okulun pedagojik konsepti ile bağdaşması ve konseptin pratikte uygulanıyor olması önemlidir. Bu konuda gözlem yapılması faydalı olabilir.

Çocuk dinî ve etnik aidiyetine bakılmaksızın, anaokulunda kendisini rahat hissetmeli, okuldaki yetiştirme ve öğrenme ortamı her çocuğun ailesini, evini, dilini, kültürel mirasını, inancını ve cinsiyetini kucaklamalı ve takdir etmelidir. Bu, eğitim süreçlerinin başarısı için de önemlidir. Bir çocuğun yaşı ne kadar küçükse, başlangıçta daha çok (mekânlar, nesnelere, insanlar, tören ve kutlamalar gibi) "dış unsurlara" ilgi gösterir. Bu aynı zamanda dinî eğitim süreçleri için de geçerlidir.

Eğer çocuk anaokulunda ailesinin dinî ya da dünya görüşünü yansıtan içeriklerle karşılaşmıyorsa, bu durumu kendisinin farklı ve daha az değerli olduğu düşüncesiyle kişisel bir devalüasyon olarak deneyimleyebilir. Küçük yaşta çocuklar bile "yabancılaşma" ve "Müslümanlık" konularında yetişkinlerin yaptığı yorumlarındaki nüansları ve önyargıları algılayabilirler.

Peki Müslümanlar İçin İslami Anaokulları Bir Alternatif Olabilir Mi?

Birçok Müslüman anne ve baba, çocuklarının dinlerini erken yaşlardan itibaren öğrenmelerini ve İslami bir ortamda yetiştirilmelerini istiyor. Bunun için aileler İslami anaokullarını tercih etseler de, söz konusu anaokullarının az sayıda olması nedeniyle bu seçenek her ebeveyn için mümkün değil. Örneğin Almanya'da henüz resmî olarak sadece 30 tane İslami anaokulu var.

İslami bir anaokulunu diğerlerinden ayıran şeylerden birkaçı, İslami geleneğe göre selamlaşma, yemek öğünlerinin önce ve sonrasında bazı duaların okunması, cuma gününün önemi, ramazan ayı ve dinî bayramlara özel faaliyetlerin yapılması şeklinde sıralanabilir. Bunların yanı sıra ahlak, taharet ve mahremiyet eğitimlerinin İslami hassasiyetlere uygun olarak verilmesi ve yiyeceklerin helal olup, domuz eti veya katkı maddelerini içermemesi ebeveynlerin çocuklarını İslami bir anaokuluna göndermek isteyeşlerinin ardındaki en önemli nedenler arasında.

Fakat siyasi açıdan Müslümanlar sürekli olarak iyi entegre olmadıkları suçlamasıyla mücadele etmek zorunda oldukları için, İslami bir anaokulu talep ettiklerinde bunun bir bütünleşme değil ayrışma olarak algılanması da aileler açısından bir sıkıntı oluşturmaktadır. Bu nedenle çocukların dörtte üçünden fazlası Müslüman olan bir anaokulu bile kendisini tanımlarken "İslami" yerine "kültürlerarası" tanımlamasını tercih ediyor.

Bu saydığımız nedenlerden yola çıkarak İslami anaokulları her ne kadar alternatif olarak görülse de çocuklara ileride, ilköğretim döneminde karşılaşacakları kültürel farklılıklara yönelik tecrübe edinme imkânı sunmadığından çocuklarda kafa karışıklığına neden olabilir ve bu da kişisel gelişimlerini olumsuz etkileyebilir.

Daha önce de belirttiğimiz gibi kişinin dinî kimlik gelişimi aile içinde edinilen dinî bilgiler ve evin dışında karşılaşılan farklı dinlerle yaşanan deneyimlerle gerçekleşir. Bu, tamamlanmış bir edinimden ziyade sosyal karşılaşmalarla sürekli gelişen ve duygusal, sosyal ve bilişsel olarak tekrar tekrar dengelenmesi gereken bir süreçtir. Bununla birlikte "İslami anaokulları" gibi daha homojen anaokulu modellerinde bile, aile hayatı ve inançların çeşitliliği keşfedilebilir ve onlarla nasıl başa çıkılacağı öğrenilebilir.

Müslümanlara Yönelik Önyargılarla Mücadelede Anaokulunun Rolü

Alman Entegrasyon ve Göç Araştırmaları Merkezi (DeZIM) tarafından geçtiğimiz sene yapılan bir araştırmada Müslümanların ikinci sınıf vatandaş olduklarını düşünmelerinin şaşırtıcı olmadığı belirtiliyor. Araştırmada Müslümanlarla ilgili yaygın stereotiplere de dikkat çekiliyor. Her ne kadar söz konusu çarpık Müslüman algısı gerçeği yansıtmassa da toplumda Müslümanlara yönelik olumsuz bir genel kanı oluşmasında büyük rol oynuyor.

Bu anlamda, anaokulu ve ebeveynler arasında bilinçli ve saygılı bir işbirliği için, anaokullarındaki muhtemel kurumsallaşmış önyargıların fark edilip önyargılara duyarlı bir yetiştirme ve eğitim yaklaşımının (Alm. "vorurteilsbewusste Erziehung und Bildung") pedagojik personel tarafından benimsenmesi elzemdir. Ayrıca toplumdaki çeşitlilik anaokulundaki çocukların yanı sıra pedagojik personelde de yansıma bulmalıdır.

Toplumda Müslümanlara yönelik var olan önyargıları azaltmak için başta da ifade ettiğim gibi Müslüman ailelere de büyük rol düşüyor. Müslüman ailelerin bu toplumun bir parçası olduğu bilinciyle küçük yaşta itibaren çocuklarıyla birlikte toplum içerisinde aktif olarak yer almaları büyük önem arz ediyor. Bunun ilk aşaması ise çocukları anaokuluna göndermekten ve karşılaşmaları tabii karşılamaktan geçiyor.

Bu açıdan, olumlu deneyimlere daha fazla odaklanmak yararlı olacaktır. Dikkatimizi pozitif gelişmelere, kazanımlara ve başarılı örneklerle vakfetmeliyiz. Böylece barışçıl ve yapıcı bir kapsayıcılığın sağlanmasına yardımcı olabiliriz. En önemlisi ise, her zaman kendi deneyimlerimizden ve başarılarımızdan emin olmalıyız.

“Anaokulsuzluk”: Kreş ve Anaokulu Gerçekten Bir İhtiyaç Mı?

Kreş ve anaokulları çalışan ebeveynler için kısmen bir mecburiyet. Birçok ülke, dezavantajlı grupların çocuklarının anaokullarına gitmesini teşvik ediyor. Peki küçük çocuklar için kreş ve anaokulları gerçekten bir ihtiyaç mı? Çocukların aileden ayrı bakımlarının dezavantajları var mı? Bu soruyu, çocuklarını anaokullarına göndermeyi tercih etmeyen ailelerle konuştuk.

Elif Zehra Kandemir

Birçok ülkede okul öncesi eğitim, sosyal adaletin sağlanması ve farklı sosyal ve ekonomik kökenden çocukların eşit eğitim fırsatına sahip olması için kilit bir konumda görülüyor. Almanya’da Bertelsmann Vakfı’nın bir araştırması eğitimsiz ailelerin çocuklarının liseye kadar eğitimlerini devam ettirme şansının, anaokuluna gittiklerinde yüzde 80 oranında arttığını gösteriyor. Özellikle göç kökenli, mülteci ya da anadili farklı olan çocukların anaokullarında entegrasyonu birçok ülkede bir devlet politikası. Fakat anaokulu gerçekten de bir gereklilik mi? Çocukları “eğitilmiş” bireyler olarak yetiştirirken, duygusal gelişimleriyle ilgili hata mı yapıyor? Bu konuyu anaokulları konusunda anaokulunu çizgiden farklı düşünen üç anne ile görüştük.

“Çocuğumun Güven Duygusunu Sarsmak İstemedim”

Almanya’nın kuzeyinde yaşayan Sümeiye Yılmaz, biri 3,5, diğeri 1,5 yaşında iki çocuk annesi. Yılmaz anaokulları konusunda çok sert düşünceleri olmasa da çocuklarını mümkün olduğunca geç anaokuluna gönderme taraftarı. “Aslında büyük oğlum için kayıt olmuştu ama sonradan vazgeçtik. Anaokuluna 4,5 yaşından sonra başlamasını istiyoruz.” diyen Yılmaz, çocukları küçük olduğu için ev dışında çalışmadığını söylüyor.

Çocuklarla oyun gruplarına gidiyor ve kütüphanedeki okuma gruplarına katılıyor. Ayrıca camide iki oyun grubu yöneten Yılmaz için anaokuluna geç göndermesinin nedeni çok açık: “Evladlarımızın önce kendi kimliğinin oturmasını istiyoruz. Kendi anadilini ve dinî kimliğini yaşamasını, sonra diğer din ve kültürlerle karşılaşmasını istiyoruz. Bu nedenle de okul öncesinde cami eğitimine ağırlık veriyoruz. Çocuğumun diğer dinler ve dindarlarla karşılaşması elbette normal bir şey. Sadece bu karşılaşma öncesinde onun kendi kimliğiyle ünsiyetinin güçlü kurulmasını istiyorum. Anaokuluna erken gönderme sebeplerimden biri bu.”

Yılmaz için diğer bir neden ise pedagojik endişeler: “Çocukta güven duygusunun oluşması için 4 yaş öncesinde ailesinden ayrı, tanımadığı insanlarla bir yerde uzun süre tek başına vakit geçirmesini istemiyorum.”

Yılmaz, çocuğu 3 yaşına gelmeden önce eğer çalışmak zorunda olsaydı, kreş ya da anaokulunu değil, “günlük bakıcı anne” (Alm. “Tagesmutter”) tercih edeceğini söylüyor: “Günlük bakıcı anne modelinde çocuğa birebir ilgi veriliyor ve bağ kurulabiliyor. Bakıcı anne en fazla 5 çocuğa bakıyor. Bir ev ve güven ortamı var. Anaokulunda durum böyle değil.”

Yılmaz anaokulu tercih ederse alternatif modelleri tercih edeceğini söylüyor: "Performans odaklı olmanın çocuk üzerinde olumsuz etkileri var. Ben çocuğun ihtiyaçlarına göre şekillenen bir anaokulunu önceliyorum. Bunun için de çocuğumu Waldorf anaokuluna göndermek istiyorum."

Almanya'da kreş ve anaokulu gibi kurumlar da bakım alan çocukların sayısı her sene artıyor. Almanya Federal İstatistik Kurumu'nun verilerine göre 1 Mart 2019 tarihinde ülkede 3 yaş altında 700.000'e yakın çocuk kreş ya da anaokuluna gidiyordu. Anaokullarındaki 3 ila 6 yaş arası çocuk sayısı ise 2 milyon civarındaydı. Almanya genelinde 150 bin çocuk ise bakıcı anneler ya da bakıcı babalar tarafından bakım görüyordu. Okul öncesi eğitimdeki çocuk sayısındaki en yüksek artış ise Kuzey Ren-Vestfalya Eyaleti'nde.

"Çocuğuma Bir Şans Vermek İstedin"

Sümeyya Benli, Kuzey Ren-Vestfalya'da yaşayan bir psikolog. 3 çocuğu olan Benli'nin en büyük çocuğu 5 yaşında, en küçüğü ise 6 aylık. Benli 3 çocuğuyla birlikte evde. Bu yönüyle Benli Almanya'daki "anaokulsuzluk" akımının bir parçası.

"Anaokuluna göndermemek bizim için bilinçli bir karardı." diyen Benli 4 yaşından sonra oğlunun fikrini de alarak onu anaokuluna göndermiş, fakat zorluk çekince kaydını sildirmiş. "Biz çocuğu zorlayarak anaokuluna alması fikrini doğru buluyoruz." diyen Benli yetişkinlerle çalışan bir psikoterapist. Anaokulları konusunda görüştüğümüz en eleştirel görüşlere sahip olan annelerden biri olan Benli, bu kararını uzun uzun gerekçelendiriyor:

"Yetişkinlerin yaşadığı sıkıntıların kaynağının erken çocukluk dönemine kadar indiğini görebiliyoruz. Örneğin bilimsel literatür tikli, dürtüsel davranan, takıntıları olan insanların sorunlarının çocuklukta yattığını söylüyor. Ben de yetişkinlerde gözlemlediğim bu sorunların kaynağını anlayıp, kendi çocuğuma bir şans vermek istedim ve onu anaokuluna erken yaşta göndermeyi doğru bulmadım."

Çocuk gelişimi ile ilgili kaynaklar, çocuğun temel güven gelişimi için 0-3 yaş arası dönemin oldukça hassas olduğunu söylüyor. Benli için de bu kaynaklar önemli rol oynamış: "Çocuğun bu yaşta temel güveni sarsıldığında kökünden koparılmış

gibi hissediyor. Yetişkinliğinde güvensizlik, korku, endişe gibi sorunlar yaşayabiliyor. Anaokulu konusundaki teorik bilgimi, annelik hislerimle birleştirdim. İçimden gelen sesi algılamaya çalıştım ve oğlum için anaokulunun doğru olmadığına karar verdim."

Benli için pedagojik kaygıların yanı sıra dinî çekinceler de ön planda: "0 ila 6 yaş arasında çocuğu boş bir poşet gibi düşünün. İçine doldurduğunuz şeyler onda kalıyor ve karakterini geliştiriyor. Gayrimüslim bir ülkede yaşadığımız için belirli kültür ve alışkanlıkların, örneğin karnaval ya da Noel kutlamalarının çocuk üzerinde etkisi kaçınılmaz olacak. Çocuğumun bu hassas dönemini mümkün mertebe bu tür etkilerden uzak tutma gayretindeyiz."

"Uzun Vadede Ciddi Krizlere Yol Açacak"

Anaokullarına giden çocuk sayısı arttıkça, "anaokulsuzluk" akımı da giderek güçleniyor. Almanya'da kendisini "anaokulsuz" olarak tanımlayan ve çeşitli internet siteleri ve forumlar üzerinden temasta kalan birçok ebeveyn var. Bu akımın öne sürdüğü temel argümanlardan biri de anaokullarının çocuk üzerindeki negatif etkileri. Benli bu etkileri şöyle anlatıyor:

"Birçok anaokulunda çocukların çeşitliliği törpüleniyor. Evet ya da hayır dışında bir cevabı kabul etmeyen eğitmenler var. Bir çocuk için iç açıcı bir hissiyat değil bu. Anaokullarında erkek eğitmenlerin sayısı çok az olduğu için, baba da yoğun çalıştığında bilhassa oğlanlar rol model görmeden büyüyorlar. Ben bunun uzun vadede ciddi krizlere yol açacağını düşünüyorum."

Benli için bu etkiler fizyolojik yansımalara da sahip: "Annesinin eteğine yapışmış olan 0-4 yaş arası bir çocuğu anaokuluna –hele de zorla- uzun süre koymak travma yaratıyor. Çok sakın görünen, ağlamayan bir çocuğun bile anaokulunda annesi gelene kadar kortizol değerlerinin yüksek olduğunu biliyoruz. Sürekli yüksek dozajda kortizol da çocuğun kişilik ve beyin gelişimine ters etki ediyor. Son zamanlarda bilim insanları anaokullarında bağ ve güven duygusunun eksikliğinin ciddi travmalar doğurduğunu kabul ediyor."

Anaokulsuzluk, okul öncesi eğitimin oldukça yaygın olduğu bir toplumda ilk başta radikal gibi

görünebiliyor. Benli tam da bu nedenle anaokullarının kuruluş nedenine atıfta bulunuyor: "Anaokulları, sanayileşmenin başında fabrikada çalışan anne ve babaların çocukları için kurulmuş. Şimdi küçük yaşta gelişinler diye çocukların kişilik gelişiminin zedelenmesi gibi bir faciayla karşılaşılıyor. Tarihte ve doğada 20 çocuğa aynı anda bakılan bir model yok, bu yapay olarak oluşturulmuş bir yapı."

"Yapay Acil Durum Senaryoları Yaşıyoruz"

Anaokullarına yönelik eleştiri bir sistem eleştirisi. Bu eleştiri aynı zamanda aile, kanaat ekonomisi ve değişen kadın-erkek rollerini de kapsıyor. Benli bu sistem eleştirisini Müslüman ailelerin yeteri kadar gerçekleştirmediği görüşünde:

"Hayatımıza bakalım: Evlerimizi temiz ve tertipli yapacağız diye çocuğu anaokuluna gönderiyoruz. Annenin kendisini sorgulaması lazım. Benim evimi gerçekten her gün saatlerce toplayıp düzenlemem şart mı? Karşılaştığım ailelerden bazıları, çocuklarının büyük odası olsun diye ev aldılar ve yüksek krediler çektiler. Sonra da bu krediyi ödemek için hepsi 1 yaşından sonra çocuğunu anaokuluna gönderip işe başladı. Ben buna 'yapay acil durum senaryosu oluşturmak' diyorum. Sanki evde bir tehlike var, sanki anne çalışmazsa aç kalacak ve ölecek çocuk. Acaba kanaat edemeyişimizin acılarını çocuklar annelerinden ayrılıp anaokuluna giderek mi çekiyorlar? Ben bilhassa Müslüman annelerden anaokullarını konusunda farklı bir hassasiyet beklerdim."

Benli'ye bir kadının para için değil, ev dışında da söyleyebilecek sözü olduğu için çalışabileceği hatırlatıldığında şöyle diyor: "Hangisi daha önemli? Kariyerim mi, çocuğumun kişilik gelişimi mi? Karşılaştığım anneler 'Çocuk anaokuluna ağlaya ağlaya alıştır' diyor. Ben burada bir annenin vicdanına soruyorum: Bu bir Müslüman'a yakışır bir ağlatmak mı? Hele 3 yaş altında bir çocuğu? Mutlu bir fert ağlayarak yetişmez ki."

Benli, çocukların mutlaka anaokuluna gitmesi konusundaki siyasi teşvikin de yanlış yönetildiği görüşünde: "Anaokulunda bir çocuğun devlete aylık maliyeti aşağı yukarı 1000-1200 Euro. Bu neden ailelere teklif edilmiyor? Evde çocuğuna bakmak isteyen bir anne dışarıda çalışmadan devletin teşvikiyle çocuğuna bakabilir."

"Anaokulu Mutlak Bir İhtiyaç Değil"

Bir çocuğu 5,5, diğer 2 yaşında olan Ebru Ekinci 34 yaşında, Köln'de yaşıyor. Büyük oğlunun anaokuluna 4,5 yaşında başladığını söyleyen Ekinci, aslen bir sosyal çalışmacı. Çocuklarının bakımını kendi sağlamak istediği için ev dışında çalışmayan Ekinci, 4 yaşından önce anaokulunu tasvip etmeyen annelerden. Anaokulu bir ihtiyaç mı sorusuna Ekinci şöyle bir cevap veriyor: "İlkokul öncesinde belki anaokulu gerekli olabilir. Ama mutlak bir ihtiyaç değil."

Ekinci, anaokulu konusunda Benli kadar sert değil. "Çocuğunu anaokuluna gönderenlere elbette saygı duyuyorum" diyen Ekinci ekliyor: "Ben çocuğun bütün gün değil, belki en fazla yarım gün anaokuluna gitmesini önemli buluyorum. Eve geldiğinde ailesi ile vakit geçirmesine imkân verilmeli. Çocuk istemediği zaman evde kalabilmeli ve en önemlisi de alışma sürecinde çocuk kesinlikle ağlatılarak anaokuluna bırakılmamalı. Mutlaka eğitmenle bağ kurması için zaman tanınmalı. Çocuk anaokulunda kendini güvenli hissetmeli."

Anaokulsuzluğu konuşurken "kadının çalışması" konusu da her zaman gündeme geliyor. Ekinci bu konuda net: "0-6 yaş arasında güven ortamına en çok ihtiyaç duyduğu dönemde kendimizce inandığımız bir 'çalışma zorunluluğu' nedeniyle çocuğu ihmal ediyoruz. Onun temel taşlarının konulacağı zamanlarda çocuğu başkalarına emanet ediyoruz. Ben de maddi açıdan ya da kariyer açısından farklı bir yerde olabilirdim. Ama çocuğumu babaannesine iki saatliğine teslim ettiğimde bile, geri döndüğümde bana nasıl koşup sarıldığını görüyorum. Bu nedenle çocuğumu anaokuluna geç göndererek doğru bir karar aldığımı düşünüyorum."

Ekinci "annelik ve kariyer" konusunda bir tercih yapılması gerektiği görüşünde: "Anne her zaman çalışır, ama çocuğun anneye belirli bir yaş dilimi içerisindeki ihtiyacı bekleyemez. Benim annem Almanya'ya geldiğinde çok çalışması gerekiyordu. Doğru dürüst evde olduğunu hatırlamıyorum. Anneme hasret bir çocuktum. Bunun ne demek olduğunu bildiğim için çocuklarımda buna dikkat ediyorum."

“ERKEN ÇOCUKLUK TECRÜBELERİ BİZE BİR ÖMÜR BOYUNCA EŞLİK EDER”

ÖĞRETMEN VE İSLAM DİN EĞİTİMCİSİ OLAN NACİYE KAMÇILI-YILDIZ, PADERBORN ÜNİVERSİTESİNDE ÖĞRETİM GÖREVLİSİ OLARAK ÇALIŞIYOR. YILDIZ’LA ANAOKULU VE KREŞLERDEKİ DİNİ ÇEŞİTLİLİK HAKKINDA KONUŞTUK.

🗨️ Kübra Zorlu

Anaokullarında dinî çeşitlilik bir zenginlik olarak görülse de bazen zorlayıcı bir durum olabiliyor. Anaokullarında ebeveynler ve eğitimciler dinî çeşitlilik konusunda ne tarz zorluklarla karşılaşılıyor?

Anaokulları tüm toplumun birbiriyle karşılaştığı kuruluşlar. Anaokulunun belediyenin veya kilisenin bir kuruluşu ya da özel taşıyıcı tarafından finanse edilen bir ebeveyn girişimi olup olmamasına bağlı olarak çocukların kültürel, dinî veya buldukları sosyal bileşimi farklı olabiliyor. Birbirinden çok farklı kökenlere sahip olan çocuklar, bazı insanların farklı giyindiklerini, bazı gıdaları tüketmediklerini, farklı diller konuştuklarını veya başka ihtiyaçlara sahip olduklarını genellikle ilk kez anaokulunda tecrübe ediyorlar. Çocuklar ailelerinde veya o güne dek buldukları kültürel çevrede o zamana kadar tanımadıkları şeylerle karşılaşılıyorlar.

Bu fiili gerçek çoğulculuğun ilgili kurumda bir zorluk olarak mı yoksa bir zenginlik olarak mı

algılandığı birçok faktöre bağlı. Bu faktörlerden bazıları eğitimcinin açık görüşlülüğü, anaokulunun ve bu anaokuluna çocuklarının kaydını yaptıran ebeveynlerin dinî çeşitliliğe bakış açılarıdır. Bazen sadece tek bir aile ilgili kurumdaki çalışmaları çok olumlu biçimde etkileyebilir ya da kapalı görüşlü davranarak var olan iyi yaklaşımları boşa çıkarabilir. Aynıısı eğitimciler ve kuruluşun taşıyıcıları için de geçerli.

Müslüman ve gayrimüslim ebeveynlerin kreşten beklentilerinde farklılıklar var mı?

Çocuğu için kreş ya da anaokulu arayan tüm ebeveynler elbette ki duyu gelişimi, motor gelişimi, bilişsel gelişim veya dilsel gelişim gibi çocuğunun tüm gelişim alanları için en iyi desteği ve bakımı isterler. 2017 yılında Alman İslam Konferansı'nın talebi üzerine gerçekleştirilen, “Müslüman Ailelerin Gözünden Okul Öncesi Çocuk Bakımı” isimli araştırmanın sonuçları bu anlamda önemlidir. Ankete katılan Müslüman ve Alevi ebeveynlerin

yüzde 96'sının dil desteğine büyük önem verdiği, aynı zamanda ailelerin yüzde 96'sının göçmen kökenli olmayan çocuklarla teması önemli görüldüğü anlaşılmaktadır. Ayrıca ebeveynlerin yüzde 84'ünün İslami beslenme kurallarına uyulmasını istemesi ve yüzde 61'inin dindarlararası etkinlikler görmek istemesi de ilginçtir. Bu öncelikler, Müslüman ebeveynlerin anaokullarında farklı dindarların ilgilerini dikkate alan yapıları memnuniyetle karşıladıklarını ortaya koymaktadır.

Çocukların anaokulundaki dinî eğitime yönelik olarak Müslüman ve gayrimüslim ebeveynler arasında farklılıklar var mı?

Şu ana kadar Müslüman ailelerde din eğitimi ile ilgili sadece az sayıda araştırma mevcut. Bu alan şimdiye kadar bilimsel anlamda çok az araştırılmış. Ancak temelde Müslüman ailelerde dinî eğitimin, ailelerin köken kültürüne veya çoğunluk toplumlarına kıyasla daha önemli bir rol oynadığını söyleyebiliriz. Buna örnek olarak Ayşe Uygun-Altunbaş'ın Türk kökenli Müslüman ailelerin dinî eğitime dair beklentilerini inceleyen oldukça güncel çalışmasını gösterebiliriz. Uygun-Altunbaş bu çalışmasından, röportaj yapılan ailelerin esas itibarıyla çocuklarının İslami temel konuları ve dinî uygulamaları öğrenmelerine ve ahlaki-manevi temel bir zihniyet kazanmalarına önem verdiği sonucunu elde etmiştir. Ancak aileler bu noktada yetiştirme tarzları bakımından birbirlerinden farklılıklar göstermektedir. Örneğin bazı ebeveynler evdeki dinî eğitimde uygulama yönüne ağırlık verirken diğer ebeveynler iyi bir karakter gelişimine daha fazla önem veriyorlar. Aslında ailede verilen dinî eğitimin desteklenmesine yönelik hizmetlerin verilmesi için bir temel oluşturmak amacıyla daha geniş bir örneklem ile çalışılan ve farklı göçmen kökenli Müslümanlarla yapılan başka araştırmalara ihtiyacımız var.

Anaokulu çocuklarına dinî anlamda hassasiyet nasıl kazandırılır?

Bu soruya genel bir cevap vermek mümkün değil. Almanya'da çoğu eyalet eğitim ilkelerinde dinî eğitimi ve ahlaki oryantasyonu erken çocukluğa dair önemli unsurlar arasında görüyor. Örneğin Kuzey-Ren Vestfalya Eyaletinin temel eğitim ilkeleri, çocuklara farklı bakış açıları, inanç ve dinleri

tanıma imkânı verilmesi gerektiğini veya çocuğun kendi kültür çevresinde ya da farklı kültürel çevrelerde bayram ve ritüelleri keşfetmesine olanak sağlanması gerektiğini öngörüyor.

Gerçek uygulamada, bir kurumda dinî etkinliklerin ne derecede uygulanacağına genellikle anaokulunun taşıyıcısı karar verir. Örneğin kilisenin finansörlüğündeki bir anaokulunun çıkış noktası Hristiyan insan imgesidir ve genellikle asıl amacı yaptığı pedagojik çalışmalarla çocukları Hristiyanlık ve Hristiyanlığın yaşam pratiğiyle tanıştırmaktır. Birçok Müslüman ebeveyn, "Hiç din olmamasındansa herhangi bir din olması daha iyi!" düşüncesiyle çocukları için sıklıkla böyle bir anaokulunu tercih ediyorlar.

Buna karşın Almanya'da belediyeye ait anaokulu kurumları ideolojik açıdan tarafsız olan değer ve davranış biçimlerini aktarmayı ön planda tutuyor. Bu kurumlarda çocuklarla dinî bayramlar kutlandığında dinî kökler sıklıkla görmezden geliniyor ve bayram sekülerleştiriliyor. St. Martin kutlamasının "Işık Bayramı" ya da Paskalya'nın "Bahar Festivali" olarak kutlandığı örnekleri herkes bilir.

Çocukların uyguladığı ve beraberinde getirdikleri dinî geleneklerin anaokulunda hangi ölçüde öneme sahip olduğu ise nispeten farklılık gösterir. Bununla birlikte birçok belediye ve kilise kuruluşunda farklı dinî veya kültürel geleneklerin gittikçe daha çok rol oynadığı da açıkça görülmektedir. İslam açısından bu, ramazan ayı, ramazan ve kurban bayramları ve bazen de bir cami ziyareti olabilmektedir.

Eğitimciler, Müslüman ebeveynler ve çocuklar açısından "anaokulunda helal besin" konusunu nasıl değerlendiriyorsunuz?

Bir çocuğun anaokuluna kaydı esnasında ebeveynlerle sıklıkla çocuğun sağlık durumu ve beslenmesi hakkında görüşülür. Kreşler sunulan yemeklerle ilgili farklı yaklaşımlara sahiptirler. Kavramsal olarak vejetaryen olan birçok kreş varken bazı kreşler domuz eti içeren yemekler çıkarır; bazı kreşler ise sadece dana ve tavuk sunar. Gıda yönetmelikleri kapsamında Müslüman ebeveynler de farklı öncelikler belirler. Örneğin Müslüman ailelerden biri yalnızca vejetaryen yemekler tercih

ederken veya kendince helal kriterlerini uygularken diğer bir Müslüman aile yemek konusunu göz ardı edebilir. Bu sebeple domuz jelatini içeren jöle şekerlemeler bir aile için sorun teşkil edebiliyorken diğer bir aile için sorun teşkil etmeyebilir. Burada önemli olan Müslüman ailelerin sunulan yemekler hakkında bilgi sahibi olmaları ve anaokulu yaşantısında dikkate alınacak uzlaşımın eğitimcilerle yapılmış olmasıdır.

Sizce Almanya'daki okul öncesi eğitimcileri anaokullarındaki çeşitliliğe hazırlıklı mı?

Son yıllarda anaokullarında dindarlararası eğitime yönelik çok sayıda gelişme oldu. Benim subjektif değerlendirmeme göre anaokulu eğitimcilerinin aldığı eğitimde dindarlararası öğrenim giderek daha büyük bir rol oynamaya başlıyor. Birçok kreş, gündüz bakım evi ya da anaokulu ekip olarak uygun eğitimlere katılarak ya sadece İslam hakkında bilgi edinmek istiyor ya da bazı uygulamaları dindarlararası düzenlemeye yönelik planlamalar yapıyor.

Almanya'da Katolik ve Protestan olmak üzere iki büyük Hristiyan mezhebinin kurumlarında daha büyük bir açılımı benimsemeleri mutluluk verici. Benim görüşüme göre, anaokullarında çocuklara ön yargılardan uzak, açık bir karşılaşmayı mümkün kılmak için ilgili dindarlararası etkinlikleri tüm çocuklara sunma eğilimi 2015 yılındaki

büyük göçmen dalgasının hemen ardından güçlendirildi. Ancak yalnızca meslek içi eğitimlerle henüz bir yere varmış değiliz. Eğitimciler uygulama yapan insanlardır ve günlük yaşamda etkili biçimde kullanabilecekleri materyallere ihtiyaç duyarlar. Günümüzde kreş alanı için pedagojik açıdan anlamlı materyaller üreten birkaç yayıncı var. Bunlarda seçenek yelpazesi, Kamishibai hikâyelerinden dindarlararası kutlama ve şarkıların tasarlanmasına ve tasvir materyalleri ile sunulan peygamber hikâyelerine kadar uzanıyor.

Sizce Almanya'da anaokullarında ne gibi değişiklikler olmalı?

Uzun vadede, gitgide çoğulcu olan toplum göz önünde tutulduğunda eğitimcilerin dinî ve kültürel çeşitlilikle başa çıkma konusunda daha duyarlı hâle gelmelerinin eğitimcilere verilen eğitimde daha yüksek bir önceliğe sahip olmasını isterdim.

Müslüman pedagogların ve bilim insanlarının dindarlararası öğrenmeye yönelik yaklaşım tasarımlarına katıldığı ve dinî çeşitlilikle ve toplumdaki farklılıkla başa çıkma perspektifinin değişmesine katkıda bulunacak başka pratik materyallerin geliştirilmesinin de faydalı olacağını düşünüyorum. Zira erken çocuk döneminde edindiğimiz tecrübeler bizi hem daha yoğun olarak etkiliyor, hem de bize bir ömür boyu eşlik ediyorlar.

"Her nefis ölümü tadacaktır." (Enbiyâ suresi, 21:35)

CIMG FRANCE | CENAZE FONU

CIMG France - Confédération Islamique Millî Görüş | İslam Toplumu Millî Görüş

64 rue du Faubourg Saint-Denis | 75010 Paris | T 01 45 23 41 55 | F 01 47 70 34 96
info@cenazefonu.fr | www.cenazefonu.fr

“ÇOCUKLAR İÇİN YEMEK ÖĞÜNLERİ AYIRICI DEĞİL, BİRLEŞTİRİCİ OLMALI”

PROF. DR. PAULA SCHRODE, BAYREUTH ÜNİVERSİTESİ'NDE GÜNCEL İSLAM KÜLTÜRLERİ ALANINDA ÖĞRETİM ÜYESİ OLAN BİR DİN BİLİMCİ. DOKTORA ÇALIŞMASINI “HELAL BESLENMEYE DAİR SÜNNİ-İSLAM DİSKURLARI” KONUSUNDA TAMAMLAYAN SCHRODE İLE ANAOKULLARINDA HELAL BESLENMEYİ KONUŞTUK.

Meltem Kural

Korona salgını sırasında kilise çanlarının yanı sıra birçok Alman şehrinde ezan sesleri de duyuluyor. Ancak, bazı şehirlerde buna itirazlar da var. Çoğulcu bir toplumda ezanı nasıl değerlendirmek gerekir?

Sorunuzda da belirttiğiniz gibi dinî pratiklerin anlamı toplumsal bağlamla da ilintili. Müslümanlar için ezan her şeyden önce dinî gelenekte önemli bir yere sahip. Ancak Almanya'da genel olarak ezan açıktan okunmadığı için şu anda ezanda alışık olunan normallik haricinde krizin neden olduğu olağan üstü durum yaşanıyor. Aynı zamanda ezanın açıktan okunması, İslam'ın bu şehirlerde

kamusal alanı gözle görülür veya duyulabilir bir şekilde etkileyerek yerleşik duruma geldiğinin bir ifadesi. Dolayısıyla Müslümanların azınlığı oluşturduğu çoğulcu bir toplumda ezanın kesinlikle özel bir anlamı var; bu bir değer kazanma olarak algılanabilir.

Daha genel olarak, ezanla dinî çeşitliliğin varlığı toplumsal alanda daha güçlü bir şekilde vurgulanıyor. Farklı dinî önermeler belirgin bir şekilde dikkat çekiyor. Bu, bir yandan toplumsal gerçekliği yansıtırken, diğer yandan bilhassa nüfusun büyük bir kısmı dinî kurumlara mesafeli olduğu için çatışma potansiyelini de içinde barındırıyor. Sosyal

medyada ezana verilen bazı tepkiler, hem destekçilerin hem de eleştirenlerin konuyu genellikle toplumsal hakimiyet bağlamında ele aldığını ortaya koyuyor. Neyse ki özellikle kriz zamanlarında, toplumun farklı ihtiyaçlarına yönelik genellikle daha anlayışlı bir yaklaşımın hâkim olduğunu da görüyoruz.

Helal beslenme Müslümanlar için sadece yiyeceklerle ilgili bir mesele mi? Helal beslenme ile ilgili olarak konu hangi boyutlarıyla ele alınmalı?

Helal beslenme bir yandan, alkol veya domuz eti gibi maddelerle, diğer yandan özellikle kesim konusunda gıdaların üretilme şekliyle ilgili. Elbette helal beslenme ile ilgili yaklaşım çok geniş bir kapsama sahip: Sadece domuz etinden uzak duran Müslümanlardan başlayıp, çeşitli hazır gıda ürünleri için helal garantisi sunan helal gıda endüstrisine kadar uzanan çok çeşitli yaklaşımlar mevcut.

İslami beslenme kuralları bilindiği gibi sadece belirli hayvanların etinin yenmemesi anlamına gelmiyor. Bu açıdan İslam'daki gıda düzenlemelerini karmaşık hâle getiren şey nedir?

Şüphesiz en karmaşık olanı -aslında gayet basit olan- kesim düzenlemelerinden kaynaklanan sorunlar. Birçok Müslüman sadece sertifikalı ürünleri satın alarak tercihlerini "en güvenli" seçmekten yana kullanıyor. Bununla birlikte sertifika çeşitliliği de başlı başına bir sorun teşkil ediyor. Zira Müslümanların tümü her helal sertifikasını tanımıyor; bu konuda daha ziyade güvendikleri âlimlerin veya kuruluşların görüşlerine göre hareket ediyorlar. Arka planda ise aslında genellikle hayvanı kesen kişinin Müslüman olup olmadığı ve bunu kimin garanti edebileceği sorusu yatıyor. Kur'an (5:5) Yahudilerin ve Hristiyanların kestigi etin yenilmesine izin verildiğini ilan etse de, bu başka soruları da beraberinde getiriyor: Kesimhane tam olarak kimin çalıştığı biliniyor mu? Ve

kesimi yapan bir Yahudi veya Hristiyan olsa bile, kesilen hayvanın "murdar" sayılmaması için kesim tekniğine dikkat ediliyor mu? Kur'an, kendisini Yahudi geleneğindeki karmaşık temiz beslenme kurallarından ayırır ve kolaylık vaat eder. Ancak uygulamada helal beslenme, bilhassa gayrimüslim toplumlardaki Müslümanların oldukça güçlük yaşadığı bir konu.

Yetişkin Müslümanlar beslenme alışkanlıklarını bilinçli olarak kendileri seçerken, anaokulundaki Müslüman çocuklar için bu karar ebeveynleri tarafından veriliyor. Bu konuda yetişkinler ve çocuklar arasındaki fark nedir?

Elbette yetişkinlerin dinî ihtiyaçları çocuklarınkiyle bir tutulamaz. Bu da gerginliklere neden olabiliyor. Birçok yetişkin Müslüman için, İslam'a uyumlu bir beslenme kendi dindarlıklarının önemli bir parçası. Ancak çocuklar, örneğin namazı hızlıca oyun oynar gibi taklit ederken, beslenme konusu çok daha karmaşık. Çocuklar kendilerini güçlü bir şekilde ebeveynlerine göre yönlendirirler, ancak beslenme kuralları nispeten soyuttur. Bununla birlikte çocuklar erken yaşlardan itibaren

bazı kararlarını kendi başlarına alırlar ve böylece bilinçli veya bilinçsiz olarak kendilerini ebeveynlerinin sunduğu modelden ayrılabilirler. Bu tamamen normaldir, ancak çocuklarının böylelikle temel dinî kuralları çiğnemiş olabileceğini düşündükleri takdirde durum ebeveynler için başa çıkması zor bir hal alacaktır. Bu nedenle ebeveynler genellikle çocukların evin dışında ne yedikleri gibi bazı alanları kontrol etmek için üzerlerinde büyük bir baskı hissederler. Elbette en basit çözüm, buradaki kontrol sorumluluğunu diğer yetişkinlere, örneğin eğitimcilere bırakmaktır. Burada sorun

eğer ebeveynler çocuklarını örneğin "domuz etinin karakteri bozduğu" şeklinde uyarıyorlarsa ortaya çıkabilir. Zira çocuklar daha sonra bu tür fikirleri Müslüman olmayan oyun arkadaşlarına da aktarmaya başlayabilirler.

Helal beslenme kreş ve anaokullarındaki Müslüman bir çocuğun psikososyal gelişimi için nasıl bir etkiye sahip? Helal beslenmenin bu konuda kimlik inşa edici bir rol oynadığı söylenebilir mi?

Evet, yemek tam anlamıyla kimliği oluşturuyor. Birlikte yemek yeme ve yemek paylaşımı temel sosyal deneyimler. Böylelikle bir grubun parçası oluyorsunuz. Çocukların sadece belli çocuklarla yemeklerini paylaşmalarına izin verildiğinde, çocukların kafalarında kendiliğinden gruplar arasında sınırlar oluşur. Bu, çocuklarının "Müslümanlar"a dâhil olduğu konusunda bir farkındalık oluşturmak isteyen bazı ebeveynler tarafından arzu edilen bir şey olsa da, bazen sorunlu gelişmelere de yol açabilir. Mantıklı olan, anaokulu ve çocuk bakım evlerinde menünün tüm çocukların birlikte yiyebilecekleri düzenli öğünlere yer verilecek şekilde tasarlanması olacaktır.

Peki vejetaryen bir anaokulu menüsü veya vejetaryen bir alternatifin sunulması Müslüman aileler için bir çözüm olabilir mi?

Toplumumuzdaki gıda felsefelerinde artan çeşitlilik aslında daha sıkça pragmatik çözümlerin üretilmesine yol açıyor. Böylece anaokullarında örneğin tamamen vejetaryen veya vegan bir büfe sunulabiliyor. İşin içine ne kadar az hayvan bileşeni girerse, mesele o kadar daha az karmaşık hâle geliyor. İklim koruma hareketiyle birlikte, köklü bir kültürel değişime de şahit oluyoruz: Vejetaryen ya da vegan yemek bugün artık eksik ya da tasarruflu bir biçim olarak değil; daha ziyade çevre bilincinin bir yansıması ve değerli bir şey olarak görülüyor. Bir gün et anaokulunda belki haftada bir

kez – o da yanında vejeteryan bir alternatifle- menüde yer alabilecek lüks bir ürün olabilir. Fakat şu anda günümüzde birçok kesimde bir öğünde mutlaka et olması gerektiğiyle ilgili düşünce hâkim. Yine de etsiz günler için yalnızca sağlık ve ekolojik nedenler yok; sosyal nedenler de var. Çünkü beraber yenilen öğünler insanlar arasında bir bağ oluşturuyor ve topluluk duygusunu güçlendiriyor.

Kreş ve anaokullarında helal beslenme söz konusu olduğunda Müslüman aileler genelde endişeli oluyor. Birçok kurumda bu konuda uzlaşılar olsa da, menülerdeki çeşitliliği bir rahatsızlık faktörü olarak algılayan ya da değişiklik yönündeki motivasyonsuzluk nedeniyle bunu reddeden anaokulları da var. Böyle bir durumda sizin öneriniz nedir?

Bugün neredeyse tüm kamusal kurumlarda farklı diyetler ve yeme pratikleri bir araya geliyor. Dinî açıdan hassasiyetlerin yanı sıra aynı zamanda çok çeşitli alerjiler de var. Bunun yanında bir de sağlık ya da ekolojik nedenlerle et, hayvan ürünleri ya da şeker tüketmeyen aileler var. Bir anaokulundan bütün bu ihtiyaçları eşit derecede dikkate

almasını da bekleyemeyiz. Fakat bununla birlikte bu konunun yapıcı bir şekilde ele alınması ve ailelerle birlikte uyumlu bir yemek menüsünün oluşturulması için pragmatik fikirlerin geliştirilmesi tabii bir durum olmalı. Bu yemek planının, bütün çocukların düzenli bir şekilde bir arada yemesi için fırsatlar oluşturması iyi olur. Burada "özel öğün"de ısrar edilmesi yerine, daha esnek bir şekilde mümkün olan her türlü farklı ihtiyacın bir araya getirilmesine çaba sarf etmek gerekir. Çünkü çocuklar için yemek öğünleri ayırıcı değil, topluluk oluşturucu, birleştirici şeylerdir.

Helal beslenme, bilhassa gayrimüslim toplumlardaki Müslümanların oldukça güçlük yaşadığı bir konu.

Çocuklar ebeveynleri namaz kılarken onları oyun oynar gibi taklit ederken, helal beslenme konusu çok daha karmaşık.

Bitmeyen Savaş ve Salgın Arasında Sıkışıp Kalan Libya Halkı

Libya'da şiddetli çatışmaların etrafında Trablus'un dinmek bilmeyen savaşı ve koronavirüs salgını ülkeyi vururken Libyalılar görünürde çıkışı olmayan umutsuz bir gerçekliğe sabrediyor.

Alessandra Bajec*

Libya'da ilk koronavirüs vakasının mart ayının sonlarında bildirilmesinin ardından Trablus'ta savaş tırmanarak devam etti. Ülkenin çökmüş sağlık sisteminde halkı salgına karşı koyabilmek adına Birleşmiş Milletler (BM) ile dünya güçleri tarafından birçok kez ateşkes çağrısında bulunulmasına rağmen savaş devam ediyor.

Kovid-19'un başlamasından itibaren iki çatışmalı taraf, yani Birleşmiş Milletler destekli Fayez el-Sarrac liderliğindeki Ulusal Mutabakat Hükümeti (UMH) ile General Halife Hafter'in Libya Ulusal Ordusu (LUO), altı yıldır süren çatışmayı yeni bir savaş evresine geçirdi. Libya'da dalga hâlinde yükselen savaş ortamı, çatışmalar ve virüsün yayılma tehdidi arasında sıkışan siviller endişe içerisinde.

Soluk Aldırmayan Mücadele

Libya'da ilk koronavirüs enfeksiyonunun bildirilmesinden birkaç gün önce, insani bir ateşkes devreye girmiş ve bu ateşkes patlak veren salgına yanıt olarak da

savaşı taraflarca kabul edilmişti. Ancak daha sonra UMH ve LUO, salgını durdurmaya yönelik çabalara rağmen anlaşmayı ihlal etmekle suçlandı.

Yeni virüsün ülkeye ulaşmasından bir gün sonra LUO birlikleri, Trablus'un kenar mahallelerine ve Tunus sınırına yakın bölgelere saldırılarını yoğunlaştırdı. Bunu UMH'den gelen bir yanıt izledi ve Hafter'in (LUO) eylemlerinin intikamını almak için başlattığı operasyon tetikledi. Bu da birçok cephede savaşmaya ve bombardmana yol açtı.

Savaş başladığından beri Libyalılar şiddetin ne zaman sona ereceğini soruyorlar. Yeni hastalığın yayılmasını önleme çabalarının yetkili makamlarca aksatılmasının yanı sıra, Libya halkı başkentteki şiddetli çatışmalar, bombardman ve hava baskınları arasında sıkışmış durumda.

"Sadece Kovid-19 değil, aynı zamanda savaş da daha korkunç bir hâle geldi." diyen Libyalı bir iş hukuku avukatı ve kadın hakları savunucusu olan Hala Bugaighs, "Daha

*Kahire merkezli serbest gazeteci. 2010-2011 yılları arasında Filistin'de yaşadı. Metinleri rt.com, CounterPunch ve Avrupa Gazetecilik Merkezi dergisinde yayımlandı.

önce işler ne zaman kötüleşe, en azından bazıları-
mız başka yerlere gidebiliyordu. Ama şimdi evleri-
mize kapatıldık. Nasıl hayatta kalacağımız gerçekten
sadece şansınıza bağlı.” şeklinde açıklıyor. Bugaighs
her ne kadar yoğun nüfuslu bir yerleşim bölgesinde
yaşasa da, bu durum onun güvenliğini sağlamaya
yetmiyor. Trablus'taki diğer birçok kişi de aynı şeyi
hissediyor.

“Ölüm Libya'da Çoğu İnsan İçin Günlük Bir Gerçeklik”

Naziha isimli Libya'lı İngiliz sanatçı Trablus'ta-
ki arkadaşlarıyla konuştuğundan sonra, “Karantina ve
diğer birçok farklı cephede ölüm korkusuyla başa
çıkığımızı düşünün. Hakkında pek de konuşulma-
yan bu savaşta bu durum çoğu insan için günlük bir
gerçeklik” şeklinde bir tweet yazdı.

BM Libya Destek Misyonu (UNSMIL) ise mart
ayında şu açıklamayı yaptı: “Kaynakları fazla olan
ülkeleri ezip geçen Kovid-19'la tüm dünya mücade-
le hâlindeyken Libya'daki saldırılar daha fazla acıya
ve sivil kayıplara yol açıyor.”

Savaşın şu anki aşaması geçen yılın nisan ayın-
da Birleşik Arap Emirlikleri, Mısır, Fransa ve Rusya
tarafından desteklenen doğu merkezli Hafter kuv-
vetlerinin (LUO), Türkiye ve Katar tarafından des-
teklenen ve Birleşmiş Milletlerce tanınan UMH'nin
merkezi kuzeybatıdaki Trablus'u ele geçirmek için
saldırısıyla başladı. Petrol zengini Libya'daki kaos,
son aylarda farklı ülkelerin artan şekilde her iki ta-
rafı da silahlandırması ile daha da kötüleşti. 2011'de
Muammer Kaddafi'nin devrilmesiyle ülkede, doğu-
da Hafter ve Trablus'ta hükümet şeklinde iki iktidar
koluğunun ortaya çıkmasından beri, Libya aralık-
sız bir çatışma hâlinin içinde yer alıyor.

BM Libya Destek Misyonu 2020 yılının ilk çeyre-
ğinin sivil kayıp raporunda, 2019'un son çeyreğine kı-
yasla sivil kayıplarda yüzde 45 artış kaydetti. Bağımsız
izleme grubu olan Airwars, çatışmaların 2019 yılı nisan
ayında yeniden başlamasından bu yana en az 324 sivi-
lin hayatını kaybettiğini ve 576 kişinin de yaralandığı-
nı ifade ediyor. Birleşmiş Milletler kuruluşları 2011'de
çatışmanın başlamasından bu yana 400.000'e yakın
Libyalının yerinden edildiğini iddia ediyor. Bunların
neredeyse yarısı LUO tarafından başlatılan operas-
yondan bu yana evini terk etmek zorunda kalmış.

Sivillerin Yaşadığı Bölgeler Saldırı Altında

Uluslararası Kurtarma Komitesi (IRC) Libya'da-
ki hastanelere, limanlara ve havaalanlarına yapılan
son saldırı dalgasının ülkenin Kovid-19 hakkında
zaten kırılğan olan karşı koyabilme gücünü daha da
zayıflattığı konusunda uyardı. Libya'da ağır bom-
bardımanlar ve çatışmalar arasında konut ve sivil
alanlar hedefleniyor. Sivillerin öldürülmesi ve ya-
ralanması, evlere ve temel sağlık altyapısına zarar
verilmesi sağlık personeli tarafından panikle karşı-
lanıyor.

Libya'nın faaliyette olan tek havalimanı ve insa-
ni yardım malzemelerinin getirilmesi adına kilit bir
yol olan Mitiga Havalimanı mayıs ayında saldırıya
uğradı. Ayrıca yedi BM kurumunun taraflar arasın-
daki husumeti durdurma çağrısından birkaç saat
sonra kentten en büyüklerinden biri olan Trablus
Merkez Hastanesi'ne bir saldırı oldu. Ülkede eksik-
siz olarak çalışan az sayıdaki sağlık tesislerinden
geriye kalan Bingazi'deki Al-Jalla Hastanesi de sal-
dırıya uğradı.

Hafter'e sadık milislerin ayırım gözetmeden geli-
şigüzel yaptığı bu saldırı silsilesi BM Libya misyonu
tarafından kınandı. Sağlık tesislerinin ve personeli-
nin uluslararası insani hukuk çerçevesinde koruma
altında olmasına rağmen, tekrarlayan bu saldırılar
hastaneleri ve sağlık personelinin hedef almaya de-
vam ediyor. Avrupa Birliği, Trablus'un Al Khadra
hastanesinin üç gün üst üste vurulmasından sonra
nisan ayında tıbbi tesislerin “kabul edilemez” bir
şekilde bombalanmasına son verilmesi çağrısında
bulundu.

Uluslararası Kurtarma Komitesi'nin (IRC) Libya
Ülke Direktörü Tom Garofalo'ya göre çatışmalar so-
nucunda mayıs ayının ortası itibarıyla hastaneler,
ambulanslar, sağlık çalışanları ve tıbbi malzemelere 17
saldırı gerçekleşti. Bu yılın başından beri en az 80 kişi
öldürüldü ve onlarca yaralandı. IRC, Hafter'in Trab-
lus'taki hareketinin 4 Nisan 2019'da başlamasından bu
yana 62 teyit edilmiş vaka gerçekleştiğini belirtti.

Su ve Elektrik Kesintileri

Mart ayının sonu itibarıyla Libya'da yeniden
başlayan savaş, şehirler sürekli bombalanıyorken
birçok vatandaşın da geniş çaplı elektrik, su ve gaz
kesintilerinden mustarip olması anlamına geliyor.

Libya'daki hastanelere, limanlara ve havaalanlarına yapılan son saldırı dalgası ülkenin Kovid-19 hakkında zaten kırılğan olan karşı koyabilme gücünü daha da zayıflattı.

Nisan ayında ülkeye su dağıtımını yapan Trab-
lus'taki su kaynaklarına yapılan bir saldırı sonra-
sında Batı Libya genelinde su kesintileri yaşandı.
Birleşmiş Milletler Libya İnsani Yardım Koor-
dinatörü Yacoub El Hilo bunun üzerine, “Trablus'ta, çev-
resindeki kasaba ve şehirlerde yaşayan ve 600 bin
çocuğun da dâhil olduğu iki milyondan fazla insa-
nın su kesintilerinden mağdur olduğunu” ifade etti.

Savaşla ve yeni tehdit koronavirüsle yaşayan Li-
bya halkı için hayat daha da zorlaşıyor, sıcak hava
da ayrıca bir yük hâline geliyor. Mayıs ayının orta-
sında uzun saatler süren elektrik kesintilerinin or-
tasında 40'tan 46 dereceye kadar değişen sıcaklıklar
Trablus'u ve Libya'nın batı bölgesini günlerce dalga
hâlinde vurdu.

Bugaighis savaş ve koronavirüs riskleriyle ya-
şayan, 15 saate kadar elektrik kesintisi ve çok sı-
cak günlerde su tedarikinde kıtlıkla karşılaşan
Libyalıların her gün hayatta kalma mücadelesini
dile getiriyor. Çoğu hane günde sadece birkaç saat
elektrik sağlayabilen düşük maliyetli jeneratörlere
bağlıyken elektrik kesintilerindeki artış esnasında
Libyalı aileler ayrıca artan yakıt fiyatlarından da
mağdurlar.

Salgına Karşı Koymak İçin Yetersiz Yerleşim

Küresel sağlık krizinin Orta Doğu ve Kuzey Af-
rika'da büyümesiyle Libya'daki iki karşıt hükümet,
hareket kısıtlamaları ve kamusal alanları kapat-
mak gibi tedbirler almıştı. Kovid-19'un ortaya çık-
masından önce, Libya'nın sağlık sistemi neredeyse
on yıllık bir kaos ve silahlı çatışmadan sonra zaten
çökmüştü. Altyapısının büyük bir kısmının tahrip
olması, tedarik zincirlerinin altüst olması, yetersiz
sağlık yapıları, nitelikli personelden yoksunluk,
ilaç ve tıbbi malzeme eksikliği sebebiyle Libya'nın
virüsle mücadele konusunda hazırlıksız kalacağı-
ndan endişe ediliyor.

Libya Birleşmiş Milletler İnsani Yardım Koor-
dinasyon Ofisi, “İlk Kovid-19 vakasının Libya'da

bildirilmesinden derin endişe duyuyoruz” şeklin-
de tweet atmış ve şöyle demişti: “Savunmasız olan
345.000 kişi de dâhil olmak üzere Libya'daki tüm in-
sanların sağlığı ve güvenliği risk altındadır. Salgın
hâlihazırda zaten zar zor teslim edilen yardımları
daha da zorlaştıracaktır.”

Libya devlet hazinesinde ithalat ödemeleri için
sınırlı kaynak var ve bu da salgınla mücadeleyi zor-
laştırıyor. Libya'da test malzemesi sınırlı, çok az
koruyucu ekipman var ve özellikle kırsal alanlarda
sağlık çalışanı konusunda ciddi sıkıntılar mevcut.
Dahası mali kriz birçok sağlık görevlisinin maaş
ödemelerini durdurdu. Libya'nın doğusundaki LUO
ile müttefik güçlerce petrol limanlarının ablukası,
devlet kurumlarının ve kamu çalışanlarının maaş-
larını finanse eden Trablus'taki Libya Merkez Ban-
kası gelirlerini kesti.

27 Mayıs itibarıyla Libya'da teyit edilmiş 77 en-
feksiyon vardı, ancak sınırlı test kapasitesi tespit
edilemeyen vakaların olasılığını yükseltiyor. Lib-
ya'da çalışan insani yardım kuruluşları geçtiğimiz
ay çatışma ve koronavirüs salgınının ülkenin tüm
nüfusunun sağlığı ve güvenliği için “önemli bir
risk” oluşturduğuna dair ortak bir açıklama yaptı.
Tüm bunlara rağmen, koronavirüs krizi çatışma-
nın iki tarafının da savaş hâlinde sivilleri korumak
için daha fazla çaba sarf etmesine vesile olmadı.
“Her iki taraf Kovid-19'u bazı gelişmeler sağlamak
adına fırsat olarak görüyor. Sivillerin yaşamı her
iki tarafın da en son düşüneceği şey.” açıklamasıyla
dikkat çeken Bugaighis, “Savaş bir gün bile olsa
durmadı, salgın kimsenin umrunda değil.” dedi.

Özetle Libyalılar iki farklı savaşla sarmalanmış
durumda: Sonu gelmeyen savaş ve koronavirüs sal-
gını. “Durum şehirde kötüleşirse, insanların gidecek
bir yeri olmaz.” diyen Bugaighis, evlerini terk etmek
zorunda kalan Libyalıların virüs sebebiyle akrabala-
rına da gidemeyeceğini belirterek ekliyor: “Hayat-
ta kalmaya çalışıyoruz.”

ABD'deki Gösterileri Nasıl Okumalı?

George Floyd'un polis tarafından öldürülmesi neticesinde ABD'de binlerce insan sokağa döküldü. Peki ABD'deki gösteriler bir ülke krizine yol açabilecek güçte mi?

Doç. Dr. Mehmet Özkan

Amerika Birleşik Devletleri nerdeyse tüm ülke çapında protestolarla çalkalanıyor. Minneapolis'te bir siyahinin haksız yere öldürülmesinden sonra hızla yayılan olaylar, Kovid-19 dolayısıyla uygulanan sosyal mesafe kuralları dâhil hiçbir şeyi tanımadan genişledikçe genişliyor. Çoğu insanın zihnini doğal olarak birçok soru işgal ediyor: Amerika çöküyor mu? Bu protestolardan ne çıkar? Ülkede bir iç karışıklık olur mu? 2020 Kasım ayında yapılacak seçimlere gösterilerin etkisi ne olur?

George Floyd'un ölümüyle yeniden gündeme gelen Amerika'daki polis şiddeti ve siyahlara yönelik ayrımcılık konusunu tartışmadan önce birkaç noktaya özellikle dikkat çekmek gerekir. Amerika'da polis teşkilatı Başkan'ın emrinde değil, eyalet valileri ve belediye başkanlarının emrinde. Ayrıca polis teşkilatı ulusal değil ademi merkezîyetçi bir şekilde teşkilatlanmış durumda. Bu durum polislerin iç yapılanmasını, çalışanların etnik-dinî dağılımını ve ilgili eyaletteki genel yaklaşımı kurumsal olarak şekillendiriyor.

"ABD'de Müslüman, Siyahiler ve Göçmenler Potansiyel Suçlu Görülüyor"

Son iki haftadır maalesef ABD gündemi hep ırkçılık oldu. Minneapolis'te yaşanan son gelişme bu işin bir nevi zirvesi. ırkçılık konusunda son haftalarda birkaç tartışma yürüyordu. İlk önce New York'ta Central Park'ta Amy Cooper adında bir beyaz Amerikalı yürüyüş yaparken bir siyahiyi polise "beni ölümle tehdit ediyor" diye şikâyet etmek için telefon etti. Halbuki videolara bakılınca ortada hiçbir şey yoktu, adam sadece kadından köpeğine sahip çıkmasını istemişti. Bu olay sonrası polis-ırkçılık-beyaz Amerikalılık tartışması epey büyüdü. İşvereni kadını işten çıkardı; olaya maruz kalan kişi üzerinden ırkçılık ve polislerin beyazların

dediklerini doğal olarak doğru kabul etmesi üzerine tartışmalar oldu. Sonuçta gelinen temel sonuç, bu konunun sistemsal bir konu/sorun olmadığı ve bireysel de olmadığı yönünde. Amerikan sistemi geçmişten beri Müslüman, siyah ve göçmenleri potansiyel olarak suçlu adedebiliyor. Bilinç altı geçmişten gelen olgu ve algılarla bu şekilde işliyor.

Aynı hafta Kasım 2020 seçimlerinde Demokrat Parti'nin muhtemel adayı Joe Biden "Demokratlara oy vermeyenler siyah değildir" mealinde ciddi bir gaf yaptı, sonrasında özür dilese de bu durum ırkçılık tartışmasını başka bir alana taşıdı. Bu olay sonrası demokratların siyahlarla ilişkileri ve özellikle hemen sonrasında yaşanan Floyd olayı demokratların siyahlara sahip çıkma konusunda zemin kaybetmelerine yol açtı.

Batı Merkeziliğinin Son Yansıması: Floyd

Bir tevafuk olarak ABD medyasında bu tartışmalar devam ederken Avrupa ve ABD merkezli uluslararası ilişkiler akademisyenleri arasında son haftalarda yoğun bir ırkçılık kavgası yürüyordu. Security Dialogue adlı akademik dergide makale yazan iki kişi güvenlikleştirme (İng. "securitization") teorisinin kurucularını açıkça ırkçılıkla suçluyordu. Teorinin kurucuları Ole Weaver ve Barry Buzan buna yanıt verseler de bu tartışma hem akademik hem de popüler mecralarda devam etti. Batı sosyal bilimlerinin özünde ırkçı ve sömürgecilik etkisine değinmeyen ve hatta onu meşrulaştıran boyutlarına kadar tartışma ilerledi ve hâlen devam ediyor. Fakat akademik anlamda yapılan bu tartışmayı önemli kılan asıl mesele Batı'da sosyal bilimlerin kurduğu paradigmanın Floyd olayının zihinsel/kurumsal altyapısını oluşturuyor olması. Batı'daki sosyal bilim zihni kapsayıcı gibi görünse bile dışlayıcı ve karşı tarafı

tanımlayıcı olma özelliğini hiç bırakmadı. Batı-merkezcilikten beyazların ve Batı medeniyetinin üstünlüğüne kadar uzanan ana kurucu paradigmanın gerçek alandaki yansıması Floyd gibi kötü tecrübeler oluyor.

Protestoların hızla yayılmasında yılların getirdiği ve artık siyahlar için dayanılmaz hâle gelen kurumsallaşmış ırkçılık yanında; Floyd olayı, Kovid-19 dolayısıyla yaşanan salgın sebebiyle karantinadan insanların sıkıldığı, işsizliğin arttığı ve son olarak Central Park'ta yaşanan Amy Cooper olayıyla birleşince Amerikalı polislerin siyahlara yaptığı insanlık dışı muamelelere tepkiyi daha da artırdı. Vandalizm zirve yaptı, Amerikan devleti sert müdahale etme sinyalleri verdi, çoğu eyalette güvenliğin sağlanması için ulusal muhafız askerleri gönderildi.

Başkan Trump'ın Amerika'da ırkçılık ve yabancı düşmanlığını arttırdığı ve söylemlerinin buna yol açtığı konusunda çoğu insan hemfikir. Fakat beklenenin aksine bu süreçte Trump, Floyd'a yapılan yanlış olduğunu vurgulayan açıklamalar yaptı, FBI'yı olayı incelemesi için görevlendirdi ve yerel yöneticileri suçladı. Elbette bunda seçimlerde Trump'ın siyahların oylarını almak istemesi ve Demokratların Biden'in yorumu nedeniyle bu tartışmada kısmen oyun dışı kalmasının da payı var.

Peki Bundan Sonra Ne Olur?

Kısa vadedeki etkisi doğrudan salgınla alakalı. Kovid-19'a yakalananların sayıları önümüzdeki dönemde muhtemelen Amerika genelinde artacak fakat sürü bağışıklığına doğru ABD hızla yol alacak. Polis şiddeti karşıtı gösteriler virüsü daha da yaydı. Çok konuşulan ve

salgından ölenlerin çoğunun siyah olduğu gerçeğinde fatura bu şekilde göstericilere çıkacak.

Tutuklanan polis en az 6-8 ay sonra hâkim karşısına çıkar, büyük ihtimalle ceza almaz ya da çok az ceza alır. Yaşanan olaylar ve konunun hassasiyeti dolayısıyla yargılamanın Amerika'da bazı hassas davalarda olduğu gibi başka bir şehirde yapılması kuvvetle muhtemel. Yargılama sonucunun geçmişteki örneklerden olan Amadou Diallo hikayesinden çok da farklı olmayacağını düşünüyorum. New York'ta 1999'ta evinin önünde 41 kurşunla suçsuz yere öldürülen siyahi Diallo toplumda infial yaratmıştı. Kamuoyu ve protestolar önünde yargılanan polisler ceza almadı, New York Belediyesi ailesine 3 milyon dolar diyet ödedi.

İşin özü Amerika'da her hâlükarda polisi koruyan bir sistem var. Bu ne kadar doğru-yanlış ayrı bir tartışma konusu ama polisin güçlü olmadığı bir Amerika inanın çok daha fazla soruna gebe. Herkesin rahatlıkla silahlanabildiği ve kendi kuralını koyabileceği bir sosyal düzende kamu düzenini sağlayan güvenlik kurumlarının gücünün zayıfladığı anda Amerikan sosyal yapısında başka sorunların çıkması gayet muhtemel.

Sonuç olarak: ABD çökmüyor, protestolardan çok büyük şeyler beklememek lazım. Seçimlere etkisi biraz da hâlen yürüyen sürecin nasıl ilerleyeceğiyle alakalı. Ama en nihayetinde ABD ölçeğinde ırkçılık çok önemli bir konu ve sorun; ama yaşananlar küçük bir kriz. Büyük devletler küçük krizlerden dağılarak çıkmaz, aksine akıllı iseler daha güçlü çıkarlar. Trump önderliğinde bir ABD bu işten nasıl çıkar bize ancak zaman gösterecek.

Batı-merkezcilikten beyazların ve Batı medeniyetinin üstünlüğüne kadar uzanan ana kurucu paradigmanın gerçek alandaki yansıması Floyd gibi kötü tecrübeler oluyor.

Environment of Hate: The New Normal for Muslims in the UK Nefret Ortamı: Birleşik Krallık'taki Müslümanlar İçin Yeni Normal

Bu eser, Birleşik Krallık'ta "şüpheli" olarak ifade edilen Müslümanlara karşı yerel halkta ve devlet kurumlarındaki bakış açısını öne seriyor. Yazarların bilimsel araştırmalar sonucunda edindikleri bulgulara göre ülkede Müslümanlara karşı bir nefret ortamı hâkim. Ayrıca eserde İngiltere'nin bir "Stasi-Devleti"ne doğru, yani Müslüman toplumuna karşı baskıcı, ötekileştirici ve korku salan bir devlet olarak gelişmekte olduğu iddia ifade ediliyor.

Yazar: Arzu Merali, Saied Reza Ameli
Islamic Human Rights Commission
Dili: İngilizce

Muslimische Kinder im Kindergarten: Eine Praxishilfe für alltägliche Begegnungen Anaokulunda Müslümanlar: Günlük Karşılaşmalar İçin Pratik Yardım

2002 yılında yayımlanan bu eserde, Almanya'daki anaokullarında Müslüman ve Hristiyan çocukların bir arada olması sebebiyle ortaya çıkabilecek sorunlara yönelik çözüm önerileri sunuluyor. Buna ek olarak kitap içeriğinde Hristiyanlık ve İslam dinleri hakkında temel bilgiler veriliyor. Bu eser özellikle Müslüman ve Hristiyan çocukların yoğun olarak bir arada yaşadığı anaokullarında çalışan okul öncesi öğretmenleri ve pedagogların mesleki gelişimlerini sağlamak ve Müslüman çocuklar hakkında daha fazla bilgi sahibi olmaları amacı güdüyor.

Yazar: Barbara Huber-Rudolf
Kösel-Verlag
Dili: Almanca

On Parmağım Benim, Marifetli Ellerim

"On Parmağım Benim, Marifetli Ellerim" etkinlik kitabı çocuk veya öğrencilerin ince ve kaba motor becerilerini hem eğlenerek hem de dinini öğrenerek geliştirmesi hedefiyle hazırlandı. Kitabın içeriği 3-6, 7-9 ve 10-12 olmak üzere üç ayrı yaş grubu kategorisine göre belirlendi. Eğitimci veya anne-baba, özenle seçilmiş konuları öğrencisine veya çocuğuna erişimi kolay materyallerle eğlenceli maketler yaparak anlatırken, bu esnada hangi noktalara değinilmesi gerektiğini de görme imkânına sahip.

PLURAL Publications
Dili: Türkçe

Kürsüden Gönüllere

Sohbet tadında rehber kitabı

Yeni
Çıktı!

**PERSPEKTİF'i
SOSYAL MEDYADA
TAKİP EDEBİLİRSİNİZ**

perspektifue

Sipariş
T +49 221 7390441
www.pluralverlag
www.kitapkulubu.de

mpp
plural publications
Bir İCME kuruluşudur.

HASENE International e. V.
Colonia-Allee 3 | D-51067 Köln
T +49 221 942240-441 | F +49 221 942240-401
www.hasene.org | sukuyusu@hasene.org | f t g haseneorg

Havale için banka bilgileri:
Hesap Sahibi: HASENE International e. V.
Banka: Kreissparkasse Köln
IBAN: DE29 3705 0299 0149 2900 69 | BIC: COKSDE33XX
Amaç: Adresiniz, 0000013

SU KUYUSU PROJESİ

Su hayattır, hayat kurtarır...

*Not: Su kuyusu projesine 500 € ve üzerinde destek olanlar kuyuya isim verebilirler.

**Meblağın %5'i partner kurumların tüzüklerinde öngörülen diğer amaçlar için kullanılacaktır.
Veri koruması ve haklarınıza dair detaylı bilgiyi şu adresten okuyabilirsiniz: www.hasene.org/veri-koruma.
Ayrıca veri koruması ile ilgili sorularınız için bizimle irtibata geçebilirsiniz.
Proje Hasene International e. V. ve www.hasene.org/partner listesinde yer alan partner kurumlar tarafından ortaklaşa düzenlenmektedir.

SU KUYUSU PROJESİ